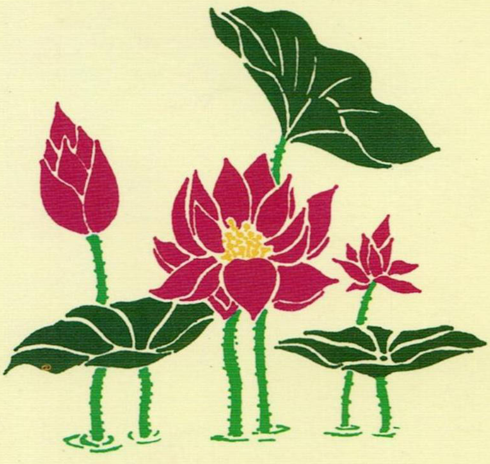
ผู้มี
วาสนา

พระราชญาณวิสุทธิโสภณ

(ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน)

วัดป่าบ้านตาด อุดรธานี

ผู้มีวาสนา

โดย

พระราชญาณวิสุทธิโสภณ
(ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน)
วัดป่าบ้านตาด อุดรธานี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๐

จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๐

จำนวน ๑๐,๙๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์

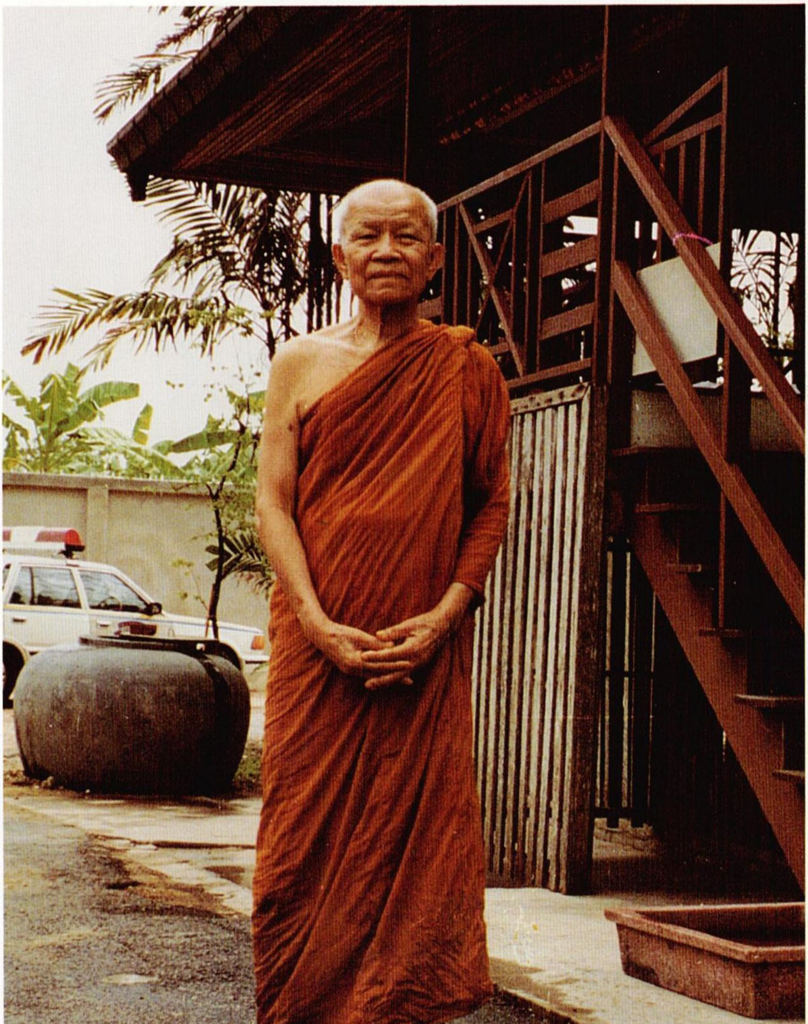
๙๔๗ ถนนอรุณอมรินทร์ บางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

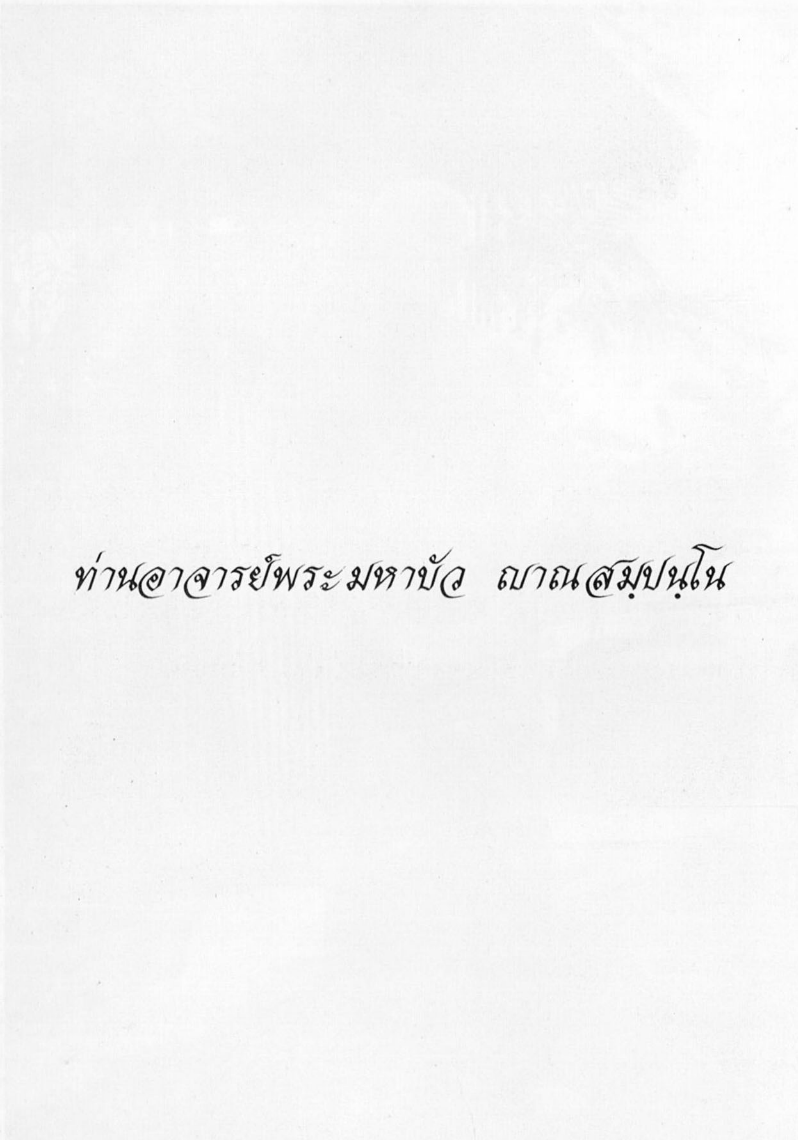
โทร. ๔๑๑-๑๕๒๓, ๔๑๒-๖๕๕๒

ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต

พ.ศ. ๒๔๑๓-๒๔๙๒

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

ถ้าท่านผู้ใดประสงค์จะพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน ท่านผู้นั้นกรุณาพิมพ์ได้ตามประสงค์โดยไม่ต้องขออนุญาตแต่อย่างใด นอกจากพิมพ์เพื่อจำหน่ายจึงขอสงวนลิขสิทธิ์เพราะผู้แสดงไม่ต้องการอะไรยิ่งกว่าใจที่เป็นสมบัติล้นค่ากว่าสมบัติใด ๆ ในโลก

ฉะนั้น กระผมไปอยู่ที่ไหนถ้าไม่ได้กราบท่านอาจารย์มั่นแล้ว นอนไม่ได้ อยู่ที่ไหนก็เหมือนกัน แม้ที่สุดจะเดินจงกรม ก็ต้องหันหน้าไปไหว้ท่านเสียก่อน ถ้ามีรูปท่านเป็นที่หมายของสมมุติ ก็กราบไหว้รูปของท่าน หากไม่มีอะไรเลยก็เอาคุณธรรมของท่านประกอบเรื่องของสมมุติน้อมนมัสการไป พระคุณของท่านไม่มีวันจืดจางประหนึ่งว่าท่านไม่ได้ล่วงลับไป ธรรมชาติอันหนึ่งเป็นอย่างนั้น เหมือนกับดูเราอยู่ตลอดเวลา

นี่บรรดาสาวกท่านที่เห็นหลักความจริงของพระพุทธเจ้าอย่างเต็มใจแล้วจึงได้ยอมพระพุทธเจ้าคือยอมในหลักความจริงอันเป็นหลักธรรมชาติ ไม่ได้ยอมในรูปในนามอะไร ยอมตามหลักความจริงว่าเป็นเหมือนกันแล้ว ย่อมไม่มีวันจืดจาง ถึงจะอยู่ใกล้อยู่ไกลกันขนาดไหนก็ไม่มีวันเวลาจืดจาง เพราะความจริงเป็นเหมือนกันอย่างที่ว่าท่านนิพพานไปแล้วสองพันห้าร้อยกว่าปีก็ไม่มีปัญหากระทบกระเทือนกับความจริงที่ปรากฏอยู่ในใจเรานอกจากเป็นกาลของสมมุตินิยมของเวร่ำเวลาหรือของธาตุขันธ์ไปเท่านั้น แต่หลักความจริงนั้นไม่เคลื่อนที่ เป็นผู้บริสุทธิ์อยู่เช่นนั้นทั้งที่มีชีวิตอยู่และนิพพานไปก็เป็นผู้บริสุทธิ์ อันนี้เป็นความจริงอันตายตัว ผู้ที่รู้ในหลักความจริงก็ย่อมเชื่อต่อหลักความจริงอันนั้นเหมือนกันหมดเพราะพุทธะแท้ ธรรมแท้ สังฆะแท้อยู่ที่ใจ ใจที่บริสุทธิ์แท้คือ พุทธะ ธรรมะ สังฆะโดยสมบูรณ์ ไม่มีกาลสถานที่เข้าไปเกี่ยวข้องวุ่นวายเหมือนสมมุติทั่ว ๆ ไป

พระราชญาณวิสุทธิโสภณ
(ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน)

หนังสือธรรมะนี้ให้ไปอ่านนะ เพื่อพินิจพิจารณาไตร่ตรองแล้วก็จะเป็นผลเป็นประโยชน์แก่ตัวของเราเอง ถ้ามีแต่โลกล้วน ๆ หัวใจมีแต่โลกล้วน ๆ ไม่มีธรรมะเข้าไปแทรกเลยนั้น มันจะมีแต่ความหวังนั่นแหละ หวังจนเป็นจนตาย นับแต่ปัจจุบันจนกระทั่งถึงวันตายก็ไม่มีอะไรมาสนองความหวังแหละ ถ้าเราไม่สร้างความดีของเราให้มีความอบอุ่นภายในตัวเรา ถ้าสร้างตัวให้ดีอยู่แล้วหวังไม่หวังก็ตามเหมือนกับเรารับประทานอิ่มแล้ว หวังไม่หวังมันก็อิ่มแล้วจะหวังอะไรอีกนี่ก็เหมือนกัน ปฏิบัติตัวให้ดี ต่างคนต่างปฏิบัติให้ดี เด็กก็ปฏิบัติตัวให้ดีตามหน้าที่ของเด็ก อย่ามีแต่ความเพลิดเพลินอย่างเดียว มันจะมีทางเสียหายติดนิสัยไปด้วย เวลาเติบโตขึ้นมาจะหาหลักเกณฑ์ไม่ได้ กลายเป็นคนจนตรอกจนมุมไปโดยไม่รู้สึก

มรดกล้ำค่าของชาวพุทธ

พากันเอาจริงเอาจังนะ เวลามาอบรมศึกษานี้ มันเป็นของไม่แน่นะอยู่กับครูบาอาจารย์ มีความพลัดพรากผันแปรกันไปได้ทั้งเป็นทั้งตาย เป็นได้ทุกรูปทุกนาม เวลามีโอกาสแล้วให้พากันรีบเร่งขวนขวาย อย่างผมเองนี่กำลังวังชาอะไรก็ทรุดลงไป ๆ เดี๋ยวนี้ ตามนิสัยเจ้าของโดดหนีไปอยู่คนเดียวแล้วนะ นี่ก็เพราะเห็นแก่หัวใจนั่นเอง หัวใจแต่ละดวง ๆ มีคุณค่า นี่เราก็ทนเอา ถ้าลำพังตามนิสัยเจ้าของไม่ได้เป็นอย่างนั้นนะ ไปอยู่สบาย ๆ ที่ไหนก็ไป เรื่องหยูกเรื่องยาไม่สนใจกับมัน ยาบำรุงอย่ามาพูดฟาดเข้าป่าทีเดียว ไม่ได้ประมาทดีดผึงทีเดียวแล้วสบายไปแล้ว

จะปวดท้องปวดหัวก็เป็นซี อยู่ในโลกอันนี้ โลกเขาเป็นทั้งโลกจะวิเศษแต่เราคนเดียวไม่เจ็บไม่ปวดไม่เป็นอะไรมีเหรอ สัตว์อยู่เต็มป่าเต็มรกเขามีโรงพยาบาลมีหยูกมียามีมดมีหมอที่ไหน ทำไมเขาไม่สูญพันธุ์เขายังมีอยู่ได้ ทำไมเราเป็นคนทั้งคนจะอยู่ไม่ได้ อย่างนั้นก็สู้สัตว์ไม่ได้ละซี นี่ก็อยู่กันไปพยุงกันไป

จากความรักเสมอตนไม่มี

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๒๓

สารบัญ

หน้า

พุทโธประเสริฐและใช้ได้หลายทางจนนับไม่ถ้วน ในโลกทั้งสาม คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลก โลกทั้งสามต้องยอมกราบพุทโธทั้งนั้น

พุทโธหาย

พุทโธหาย

เรื่องเกี่ยวกับตาพิเศษ หูพิเศษก็เช่นกัน ต้องเข้าอุปจารสมาธิสงบอารมณ์น้อย ๆ แล้วคอยรับทราบ จะทราบทางรูปคน เสียงคน หรือรูปสัตว์ เสียงสัตว์ หรือมากไปกว่านั้น ตามแต่ความประสงค์จะทราบก็ทราบได้เหมือนเห็นด้วยตาเนื้อฟังด้วยหูหนัง เรื่องทั้งนี้ท่านเคยเล่าให้ฟังเวลาท่านไปพักอยู่กับพวกชาวเขา ซึ่งไม่เคยเห็นพระสงฆ์เป็นส่วนมาก นอกจากผู้มีโอกาสได้ลงมาเมืองหรือหมู่บ้านที่มีพระสงฆ์ถึงจะมีโอกาสได้เห็นบ้าง คณะท่านไปถึงทีแรกสององค์ด้วยกัน ก็พากันพักอยู่ชายภูเขา ห่างจากหมู่บ้านชาวเขาราวสองกิโลเมตร พักอยู่ร่มไม้ธรรมดา ตอนเช้าพากันเข้าไปบิณฑบาต คนชาวเขาเห็นท่านเข้าไปบิณฑบาตก็ถามท่านว่า ตุ๊เจ้ามาธุระอะไร ท่านก็บอกว่ามาบิณฑบาต เขาถามว่ามาบิณฑบาตอย่างไร ? เพราะพวกเขาไม่เข้าใจ ท่านก็บอกว่า บิณฑบาตข้าว เขาถามว่าข้าวสุกหรือข้าวสาร ท่านบอกว่าข้าวสุก เขาก็บอกกันให้หาข้าวสุกมาใส่บาตรท่าน ได้แล้วก็กลับมาที่พัก และฉันแต่ข้าวเปล่า ๆ อยู่นาน

ขณะไปพักอยู่ที่นั้น ทีแรกชาวบ้านเขาไม่มีความเลื่อมใสและไว้วางใจท่านเลย ตกกลางคืนหัวหน้าบ้านตีเกราะนัดให้ชาวบ้านมาประชุมรวมกัน และประกาศว่าขณะนี้มีเสือเย็นสองตัว (หมายถึงท่านอาจารย์กับพระที่อยู่ด้วยกันสององค์) มาพักอยู่ใน

ป่าแห่งนั้นจะเป็นเสือเย็นประเภทใดก็ยังทราบไม่ได้ พวกเราไม่ไว้ใจเสือเย็นสองตัวนั้น จึงห้ามไม่ให้เด็กและผู้หญิงเข้าไปในป่านั้น แม้ผู้ชายจะไปก็ควรมีพวกมีเพื่อนและเครื่องมือติดตัวไปด้วย ไม่ควรไปคนเดียวและไปตัวเปล่า ๆ เดี๋ยวเสือเย็นสองตัวนั้นเอาไปกินจะว่าไม่บอก ขณะที่เขากำลังประชุมประกาศเรื่องเสือเย็นให้ชาวบ้านทราบ ก็เป็นเวลาที่ท่านอาจารย์กำลังเข้าที่ภาวนาอยู่พอดี เรื่องที่เขาประกาศให้ชาวบ้านทราบ ทั้งหมดจึงเป็นเหมือนประกาศให้ท่านซึ่งกำลังตกอยู่ในคำกล่าวหาว่าเป็นเสือเย็นทราบด้วยโดยตลอด ท่านเกิดความสลดสังเวชใจอย่างยิ่งที่ไม่เคยคาดฝันมาก่อนว่า ตนจะเป็นพระประเภทเสือเย็นดังคำกล่าวหา ขณะนั้นแทนที่ท่านจะโกรธและเสียใจในคำกล่าวหาของเขา แต่กลับเกิดความเมตตาสงสารเขาอย่างบอกไม่ถูกกลัวเขาผู้ไม่รู้เรื่องอะไรเลย ก็มีจำนวนมากจะพลอยเชื่อตามคำเหลวไหลนั้น และพลอยเป็นบาปหาบกรรมไปตาม ๆ กัน เมื่อตายจากชาตินี้ไปแล้ว เขาจะไปเกิดเป็นเสือกันทั้งบ้าน พอตื่นเช้าท่านก็รีบบอกกับพระที่อยู่ด้วยว่า คืนนี้พวกชาวบ้านเขาประชุมประกาศกันว่า เราทั้งสององค์เป็นเสือเย็นที่ปลอมแปลงตัวเป็นพระมาหลอกลวงอย่างแยบยลลึกลับเพื่อให้เขาตายใจเชื่อถือแล้วกลับทำลายชีวิตและทรัพย์สินเขาด้วยวิธีต่าง ๆ ฉะนั้นเขาจึงไม่เลื่อมใสและไว้ใจพวกเราทั้งสองเลยเวลานี้ หากว่าเราทั้งสองหนีไปจากที่นี่เสียในเวลาที่เขากำลังคิดไม่ดีอยู่ขณะนี้เวลาเขาตายไปจะพากันไปเกิดเป็นสัตว์เป็นเสือกันทั้งบ้าน ซึ่ง

นับว่าเป็นกรรมเก่าเขาไม่เบาเลย เพื่อความอนุเคราะห์เขาซึ่งควรแก่สมณกิจที่พอทำได้ จึงควรอดทนอยู่ที่นี่ไปก่อน แม้จะทุกข์ลำบากก็พยายามอดทนไปจนกว่าเขาจะพากันกลับใจได้แล้วจะไปที่ไหนค่อยไปกันดังนี้ นอกจากเขาไม่ไว้ใจและเลื่อมใสแล้ว พวกผู้ชายยังพากันมาคอยสังเกตการณ์ตามสถานที่ที่ท่านพักอยู่บ่อย ๆ ครั้งละ ๓-๔ คนโดยมีเครื่องมือติดตัวมาด้วย มายืนลอบ ๆ มอง ๆ อยู่แถวบริเวณใกล้ ๆ บ้าง มายืนอยู่ข้างทางจงกรมบ้าง มายืนอยู่ที่หัวจงกรมบ้าง มายืนอยู่กลางทางจงกรมบ้าง ในเวลาท่านกำลังเดินจงกรมทำความเพียรอยู่ ต่างคนต่างจ้องและสอดส่ายสายตามองมายังท่านและเหลือบมองไปรอบ ๆ บริเวณ เขาใช้เวลาสังเกตการณ์ด้วยความไม่ไว้ใจอยู่ทำนองนั้น นานประมาณครั้งละ ๑๐ นาทีบ้าง ๑๕ นาทีบ้าง แทบทุกวัน และไม่พูดจาไต่ถามอะไรกับท่านในระยะเริ่มแรก แล้วก็พากันกลับไป วันหลังได้โอกาสก็พากันมาใหม่ เขาใช้เวลาสังเกตท่านอยู่นานวันพอสมควร ส่วนอาหารปัจจัยเครื่องอาศัยเป็นอยู่หลับนอนของพระเสือเย็นทั้งสองตัวจะขาดตกบกพร่องหรือจะเป็นจะตายอย่างไรบ้างนั้น เขามิได้พากันสนใจคิดและขวนขวายกันเลย ฉะนั้น การเป็นอยู่ของท่านทั้งสองที่เขาให้นามว่าเสือเย็นจึงลำบากอัตคัดมาก อาหารบิณฑบาตอย่างมากก็ได้ข้าวเปล่า ๆ มาฉัน บางวันรวมทั้งฉันน้ำด้วยก็อิ่มพอเบาะ ๆ บางวันรวมทั้งฉันน้ำก็ไม่พอ ที่อยู่หลับนอนก็อาศัยโคนไม้เป็นประจำทั้งแดดทั้งฝนก็ทนเอา เพราะที่นั่นไม่มีถ้ำหรือ

เงื้อมผาพอได้อาศัย ถ้าฝนตกชุกมากในบางวันตกทั้งวัน พอฝนเบาลงบ้างก็พยายามเที่ยวเก็บใบไม้แห้งหญ้าแห้งมาทำเป็นจากมุงพอบังแดดบังฝนไปพลาง พอประทังชีวิตไปวันหนึ่ง ๆ ด้วยความทุกข์ลำบากมากมาย ขณะฝนตกก็เข้าหลบซ่อนอยู่ในกลดในมุ้งพอบรรเทาความหนาว เวลาลมพัดจากภูเขามาอย่างแรงฝนก็สาด กลดก็จะปลิวหลุดมือ องค์ท่านและบริขารก็เปียกตัวสั่นเหมือนลูกนกลูกกา ถ้าเป็นตอนกลางวันก็พอทำเนามองเห็นที่ไปที่หลบซ่อนและที่เก็บบริขารต่าง ๆ บ้าง แต่ฝนตกเอาตอนกลางคืนรู้สึกลำบากมาก ตาก็มองไม่เห็นอะไรทั้งฝนกระหน่ำลง ลมกระหน่ำมาประดังกัน กิ่งไม้ที่ถูกลมพัดอย่างแรงต่างก็ขาดตกลงข้างหน้าข้างหลังตูมตาม ๆ ไม่แน่ใจว่าชีวิตจะต้านทานฝน ต้านทานลม ต้านทานความเหน็บหนาว หรือจะต้านทานกิ่งไม้น้อยใหญ่ที่หักตกลงและโหมกันมาจากทิศต่าง ๆ ในขณะนั้น เมื่อชีวิตยังอยู่ก็ทนกันไป ร้อนก็ทนไปหนาวก็ทนไป หิวก็ทนไป กระหายก็ทนไป อดบ้างอิ่มบ้างก็ทนไป จนกว่าจะหมดกลิ่นแห่งความระแวงสงสัยของชาวบ้านที่หวาดระแวงต่อท่าน ว่าเป็นเสือเย็นคอยหลอกลวงกินเนื้อกินหนังเขา การขบฉันแม้เพียงข้าวเปล่า ๆ ก็อดมื้ออิ่มมื้อ สิ่งอื่นนั้นไม่จำต้องพูดถึงว่าเขาจะมีความสนใจใยดีให้ท่าน ที่พักที่อยู่ก็แบบคนอนาถาหาที่เกาะที่พึ่งไม่ได้เราดี ๆ นี่เอง น้ำก็หิ้วกาน้ำลงไปในคลอง ซึ่งอยู่ตีนเขา กรองให้เต็มกาแล้วก็หิ้วขึ้นมาฉันมาใช้ หลังจากสรงเสร็จแล้ว แต่ทำความเพียรสะดวก

ดีมากหมดกังวลทุกด้านไม่มีอะไรเกาะเกี่ยว ตอนกลางคืนยามดึกสงัดทำภาวนาฟังเสียงเสือกระหึ่มไปมาทีละหลาย ๆ ตัว ใกล้ ๆ บริเวณที่ท่านพักใต้ร่มไม้ แต่แปลกอยู่อย่างหนึ่งที่เสือไม่เข้ามาหาท่านเลย ล้วนเป็นเสือโคร่งใหญ่ลายพาดกลอนทั้งนั้น ท่านว่าท่านเพลิดเพลินไปกับเสียงสัตว์ชนิดต่าง ๆ แต่บางทีเสือก็เข้ามาหาท่านและลูกศิษย์ท่านเหมือนกัน เขาคงสงสัยว่าเป็นสัตว์ซึ่งควรจะเป็นอาหารได้บ้าง แล้วแอบเข้ามาดู พอคนกระดุก-กระดิกลุกขึ้นเขาร้องโก้กพร้อมกับกระโดดเข้าป่าไป วันหลังไม่เห็นเขามาอีกเลย พอตกบ่าย ๆ ก็มีชาวบ้านราว ๓-๔ คนออกมาสังเกตการณ์แทบทุกวัน แต่เขาไม่พูดจาอะไรกับท่าน ท่านก็มิได้สนใจเขา เฉพาะพวกเขาเองบางครั้งมีการพูดกระซิบกระซาบกัน ขณะที่พวกเขามานั่น ท่านกำหนดจิตดูจิตใจเขาที่คิดปรุงอยู่ทุกขณะและทุกเวลาที่เขามา ส่วนพวกเขาเองก็คงไม่สนใจคิดว่า ท่านจะรู้เรื่องความคิดปรุงทางใจตลอดคำพูดเขาที่ระบายออกจากใจผู้บงการอะไรเลย คงเข้าใจว่าตนมีความลับที่ไม่มีใครสามารถสอดรู้อยู่ภายใน จึงสนุกคิดเรื่องต่าง ๆ อย่างเพลินใจ ซึ่งโดยมากก็เป็นความคิดคอยจับผิดท่านอยู่ภายใน ท่านกำหนดดูใจของใครที่มาด้วยกันกี่คนก็มีความรู้สึกนึกคิดที่คอยจับผิดอยู่ภายในเช่นเดียวกันหมด สมกับเขาประกาศสั่งพวกเขาให้มาสังเกตการณ์จริง ๆ ท่านเองแทนที่จะคิดระวังตัวกลัวเขาจะจับผิด แต่กลับคิดสงสารเขาเป็นกำลังว่าคนในบ้านนั้นมีไม่กี่คนที่เป็นผู้ชักนำ ชาวบ้านซึ่งมีหลายคน

ให้เห็นผิดไปด้วย ท่านพักอยู่ที่นั้นเป็นเดือน ๆ ยังไม่เห็นเขาลดละความพยายามคอยจับพิรุธความผิดพลาดท่าน พวกใดมาหาล้วนมีความจ้องมองหาแต่ความผิดกับท่านเช่นเดียวกัน ท่านว่าเขาช่างพยายามเอาเสียจริง ๆ แต่ยังดีอยู่อย่างหนึ่งที่เขาไม่พร้อมใจกันมาขับไล่ท่านให้หนีจากที่นั้น เป็นเพียงจัดวาระกันมาควบคุมโดยทางลับเท่านั้น เมื่อท่านอยู่นานไป ทั้งพวกเขาก็มาสังเกตดูอยู่หลายครั้ง เฉพาะพวกหนึ่ง ๆ ยังไม่อาจจับความเคลื่อนไหวที่ผิดพลาดท่านได้ เขาคงแปลกใจอยู่มาก ในเวลาต่อมาคืนวันหนึ่งท่านกำลังนั่งภาวนาอยู่ ได้ยินหรือทราบขึ้นภายในใจว่า หัวหน้าบ้านประชุมสอบถามผลของการสังเกตการณ์ว่าได้ผลคืบหน้าไปเพียงใดบ้าง ชาวบ้านบรรดาที่มาสังเกตให้คำตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า ไม่มีผลอะไรตามความคิดเห็นของพวกเราที่คิดกันไป ทำอย่างนั้นดีไม่ดี น่ากลัวจะเป็นโทษมากกว่าผลที่คาดกัน ผู้สงสัยซักขึ้น ทำไมว่าอย่างนั้น เขาตอบกันว่าก็เท่าที่สังเกตดูแล้ว ตุ๊เจ้าสองตนนั้น (ตุ๊เจ้าหมายถึงพระ) ไม่เห็นมีกิริยาท่าทางใด ๆ ที่เป็นไปดังที่พวกเราคาดกัน ไปสังเกตดูที่ไรก็เห็นแต่ท่านนั่งหลับตานิ่งอยู่บ้าง ท่านเดินกลับไปกลับมาในท่าสำรวม ไม่มองโน้นมองนี้อย่างคนทั่ว ๆ ไปบ้าง คนที่จะเป็นเสือเย็นตั้งท่าคอยฉีกสัตว์กัดคนคงไม่ทำอย่างนั้น ต้องมีอาการแสดงออกให้พอจับได้บ้าง แต่ตุ๊เจ้าสองตนนี้ไม่มีกิริยาเช่นนั้นแฝงอยู่บ้างเลย ถ้าขืนไปทำอย่างที่พากันทำอยู่ทุกวันนี้จึงน่ากลัวเป็นบาป ทางที่ถูกควรไปศึกษาไต่ถามท่านดูให้รู้

เหตุผลต้นปลายก่อน อยู่ ๆ ก็ไปเหมาว่าท่านไม่ดีเอาเลยตามความคิดเห็นเฉย ๆ อย่างนี้น่ากลัวเป็นบาป บรรดาพวกที่ไปสังเกตท่านมาแล้ว พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ท่านเป็นตุ๊เจ้าดียากจะหาได้ พวกเราก็เคยเห็นตุ๊เจ้ามาบ้างพอจะรู้ของดีของไม่ดี บางรายก็ว่าเคารพเลื่อมใสท่านมากกว่าจะคิดแส่หาโทษท่าน ถ้าอยากทราบรายละเอียดก็ควรไปศึกษาไต่ถามท่านดูบ้างว่า การนั่งหลับตานิ่ง ๆ ก็ดี การเดินกลับไปกลับมาก็ดีท่านนั่งเพื่ออะไรและท่านเดินหาอะไร ท่านว่าสุดท้ายแห่งการประชุมของชาวป่าได้ความว่า ให้คนไปไต่ถามท่านดูตามที่ตกลงกัน ตื่นเช้ามาท่านก็พูดกับพระที่อยู่ด้วยว่า เขาเริ่มกลับใจมาทางดีแล้ว คืนนี้เขาประชุมกันเกี่ยวกับการมาสังเกตดูพวกเราตกลงกันว่าจะจัดให้คนมาไต่ถามข้อข้องใจกับพวกเรา พอวันหลังตอนบ่าย ๆ เขาพากันมาจริง ๆ ดังที่รู้ไว้ ในจำนวนที่มามีคนหนึ่งถามขึ้นว่า ตุ๊เจ้านั่งหลับตานิ่ง ๆ และเดินกลับไปกลับมานั้นตุ๊เจ้านั่งและเดินหาอะไร ท่านตอบเขาว่า พุทโธเราหายเรานั่งและเดินหาพุทโธ เขาถามท่านว่า พุทโธเป็นตัวอย่างไรพวกเราจะช่วยตุ๊เจ้าหาได้ไหม ? ท่านตอบว่า **พุทโธเป็นดวงแก้วอันประเสริฐเลิศโลกในไตรภพ เป็นดวงฉลาดรอบรู้ทั่วไตรโลกธาตุ** ถ้าสูจะช่วยเราหาก็ยิ่งดีมาก จะได้เห็นพุทโธเร็ว ๆ ง่าย ๆ ด้วย (สูเป็นคำที่ชาวเขานับถือกันว่าดีมากสนิทกันมาก) เขาถามว่า พุทโธตุ๊เจ้าหายมานานแล้วหรือ ท่านตอบว่า ไม่นาน ถ้าสูช่วยหาให้ยิ่งจะพบเร็วกว่าเราหา

เพียงคนเดียว เขาถามว่าพุทโธเป็นดวงแก้วใหญ่ไหม ? ท่านตอบว่า ไม่ใหญ่ไม่เล็ก พอดีกับเราและกับพวกสูดี ๆ นี่เอง ใครหาพุทโธพบคนนั้นประเสริฐมองเห็นอะไรได้ตามใจหวัง เขาถามมองเห็นนรกสวรรค์ได้ไหมตุ๊เจ้า ? ท่านตอบว่ามองเห็นซิ ไม่เห็นจะว่าประเสริฐได้อย่างไร ลูกเมียผัวตายมองเห็นได้ไหมตุ๊เจ้า ? ท่านตอบว่าเห็นหมด ถ้าต้องการอยากเห็นเมื่อได้พุทโธแล้ว เขาถาม สว่างมากไหม ? ท่าน สว่างมากยิ่งกว่าพระอาทิตย์ตั้งร้อยดวงพันดวง เพราะพระอาทิตย์ไม่สามารถส่องเห็นนรกสวรรค์ได้ แต่ดวงพุทโธสามารถส่องเห็นหมด เขาถามผู้หญิงช่วยหาได้ไหม ? เด็ก ๆ ช่วยหาได้ไหม ? ท่าน ได้ทั้งนั้นไม่นิยมว่าหญิงว่าชายว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ใครหาก็ได้ทั้งนั้น เขาถามท่านว่า พุทโธนั้นประเสริฐในทางใดบ้าง กันผีได้ไหม ? ท่านตอบว่า **พุทโธประเสริฐ และใช้ได้หลายทางจนนับไม่ถ้วน ในโลกทั้งสาม คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลก โลกทั้งสามต้องยอมกราบพุทโธทั้งนั้น** ไม่มีใครยิ่งใหญ่กว่าพุทโธ ผีก็กลัวพุทโธมาก ต้องกราบพุทโธ ใครหาพุทโธแม้ยังไม่พบ ผีเริ่มกลัวผู้นั้นแล้ว เขาถามท่าน พุทโธเป็นแก้วสีอะไรตุ๊เจ้า ท่านตอบพุทโธเป็นแก้วดวงสว่างไสวและมีหลายสีจนนับไม่ได้ พุทโธนี้เป็นสมบัติอันวิเศษของพระพุทธเจ้า พุทโธนั้นเป็นองค์แห่งความรู้ความสว่างไสวไม่เป็นวัตถุ พระพุทธเจ้าท่านมอบให้พวกเราไว้หลายปีแล้ว แต่เราเองยังหาพุทโธที่ท่านมอบให้ยังไม่เจอ ไม่ทราบว่าอยู่ที่ตรงไหน แต่จะอยู่ที่ไหน

ไม่สำคัญนักที่สำคัญก็คือถ้าสูจะพากันช่วยเราหาพุทโธจริง ๆ ให้พากันนั่งหรือเดินนึกในใจว่าพุทโธ ๆ อยู่ภายในโดยเฉพาะ ไม่ให้จิตส่งออกไปนอกกาย ให้รู้อยู่กับคำว่าพุทโธ ๆ เท่านั้น ถ้าทำอย่างนี้พวกสูอาจเจอพุทโธก่อนเราก็ได้ เขาถามท่านว่าการนั่งหรือเดินหาพุทโธจะให้นั่งหรือเดินนานเท่าไรถึงจะพบพุทโธแล้วหยุดได้ ท่านตอบให้นั่งหรือเดินเพียง ๑๕ หรือ ๒๐ นาทีก่อนสำหรับผู้ตามหาพุทโธทีแรก พุทโธท่านยังไม่อยากให้พวกเราตามหาท่านนานนัก กลัวจะเหนื่อยแล้วตามพุทโธไม่ทันเดี๋ยวจะขี้เกียจเสียก่อน ทีหลังจะไม่อยากตามหาท่านแล้วเลยจะไม่พบท่าน เอาเพียงเท่านี้ก่อน ถ้าอธิบายมากกว่านี้ จะจำวิธีไม่ได้แล้ว ตามหาพุทโธไม่พบ เสร็จแล้วเขาพากันกลับบ้าน การลาท่านสำหรับเขาแล้วไม่ต้องพูดถึงเพราะเขาไม่เคยลาใครว่าจะไปเขาลุกขึ้นแล้วก็ไปทันทีทันใด ไม่สนใจคำลาใครทั้งนั้น พอไปถึงบ้านแล้ว ชาวบ้านต่างมารุมถามเป็นการใหญ่ เขาอธิบายให้ฟังตามที่ท่านสั่งสอนเขาแต่โดยย่อไว้ก่อนนั้น นอกจากนั้น เขายังอธิบายเรื่องท่านพระอาจารย์ให้ชาวบ้านฟังว่า ที่สงสัยการนั่งหลับตานิ่ง ๆ และการเดินกลับไปกลับมานั้นท่านนั่งและเดินหาพุทโธดวงเลิศต่างหาก มิได้นั่งและเดินแบบเสือเย็นดังที่พวกเราเข้าใจกัน พอชาวบ้านทราบวิธีตามที่พวกมาถามท่านนำไปเล่าให้ฟังแล้ว ต่างคนต่างสนใจฝึกหัดนึกพุทโธภายในใจโดยทั่วกัน นับแต่หัวหน้าบ้านลงมาถึงผู้หญิงและเด็ก ๆ ที่พอรู้วิธีนึกพุทโธได้

เป็นที่อัศจรรย์ไม่คาดฝันว่าจะมีผู้รู้เห็นธรรมของพระพุทธเจ้าภายในใจอย่างประจักษ์โดยไม่เนิ่นนานนัก คือผู้ชายคนหนึ่งซึ่งตามหาพุทโธ แล้วประสบธรรมคือความสงบสุขทางใจจากการนึกบริกรรมพุทโธตามวิธีที่ท่านบอกเขา ท่านเล่าว่าก่อนหน้า ๓-๔ วันที่เขาจะประสบผลจากพุทโธเขานอนหลับฝันถึงท่านพระอาจารย์มั่นว่าท่านเอาเทียนใหญ่ที่จุดไฟอย่างสว่างไสวแล้วไปติดไว้บนศีรษะเขา พอท่านติดเทียนเสร็จแล้วนับแต่ศีรษะลงมาถึงตัวเขาปรากฏว่าสว่างไสวไปโดยตลอด เขาดีใจมากว่าตนได้ของดีมีความสว่างไสวแผ่ออกไปนอกกายตั้งหลาย ๆ วา พอจิตเขาเป็นขึ้นมาก็รีบมาหาท่านพระอาจารย์ และเล่าเรื่องความเป็นและความฝันให้ท่านฟังอย่างน่าอัศจรรย์ จากนั้นท่านก็ได้อธิบายเพิ่มเติมให้เขาไปทำต่อ ปรากฏว่าได้ผลอย่างรวดเร็วและยังสามารถรู้ใจของผู้อื่นได้อีกด้วย ว่าใจของใครยังมีเศร้าหมองและผ่องใสเพียงใด เขาพูดกับท่านอย่างไม่มีการสะทกสะท้านเลย ซึ่งตรงกับจริตคนป่าที่มีนิสัยพูดตรงไปตรงมาอยู่แล้ว ในเวลาต่อมาเขาออกมาเล่าธรรมให้ท่านฟังว่า เขาได้พิจารณารู้เห็นจิตท่านอาจารย์และพระที่อยู่กับท่านได้อย่างชัดเจน ท่านเองก็ถามเขาบ้างเป็นเชิงเล่น ๆ ว่าจิตของท่านเป็นอย่างไรมีบาปมากไหม ? เขาตอบท่านทันทีเลยว่า จิตของตุ๊เจ้าไม่มีจุดมีดวงเหลืออยู่แล้ว มีแต่ความสว่างไสวอันเป็นที่น่าอัศจรรย์อย่างยิ่งอยู่ภายในเท่านั้น ตุ๊เจ้าเป็นผู้ประเสริฐสุดในโลกไม่มีใครเสมอเหมือน เฮาไม่เคยเห็น (คำว่าเฮาเทียบกับคำว่าผม) ตุ๊เจ้ามา

พักอยู่ที่นี่ตั้งนานร่วมปีแล้ว ทำไมไม่สอนเฮาบ้างก๊าแต่แรกมาอยู่ (ก๊าเท่ากับ "เล่า" หรือ "ไหม" ก็ได้ แปลได้หลายนับมากพอดู มีติดท้ายประโยคได้ทั้งคำถาม คำตอบ) ท่านตอบ จะให้เราสอนอย่างไร ก็ไม่เคยเห็นพวกสูมาศึกษาไต่ถามเรานี่นา เขาตอบท่านว่า ก็เฮาบ่ฮู้ก๊า (บ่เท่ากับไม่) ว่าตุ๊เจ้าเป็นผู้วิเศษ ถ้าฮู้จะทนอยู่ได้อย่างไร ต้องมาแน่ ๆ ทีนี้พวกเฮาฮู้แล้วก๊าว่าตุ๊เจ้าเป็นผู้ฉลาดมาก เวลาพวกเฮามา ถามว่าตุ๊เจ้านั่งหลับตานิ่ง ๆ และเดินกลับไปกลับมานั้น ทำทำไม หรือหาอะไร ตุ๊เจ้าก็บอกพวกเฮาว่าพุทโธหาย ให้พวกเฮาช่วยหา เมื่อถามถึงพุทโธเป็นลักษณะอย่างไร ก็บอกไปว่าเป็นแก้วดวงสว่างไสว ความจริงจิตตุ๊เจ้าเป็นพุทโธอยู่แล้ว มิได้สูญหายไปไหน แต่เป็นอุบายฉลาดของตุ๊เจ้าที่เมตตาสงสารพวกเฮา ให้ภาวนาพุทโธเพื่อให้จิตพวกเฮาสว่างไสวเหมือนจิตตุ๊เจ้าต่างหาก เฮาฮู้แล้วว่าตุ๊เจ้าเป็นผู้ประเสริฐและเฉลียวฉลาด ปรารถนาให้พวกเฮาได้บุญ มีความสุข และพบพุทโธดวงประเสริฐที่ใจตัวเอง มิใช่หาพุทโธให้ตุ๊เจ้า

นับแต่เขาคนนั้นได้เห็นธรรมภายในใจเพียงคนเดียวเท่านั้น เรื่องก็กระจายไปทั่วบ้านในไม่ช้า คนในบ้านต่างก็เกิดความสนใจ และพากันภาวนาพุทโธไปตาม ๆ กันตลอดเด็กเล็ก ๆ และเกิดความเชื่อเถื่อและเลื่อมใสท่านพระอาจารย์มั่นมาก เรื่องเสือเย็นเลยหายซากไป ไม่มีใครกล่าวถึงเลยนับแต่นั้นมา เวลาท่าน

กลับจากบิณฑบาตคนที่ภาวนาเป็นนั้นต้องตามส่งบาตรและศึกษาธรรมกับท่านทุกวัน ถ้าวันไหนเขามีธุระไม่ได้ตามส่งบาตรท่านก็สั่งกับคนไว้ ในหมู่บ้านนั้นทราบว่ามีคนภาวนาเป็นอยู่หลายคน มีทั้งชายและหญิง ที่เก่งกว่าเพื่อนนั้นก็คือเขาคนเป็นก่อนนั่นเอง คนเราเมื่อความพอใจมีแล้ว สิ่งอื่น ๆ ก็ค่อยเป็นไปเอง เช่นคนพวกนี้แต่ก่อนเขาไม่เคยสนใจกับท่านเลยว่า ท่านได้อยู่ได้นอนได้ขบฉันอย่างไรบ้าง แม้จะเป็นหรือจะตายเขาไม่สนใจทั้งนั้น พอเขาเกิดความเชื่อถือและเลื่อมใสแล้ว ทุกสิ่งที่เคยขาดแคลนก็กลับกลายเป็นความสมบูรณ์ขึ้นมาเป็นลำดับ ทางจงกรมกุฏิที่พัก ที่ฉัน เขาพร้อมกันมาทำถวายท่านเองจนเรียบไปหมดโดยมิได้บอกกล่าวเลย มิหนำเขายังมาตำหนิท่านเป็นเชิงชมเชยอยู่อย่างลึกลับด้วยว่า ทางเดินจงกรมอย่างนั้นตุ๊เจ้าก็เดินได้ ดูแล้วมีแต่ต้นไม้เครือเขาเถาวัลย์เต็มไปหมด ตุ๊เจ้ามิใช่หมูพอจะเดินบุกป่าฝ่าดงไปอย่างนั้น แต่ทำไมยังอุตส่าห์เดินบุกไปได้ เมื่อเฮาถามว่า นี่ทางอะไร ก็บอกว่าทางเดินหาพุทโธ พุทโธเราหาย เมื่อเฮาถามว่า นั่งหลับตาอยู่นิ่ง ๆ นั้นนั่งทำไม ก็บอกว่านั่งหาธรรมบ้าง นั่งหาพุทโธบ้าง พูดอย่างนั้นก็ได้ ตุ๊เจ้านี้แปลกกว่าคนทั้งหลาย ตุ๊เจ้าวิเศษเลิศโลกเท่าไรก็มิได้บอกว่าวิเศษ ตุ๊เจ้าคนนี้แปลกมาก เฮาชอบนิสัยตุ๊เจ้าตนนี้มาก ที่หลับที่นอนก็มีแต่ใบไม้ปูเต็มพื้นดินจนจะเหม็นเน่าอยู่แล้ว ท่านทนนอนมาตั้งหลายเดือนทำไมทนได้ เฮาดูที่นอนตุ๊เจ้าแล้วเหมือนที่นอนหมู เห็นแล้วเฮาสงสารตุ๊เจ้ามากจนเกือบร้องไห้

พวกเฮาเองก็โง่จริง ๆ โง่กันทั้งบ้าน ไม่รู้จักของดี มิหนำบางคนยังหาว่าตุ๊เจ้ามาอยู่เพื่อหลอกลวงชาวบ้านแล้วเขาก็พากันรังเกียจระแวง แต่เวลานี้พวกเขาพากันเชื่อถือและเลื่อมใสตุ๊เจ้ากันทั้งบ้านแล้ว เพราะเขาทราบเรื่องของตุ๊เจ้าจากเฮาก๊า ดังนี้

ท่านว่าคนพวกนี้ถ้าลงเขาได้เชื่อและเคารพนับถือแล้วต้องนับถือแบบถึงใจจริง ๆ และถึงไหนถึงกัน เป็นก็เป็นด้วยกันตายก็ตายด้วยกัน แม้ชีวิตก็ยอมสละได้ เราพูดอะไรเขาเชื่อฟังและเคารพนับถือมาก การบริกรรมภาวนาหาพุทโธของเขา ท่านก็สอนให้เขยิบเวลาขึ้นไปตามความเคยชินและผู้ชำนาญเป็นลำดับ ปีนั้นท่านต้องจำพรรษากับพวกเขารวมแล้วเป็นเวลาปีกว่า ท่านไปอยู่กับพวกเขา ตั้งแต่ต้นเดือนกุมภาพันธ์จนถึงเดือนเมษายนปีหลังจึงได้จากเขาไป ก่อนจะจากเขาไปได้ก็นับว่าทุลักทุเลด้วยความสงสารเขาเอาการอยู่ เนื่องจากเขาไม่ยอมให้ท่านหนีไปไหนเอาเลย เขาบอกท่านว่าแม้ท่านตายลงไปในที่นั้น เขาทั้งบ้านจะรับรองเผาศพท่าน แม้เขาเองก็มอบชีวิตไว้กับท่านด้วย เพราะความรักและเคารพเลื่อมใสท่านมาก ผลดีก็เห็นประจักษ์ตาประจักษ์ใจน่าชมเชยเขาที่มีความฉลาดระลึกในความผิดได้ พอเห็นพระที่ปฏิบัติดีน่าเลื่อมใสจริง ๆ แล้วก็กลับมาเห็นโทษความผิดของตนที่คิดไม่ดีแต่ก่อน แล้วพร้อมกันมาขอขมาโทษ ท่านให้อโหสิกรรมให้ก่อนจากพวกเขาท่านได้พูดกับพระที่อยู่ด้วยว่า ที่นี่เขาหมดโทษแล้ว เราจะไปที่ไหนก็ได้

ไม่ขัดข้องแล้ว แต่สำคัญตอนลาเขาออกจากที่นั้น ท่านว่าน่าสงสารสังเวชกับความรักความนับถือ ความเคารพเลื่อมใสและคำวิงวอนเขาจนบอกไม่ถูก พอพวกเขาทราบว่าท่านจะจากเขาไปเท่านั้น เขาพากันออกมาทั้งบ้านมาร้องไห้วิงวอนกันอย่างชุลมุนวุ่นวายไปทั้งป่า เหมือนคนร้องไห้คิดถึงคนตายนั่นเอง ท่านก็พยายามแสดงเหตุผลที่จำต้องจากเขาไป และปลอบโยนพวกเขาไม่ให้เสียใจจนเลยขอบเขตแห่งธรรม คือความพอดี จนเขาเป็นที่ลงใจแล้วก็ออกจากที่พักอันแสนสำราญนั้น สิ่งที่ไม่คาดฝันกลับเกิดขึ้นอีก คือทั้งเด็กและทั้งผู้ใหญ่ต่างคนต่างวิ่งออกไปรุมล้อมท่านและเข้าแย่งเอาบริขาร กลด บาตร กาน้ำกับผู้ตามส่งท่าน และฉุดชายสบงจีวรกอดแข้ง กอดขาท่านดึงกลับมาที่พักอีก เหมือนเด็ก ๆ โดยไม่ยอมให้ท่านไป ท่านต้องกลับมาแสดงเหตุผลและปลอบโยนใจให้สงบเย็นอีกพักหนึ่งแล้วค่อยพากันปล่อยให้ท่านไป พอท่านก้าวออกจากที่พักเดินไปได้ประมาณ ๔-๕ วาเท่านั้น ต่างก็ร้องไห้แล้วพากันตามฉุดเอาท่านกลับมาอีก ทำเอาท่านเสียเวลาไปหลายชั่วโมง ฟังเสียงร้องไห้ระเบ็งเซ็งแซ่ฉุกละหุกวุ่นวายไปทั่วทั้งป่า ซึ่งเป็นที่น่าสมเพชเวทนาเอานักหนา คำว่า “เสือเย็น” ที่เกิดขึ้นในตอนแรก ๆ จึงหมดความหมายไปทั้งสองฝ่าย ที่ยังเหลืออยู่จึงมีแต่ความเคารพเลื่อมใสความอาลัยอาวรณ์ในท่านผู้ทรงคุณธรรมอันสูงส่ง ที่สุดจะอดกลั้นไว้ได้ ขณะที่ท่านจากไปจึงมีแต่เสียงร้องไห้ระทมทุกข์ของพวกชาวเขาที่พิไรรำพัน ทั้งเสียงร้องไห้

และสั่งเสียว่า "เมื่อตุ๊เจ้าไปแล้วให้รีบกลับคืนมาหาพวกเฮาอีก อย่าอยู่นาน พวกเฮาคิดถึงตุ๊เจ้าแทบอกจะแตกตายอยู่เดี๋ยวนี้แล้วก๊า" จนไม่ทราบว่าเป็นเสียงเด็กหรือเสียงผู้ใหญ่ที่ต่างคนต่างร้องไห้ไว้ทุกข์ในคราวท่านจากไปเวลานั้น

นับว่าท่านไปอยู่ในท่ามกลางแห่งความระแวงสงสัยไม่พอใจของเขาในครั้งแรก แต่จากไปในท่ามกลางแห่งความอาลัยเสียดายของเขาในภายหลัง จึงนับว่าท่านเที่ยวชะล้างสิ่งสกปรกรกรุงรังให้กลายเป็นของสะอาดปราศจากมลทินควรแก่ความเป็นของมีคุณค่าขึ้นได้สมกับท่านบวชเป็นลูกศิษย์ของพระตถาคตผู้ไม่ถือโกรธถือโทษกับผู้ใดจริง ๆ ใครรังเกียจท่านก็พยายามอนุเคราะห์ด้วยความเมตตาสงสาร ไม่ยึดเอาความผิดพลาดของเขามาเป็นอารมณ์เครื่องขุ่นข้องหมองใจให้เป็นภัยแก่ตนและผู้อื่น มีใจที่เต็มเปี่ยมด้วยเมตตาอันเป็นที่เจริญศรัทธาของโลกผู้ร้อนด้วยกิเลสตัณหา วิ่งเข้ามาอาศัยให้รับความไว้วางใจและเย็นฉ่ำทั่วหน้ากัน นับว่าเป็นผู้อัศจรรย์ด้วยคุณธรรมอันหาที่เปรียบได้ยาก

(จากประวัติท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถระ)

ตลาดเขามีสิ่งที่เป็นพื้นฐานเป็นเครื่องโชว์สำหรับคนจะได้ชมจะต้องการอะไรได้ทั้งนั้น เหตุใดพระพุทธศาสนาซึ่งออกมาจากพระพุทธเจ้าองค์บริสุทธิ์เต็มที่จะไม่มีอะไรเป็นเครื่องโชว์จากพุทธศาสนาของตัวมีอย่างเหรอ นี่ละตลาดมรรคผลนิพพานคือพุทธศาสนา ที่จะผลิตมรรคผลนิพพานขึ้นมาก็คือมรรค ๘ คำว่าพุทธศาสนานั้นรวมหมดและย่นลงมาสู่มัชฌิมาปฏิปทาเครื่องดำเนินเพื่อมรรคผลนิพพาน แล้วมรรคผลนิพพานจะไม่ปรากฏในตลาดแห่งพุทธศาสนานี่เพราะอำนาจแห่งมรรคจะไปปรากฏที่ไหน

ตลาดมรรคผลนิพพาน

๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๑

ตลาดมรรคผลนิพพาน

เขานิมนต์เราไปเขาวงพระจันทร์ เราจะไปอะไร เขาขอร้องให้ไปก็เลยไป เจ้าของห้างขายยา เศรษฐีใหญ่ในกรุงเทพฯ เราก็ไม่เคยไปเหยียบบ้านเขาเลย เขานิมนต์เราก็ไม่เคยไป เพราะเราคบคนไม่ได้คบเพื่อเงินนี่ คบเพื่อธรรม เป็นแบบโลก ๆ อู้ย ได้โยมอุปัฏฐากใหญ่โต ห้างขายยาใหญ่ เราไม่เคยสนใจแหละเรื่องอุปถัมภ์ปัฏฐากเราไม่เคยมีในใจนอกจากธรรม นี่เขาพาไป มีแต่คนแก่ ๆ อายุ ๕๐-๖๐ ผู้หญิงที่ไปนั่นนะ ผู้ชายมีแต่เพียงคนขับรถคนเดียวเท่านั้น ผู้ชายมี ๒ คน รถโฟล์ค นอกนั้นมีแต่ผู้หญิง ผู้หญิงมีแต่แบบนั้นแหละ อย่างน้อยอายุ ๕๐ ขึ้นไป ฉันจังหันแล้วไปถึงนั่นตั้ง ๓ ทุ่มกว่าแล้วจากกรุงเทพฯ ไป ไปถึงก็มืดเขาจัดที่พักให้เราพักตามนั้นเลย วัดชายเขาวงพระจันทร์

พอตื่นเช้าเขาก็จัดอาหารมาให้ฉันแต่เช้าหน่อย เราก็หาอุบายถาม เรายื่นอาหารออกไป พอจัดอาหารเรียบร้อยแล้วก็ส่งออกไปให้เขา ว่าใครบ้างจะขึ้นเขาในวันนี้ คนนั้นฉันก็จะขึ้น คนนี้ฉันก็จะขึ้น มีแต่คนจะขึ้นทั้งหมด โอ๊ยตาย ไปกับพวกนี้ตายแล้วนี่ ๕ ชั่วโมงก็จะไม่ถึงเขา เขาก็ย้อนถาม

เรา แล้วท่านล่ะขึ้นไหม โอ๊ย ต้องดูเหตุการณ์เสียก่อน เหตุ-การณ์ควรขึ้นก็ขึ้น ไม่ควรขึ้นก็ไม่ขึ้น ว่าอย่างนั้นเสีย พอเขารับประทานกัน เราก็จะไปเที่ยวดูวัดเสียก่อนยังไม่เห็นวัด เพราะมาดึก ออกจากนั้นก็สะพายย่าม นั่นเตรียมแล้วนะ เอาบาตรเอาอะไรเข้าไว้เรียบร้อยแล้วเดินลงไปไม่ให้เขาเห็น เขารับ-ประทานกันอยู่จะไปคิดอะไร เดินลงโน้น ๆ แล้วขึ้นเลย

พอไปถึงตีนเขาจะขึ้น มีกุฏิพระอยู่นั้นองค์หนึ่งก็ไปสั่งกับพระไว้ หากว่าญาติโยมเขามาถามว่ามีพระขึ้นไปแล้วยัง ให้บอกเขาว่าขึ้นไปแล้ว จากนั้นก็ไปคนเดียว ๑ ชั่วโมงเป๋งถึงสถานที่เลย ทหารไปชั่วโมงสิบห้านาทีเป็นอย่างเร็ว ชั่วโมงสามสิบนาทีพวกทหาร ไปพบทหารอยู่บนนั้น ประชาชนต้อง ๒ ชั่วโมง ๓ ชั่วโมง แต่เราไปชั่วโมงเดียว ไม่คุยกับใคร เพราะเราเคยกับเขามาพอแล้วจะไปดูอะไร ขึ้นภาวนา จิตไม่ออกจากตัว ขึ้นไปเรื่อยไม่เร็วไม่ช้าหากไม่เคยหยุดที่ไหน ขึ้นไปเรื่อยไม่เห็นเมื่อยเห็นเพลียอะไร ไปดูนาฬิกาเป๋ง ๑ ชั่วโมง พอไปคนที่รักษารอยพระบาทอยู่ที่นั่นลุกมาต้อนรับ จัดหาน้ำร้อนน้ำชา แต่ตาเขาจ้องเราจนผิดปกติ เราดูเขาเขาไม่รู้นะ แต่เขาดูเรานี่รู้ชัดเจน มารยาทการดูมันต่างกัน ดูแต่เรา เรามองดูก็รู้เขาดูเรา หากว่าเป็นคนเป็นอย่างแบบโลกก็แสดงว่ามีพิรุธต่อกันแต่เราไม่สนใจ

เขาถามอาจารย์มากับใคร *ที่มาที่นี่มาคนเดียว* เราบอก

แล้วมีใครมาด้วย มี.. *อยู่กันข้างล่างโน่นเขาจะขึ้นมาทีหลัง* มองดู แต่เรามองอยู่อย่างนั้น เราฉันน้ำร้อนน้ำชาให้เขานิด ๆ หน่อย ๆ แล้ว เขาจ้องพอเสร็จแล้วขอดูลายมือ เราก็เข้าใจ อ๋อ ที่ดูหมายถึงนี่ ที่ไม่ลืมที่ชัดเจนจริง ๆ ก็คือว่า ประโยคสำคัญก็คือท่านอาจารย์นี้ไม่มี มีเท่าไรหมดไม่มีการสั่งสม ถ้าเป็นน้ำในคลองก็ไม่มีแอ่งเก็บน้ำ ไหลเตลิดเปิดเปิงหมดจึงไม่มี แต่ไม่จน ว่าอย่างนี้นะแปลกอยู่ ไม่มีแต่ไม่จน นี้อันหนึ่ง อันหนึ่งเขาว่าปากเป็นพุทธะ ตามหลักของเขาคือวาทะคำพูดสำคัญมาก อีกอันหนึ่งว่าท่านอาจารย์ไม่ใช่พระธรรมดา ผมก็แปลกใจ เอ๊ะพระธรรมดาหมายถึงอะไร ผมไม่เคยถามนะ มีแต่เรื่องเขาพูดเองแล้ว ผมเฉยผมไม่สนใจถาม จำได้ ๓ ประโยค ประโยคสำคัญก็คือว่ามีเท่าไรเป็นหมด ว่าอย่างนี้.. สำคัญ

ไม่ได้ประชุมนานนะนี่ ผมถ้าร้อน ๆ ก็ไม่ค่อยสบาย อยู่โดยลำพังเจ้าของก็ไม่สบาย กลางคืนนั่งภาวนาสบาย อยากลงไปเที่ยวที่ไหนก็ไปตามภาษีภาษา ถ้ามันร้อนในกุฏิก็หนีไปเที่ยวที่ไหนก็ไป มันสบาย ไม่มีผู้มีคนมียุ่งมากวนไปไหนก็สะดวก นั่งที่ไหนก็สบายกลางคืนกลางวัน นี่ไม่ได้เอาความสะดวกสบายจากผู้ใดนะ ไม่ต้องการความช่วยเหลือจากใครในหัวใจของเราเป็นอย่างนั้น แม้เจ็บไข้ได้ป่วยก็ไม่เคยสนใจคิดกับใครว่าจะมาช่วย ว่ากลัวตายนี้ไม่มี ไม่มีก็บอกว่าไม่มีจะว่าไงทั้ง ๆ ที่แต่ก่อนกลัวมากกลัวตาย เจ็บไข้ได้ป่วยกลัวมาก

อย่างทุกวันนี้มันเปลี่ยนไปจากฝ่ามือเป็นหลังมือ ไม่เคยไปสนใจกับเรื่องเป็นเรื่องตาย สนใจแต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่นทุกขเวทนาเป็นต้น มีหนักเบามากน้อยเพียงไร จิตจะอยู่ที่นั่น กำหนดพิจารณากันที่นั่น จะเป็นยังไงก็รู้กันที่นั่น คำว่าตาย ๆ จะหนีจากจุดนั้นได้เหรอ ความสลายจากกันเท่านั้นมันก็ตาย เพราะเห็นทุกตัวที่คอยเป็นเครื่องก่อกวนจิตใจให้กังวลเป็นทุกข์ นี่เราก็ทราบว่าเป็นผลของการปฏิบัตินั่นเอง คือเป็นหลักธรรมชาติของจิตโดยที่เราไม่ต้องเสกสรรว่าไม่กลัว กล้าก็ไม่ได้กล้า เท่ากัน ไม่มีคำว่ากล้าไม่มีคำว่ากลัวในความรู้สึก มีอยู่โดยหลักธรรมชาติธรรมดา รู้ ๆ เวลาทุกขเวทนาเกิดขึ้นมากน้อยจิตจะปุ๊บปั๊บเข้าทันที เข้าทำงาน จะให้ส่งไปโน้นไปนี้ โอ๊ยไม่ไป จะส่งไปหาอะไร ส่งไปหาความช่วยเหลือหรือ จะเอาอะไรมาช่วยเรื่องเป็นเรื่องตาย ทุกข์ก็อยู่กับตัวเอง จะดับไปก็ดับที่นี่ จะตายก็ตายอยู่ที่นี่ ไม่ต้องหาอะไรมาช่วยก็ตาย

ใครจะมาช่วยได้ ถ้าช่วยกันได้แล้วโลกทั้งโลกนี้จะไม่มีป่าช้า มันเป็นความแน่ใจเสียทุกอย่าง การพิจารณาในขณะที่มันเป็นมาก ๆ ว่าพิจารณาเพื่อจะแก้กิเลสอาสวะตัวไหนก็ไม่เห็นมีอีก แต่หากพิจารณาดูเหตุการณ์ในปัจจุบัน ทุกขเวทนาเกิดขึ้นมาก ๆ มันบีบบังคับหัวใจ เหนื่อย เมื่อยเพลียลงไป ๆ อ่อนลงไป ๆ กำลังข้างนอกก็หมดไป ๆ เข้าไปรวมอยู่นั้น เมื่ออันนั้นอ่อนลงไปแล้วอันนี้ก็ไม่มีกำลังอะไร เหมือนท่อนไม้ท่อน

ฟื้น แต่ความรู้สึกยังมี เป็นแต่เพียงว่ากำลังที่ยกจะยอแขนมืออะไรเท้าเหล่านี้มันก็ไม่คิดว่าจะยกแล้ว คือมันอ่อนไปหมด ไม่อยากลุกไม่อยากกระดุกกระดิก แต่จิตมันทำงานของมันทำโดยอัตโนมัติไม่ได้บังคับ ยิ่งทางนี้ทุกขเวทนาเร่งเท่าไรความรู้มันจะเร่งให้ทัน คงเป็นอุบายวิธีรักษากันนั่นแหละ จะเรียกว่าธรรมโอสถก็ถูก

เวลาทุกขเวทนาเกิดขึ้นมาก ๆ นี้จิตจะไม่แย็บออกจากนั้นเลย เพราะฉะนั้นจึงไม่ต้องการให้ใครไปกวน แม้แต่บทอรรถบทธรรม คติธรรมข้อใดที่จะเป็นการเตือนว่าให้พิจารณานั้นนี้ก็ยังได้บอกไว้ว่าอย่าไปเตือนนะ เราไม่ได้ประมาทธรรม แต่ที่กำหนดที่พิจารณาที่ทำงานอยู่นั่นก็คือธรรมอยู่แล้วอย่างเต็มตัว ยิ่งเป็นธรรมที่เหมาะสมกับในเวลานั้นด้วย เอาธรรมอื่นเข้าไปแทรกไปยุ่งทำไม ทำงานอยู่แล้วไม่ใช่เด็ก รู้อยู่ทุกระยะ เพราะฉะนั้นเวลาเช่นนั้นจึงต้องการความสงบเงียบที่สุดไม่ให้ใครมาเกี่ยวข้องเลย ให้ทำหน้าที่ของตัวตามความจำเป็นในขณะนั้น เมื่อหมดความจำเป็นแล้วก็หมดปัญหา คำว่าหมดความจำเป็นก็คือมันตายก็หมดปัญหา มันหายก็หมดปัญหาหมดความจำเป็น

เราอยากให้หมู่เพื่อนได้รู้ได้เห็นธรรมของพระพุทธเจ้าที่ประกาศมาเป็นเวลานาน ตลาดแห่งมรรคผลนิพพานก็คือ

พุทธศาสนา หรือพุทธศาสนาคือตลาดแห่งมรรคผลนิพพาน มรรคผลนิพพานที่จะเกิดขึ้นได้เพราะอาศัยมรรค เมื่อสรุปความลงแล้วคือมรรค ๘ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป เจริญให้มากให้รอบตัว ถึงเวลาเจริญถึงเวลาพิจารณา ให้พิจารณาเต็มกำลังความสามารถ เช่นเดียวกับเราทำงานชิ้นอื่น ๆ สัมมาสมาธิก็เหมือนกัน สัมมาสติ ตั้งสติในการงาน คือควบคุมงานให้มีความสืบต่อกันด้วยความรู้ สัมมาสมาธิก็คือความสงบเย็น ไม่ส่งเพ่น ๆ พ่าน ๆ เถลไถลออกไปข้างนอกรู้โน้นรู้นี้ ในเวลาที่ยังไม่จำเป็น

อันนี้มีได้ถ้าหากผู้ปฏิบัติ แต่คิดแล้วปัจจุบันนี้จะมีประมาณสัก ๕% ผู้ที่มีความรู้ประเภทนั้น เมื่อเราไม่ใช่วิสัยเช่นนั้นเราก็ไม่สนใจ สงบก็ให้สงบลงไป ให้ตามรู้ตามเห็นจิตเจ้าของอยู่ คือจะปรุง เรื่องอะไรก็รู้ ถ้าสงบจริง ๆ แล้วมันก็ขาดไปเลย ความรู้เด่นขาดจากความปรุงความแต่งทั้งหมด เหลือแต่ความรู้ล้วน ๆ เราจะทราบได้ชัดภายในใจ แต่อย่างไรก็ตามการฟังอย่าคาดอย่าหมายเวลากระทำ จำไว้เป็นคติเวลาเป็นขึ้นมามันหากวิ่งรับกันเองกับธรรมที่ท่านแสดงไว้แล้วทุกแง่ทุกมุม ไม่ให้ถือเป็นอารมณ์ไม่ให้เป็นสัญญา การประพฤติธรรมให้มันขาดจากกัน ความหมายว่าขาดจากกัน ๆ แต่การกระทำเพื่อให้ขาดจากกันไม่มีมันก็ไม่ขาดจากกันจะว่าไง

หลักปัจจุบันการบังคับจิตใจด้วยสติ สกัดลัดต้อนด้วยปัญญา นั่นชื่อว่าผู้รักษาตน ผู้ป้องกันตน ผู้บำรุงตน จะเป็นทางสมาธิ ทางปัญญา มีสติเป็นพื้นฐานสำคัญมากขาดสติไม่ได้ เรายกนิ้วเลยเทียวเรื่องคำว่าสติกับปัญญา กิเลสจะหมอบลงได้ก็เพราะอำนาจของสติ กิเลสจะขาดลงไปได้แต่ละชิ้นละอันนี้ก็เพราะอำนาจของสติและปัญญา นี่ได้เคยดำเนินมาอย่างนี้

พุทธศาสนาคือตลาดแห่งมรรคผลนิพพาน ตลาดมรรคผลนิพพานนี้เป็นมาเท่าไร ถ้านำอรหัตอรหันต์ โสดา สกิทาคา อนาคา อรหันต์ ซึ่งออกจากพุทธศาสนา เป็นเครื่องผลิตให้เป็นมรรคผลนิพพานขึ้นมาประกาศธรรมสอนโลกเป็นเวลานานเท่าไรแล้ว ผู้ที่ได้ชมสินค้าอันเลิศประเสริฐคือมรรคผลนิพพานนั้นด้วยมรรคคือศีล สมาธิ ปัญญา นี้จะนานเท่าไร ตลาดของโลกเขาเขาก็ไม่ได้ขาดสินค้า ไม่ว่าตลาดประจำบ้าน ตลาดประจำตำบล ตลาดประจำอำเภอ ตลาดประจำจังหวัด จะมีกี่ตลาดก็ตามสินค้าเกลื่อนไปหมดจนกระทั่งตลาดโลก เต็มไปด้วยสินค้าทำการซื้อขายกัน จะเอาเงินใส่ตู้รถไฟไปซื้อก็ไม่หมด เงินจะหมดเสียก่อน

ตลาดเขามีสิ่งที่เป็นพื้นฐานเป็นเครื่องโชว์สำหรับคนจะได้ชมจะต้องการอะไรได้ทั้งนั้น เหตุใดพระพุทธศาสนาซึ่งออกมาจากพระพุทธเจ้าองค์บริสุทธิ์เต็มที่จะไม่มีอะไรเป็น

เครื่องโชว์จากพุทธศาสนาของตัวมีอย่างเหรอ นี่ละตลาดมรรคผลนิพพานคือพุทธศาสนา ที่จะผลิตมรรคผลนิพพานขึ้นมาก็คือมรรค ๘ คำว่าพุทธศาสนานั้นรวมหมด และย่นลงมาสู่มัชฌิมาปฏิปทาเครื่องดำเนินเพื่อมรรคผลนิพพาน แล้วมรรคผลนิพพานจะไม่ปรากฏในตลาดแห่งพุทธศาสนานี้เพราะอำนาจแห่งมรรคจะไปปรากฏที่ไหน

เราสร้างขึ้นให้พอ สติปัญญาสร้างขึ้นให้พอ ทุ่มลงไปกำลังเราใช้ในทางอื่นใช้มามากแล้ว ความพากเพียรหรือการงานใด ๆ ก็ดีที่เราใช้กำลังวังชาทำงานนั้น ๆ มา เราได้ทุ่มเทลงไปหมดกำลังมากมาย สติปัญญาก็นำไปใช้หมดมากมาย เราจะนำมาใช้เพื่อความเพียรของเรา ทุ่มลงไปด้วยกำลังร่างกาย กำลังสติ กำลังปัญญา ศรัทธา ความเพียร ให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ทำไมจะไม่ปรากฏมรรคผลนิพพานขึ้นในท่ามกลางแห่งตลาดคือพุทธศาสนา ด้วยอำนาจแห่งมรรคล่ะ

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ท้าทายโลกได้เลยว่าไม่ขาดสินค้าสมบูรณ์เต็มที่เช่นเดียวกับตลาดของโลก ตลาดแห่งพุทธศาสนาสมบูรณ์ด้วยมรรคผลนิพพาน คือเต็มเม็ดเต็มหน่วย มีอยู่ทุกขั้นทุกภูมิในพุทธศาสนานี้ทั้งหมด โดยอาศัยมัชฌิมาปฏิปทาเป็นเครื่องผลิตขึ้นมา อันนี้เป็นหลักใหญ่ ถ้ามัชฌิมาไม่สมบูรณ์ผลก็ไม่สมบูรณ์ การที่จะทำให้มัชฌิมาปฏิปทาสมบูรณ์ก็มีความเพียร

เป็นหลัก เพียรทั้งทางสติ ระลึกรู้ด้วยสติ เพียรทั้งด้วยปัญญาพินิจพิจารณา เพียรทั้งจะทำจิตให้มีความสงบด้วยสติ สัมมาสติคือระลึกรู้อยู่ในวงแห่งสัจธรรม ท่านว่าสติ ระลึกรู้ในที่ ๔ สถาน กาย เวทนา จิต ธรรม ให้พากันหนักแน่นในธรรมเหล่านี้

อย่าไปคาดกาลสถานที่โน่นที่นี่เวร่ำเวลาให้เสียเวลาเปล่า ๆ ไม่เกิดประโยชน์อันใดเลยแก่ผู้ปฏิบัติ และเสียเวลาไม่คุ้มค่ากันกับเราตั้งเจตนามาประพฤติปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพานด้วยนิยยานิกธรรมของพระพุทธเจ้า ถือเอาความด้นเดามาทำลายความเพียรของตน มาทำลายกำลังใจ ความด้นความเดาความคาดความหมาย เห็นจะเป็นอย่างนั้น เห็นจะเป็นอย่างนี้ เห็นจะเป็นอย่างนั้นเห็นจะเป็นอย่างนี้ เห็นจะเป็นอย่างนั้นเห็นจะเป็นอย่างนี้หลายครั้งหลายหนเข้าไปก็มรรคผลนิพพานเห็นจะไม่มี นั่นมันหลอกเข้ามาแล้วนะ เห็นจะมีเฉพาะสมัยโน้น เพราะสมัยโน้นคนเบาบางสักหน่อย สมัยนี้คนกิเลสหนามันเป็นไปอย่างนั้น

ใครไม่แบกกิเลสมาเกิดมีเหรอ จะหนาหรือบางก็เต็มหัวใจด้วยกัน ใครมีอะไรมาเป็นเครื่องวัดล่ะ ต่างคนต่างหาบกิเลสมาเกิด ถ้าไม่มีกิเลสแล้วจะเกิดขึ้นมาเป็นรูปเป็นกายเป็นหญิงเป็นชายเป็นสัตว์เป็นบุคคลไม่ได้ นี่เป็นข้อยืนยันว่าครั้งพุทธกาลบรรดาสาวกทั้งหลายนับแต่พระพุทธเจ้าลงไปท่าน

ต้องมีกิเลส หรือว่าหาบกิเลสมาเกิดด้วยกัน คำว่ากิเลสมันเป็นเครื่องมืดมิดปิดตา ทำไมอยู่ในพระพุทธเจ้าพระสงฆ์สาวกแต่ก่อนที่ท่านยังไม่บรรลุจะไม่มืดมิดปิดตาล่ะ กิเลสเป็นเครื่องมืดมันต้องมืด มีอยู่ในใจดวงใดต้องมืด ถ้าว่าหนาก็หนา ลุบ ๆ คลำ ๆ ก็เพราะความไม่แน่นอน กิเลสมันปิดบังตาใจคือปัญญา ท่านทำไมท่านชำระได้ด้วยวิธีการใดจึงได้ชมมรรคผลนิพพาน กลายเป็นตลาดแห่งมรรคผลนิพพานขึ้นมาในครั้งพุทธกาลมากมายก่ายกอง

ทุกวันนี้ตลาดนี้มีแต่ตลาดเปล่า ๆ เหรอ ไม่มีสินค้าคือมรรคผลนิพพานเหรอ หรือเพราะเหตุไร การไม่มีนี้-ไม่มีเพราะสูญพันธุ์ไปเฉย ๆ หรือว่าไม่มีเพราะไม่มีผู้ปฏิบัติดำเนินตามพระพุทธเจ้าให้ถูกต้องตามหลักที่ท่านสอนไว้ ก็ต้องมาลงข้อสุดท้ายนี้ ผู้ปฏิบัติย่อหย่อน ชอบแต่สุกเอาเผากิน สมัยนี้เรียนลัด-ลัดเสียจนหาทางออกไม่ได้จะว่าไง ทางลัดใดจะเสมอเหมือนมัชฌิมาไม่มีแล้ว นี่คือทางลัดทางตรงแน่ต่อมรรคผลนิพพาน

เวลาพิจารณา-พิจารณาให้ซ่ำซอง อย่าไปสำคัญมั่นหมายว่าพิจารณาครั้งหนึ่งแล้วแล้ว ครั้งที่สองแล้วแล้ว พิจารณาจนเข้าใจไม่ว่าเรื่องอะไร หลายครั้งหลายหนมันเข้าใจเอง ไม่ใช่ว่าพิจารณาครั้งเดียวแล้วจะเข้าใจ ถ้าเข้าใจแล้วก็ไม่เป็นปัญหา แต่นี้ส่วนมากไม่เข้าใจ ต้องพิจารณาจนเข้าใจธรรม

ของพระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างนี้

ในตัวของเรานี้เป็นตลาดแห่งมรรคผลนิพพานอยู่แล้ว ผลิตขึ้นมาซิสินค้าอันล้ำค่า มรรคผลทั้งสี่โลกุตระนั่น นอกเหนือไปจากใจนี้ที่ไหน ไม่นอก ปัดกวาดเช็ดถูชำระสะสางชะล้างภายในจิตใจของตนด้วยความเพียร มีสติปัญญาเป็นเครื่องมืออยู่โดยสม่ำเสมอ ไม่ต้องวิตกวิจารณ์กับกาลสถานที่หรือบุคคลใด ๆ เรื่องใด ๆ อันไม่ใช่เป็นเรื่องแก้กิเลสตัณหาอาสวะ แต่ให้คิดให้อ่านไตร่ตรองหรือมีสติสตังตลอดความเพียรหมุนติ้วเข้าในจุดที่จะแก้กิเลสอาสวะ จุดที่จะทำให้จิตใจมีความสงบร่มเย็น จุดที่จะแก้หรือถอดถอนกิเลสออกโดยลำดับ ๆ ด้วยความเพียร นี้เป็นความถูกต้องของการประกอบความเพียร

นี้ไม่สงสัยเรื่องมรรคผลนิพพาน ไม่มีอะไรจะสงสัย แน่ใจอยู่กับสวากขาตธรรมนี้ร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่นอกเหนือไปจากนี้เลยว่างั้น ไม่มีกาลสถานที่ใดหรือบุคคลใดจะมีอำนาจวาสนามากดขี่บังคับกีดกันไม่ให้ผู้บำเพ็ญโดยชอบธรรมได้บรรลุมรรคผลนิพพานไม่มี นอกจากทุกข์กับสมุทัยที่เป็นเครื่องปิดบังหรือกั้นกางทางเดินของผู้นั้น ๆ เท่านั้นเมื่อมรรคยังไม่มีกำลัง

คำว่ามรรคเราก็ทราบแล้วดังที่กล่าวมานี้ นี้แลเป็นเครื่องบุกเบิก ถอดถอนสิ่งที่รกรุงรังภายในจิตใจนี้ออกให้เตียนโล่ง

ด้วยอำนาจของสมาธิ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร อันนี้เป็นผู้บุกเบิกทุกข์ สมุทัยเป็นเครื่องปิดบังมรรคผลนิพพาน สติปัญญาเป็นเครื่องบุกเบิก นิโรธคือผลแห่งความดับทุกข์ไปโดยลำดับ เพราะอำนาจของมรรคที่ทำงานได้ผลไปเป็นลำดับ แสดงเป็นความดับทุกข์ขึ้นมาเป็นขั้น ๆ ไม่ใช่นิโรธจะตั้งหน้าทำงานเช่นอย่างทุกข์จะตั้งหน้าทำงานก็ไม่ใช่เรื่องของสมุทัยเป็นผู้ผลิตให้ทุกข์ต้องแสดงตัวออกมา เรื่องทางฝ่ายมรรคก็มรรคเป็นผู้ผลิตให้นิโรธแสดงตัวออกมาในทางดับทุกข์มีเท่านี้ ให้ถือหลักนี้เป็นสำคัญ

เชื่อพระพุทธเจ้าจงเชื่อที่ตรงนี้ อย่าไปเชื่อกาลโน้นที่นี่จะเป็นเครื่องหลอกลวงจิตใจเรา และทำใจให้อ่อนแอท้อถอยหมดความเพียร เมื่อหมดความเพียรแล้วก็เป็นโมฆบุรุษหรือโมฆภิกษุหาประโยชน์อะไรไม่ได้ เราไม่ได้บวชมาเพื่อความสิ้นท่าความหมดราคา เราบวชมาเพื่อเพิ่มพูนคุณค่าราคาภายในตัวภายในใจของเรา มีธรรมเป็นเครื่องประดับให้สดสวยงดงามสง่าผ่าเผยสงบร่มเย็น สว่างกระจ่างแจ้งภายในจิตใจต่างหาก เราไม่ใช่มาเพื่อความสิ้นท่า ฉะนั้นจงพากันตั้งใจประพฤติปฏิบัติ

ชีวิตจิตใจของเราทุ่มลงไปเพื่องานอันนี้ อย่าไปคิดถึงงานอื่นอารมณ์อื่นใดที่จะเป็นเครื่องตัดทอนความเพียรของเราให้

ลดน้อยถอยลงไป และจะเป็นการช้าต่อมรรคผลนิพพานที่เราจะพึงได้พึงถึงตามเจตนาของตน เชื่อพระพุทธเจ้าให้เชื่อตรงนี้ สวากขาตธรรมตรัสไว้ชอบแล้ว นั่นละตรงนั้นสำคัญนิยยานิกธรรมเมื่อดำเนินตามหลักธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้วด้วยความชอบธรรมของเรา ธรรมก็เป็นเครื่องนำออก นิยยานิก นำสิ่งสกปรกโสมมสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อจิตใจออกไปได้โดยลำดับ จนกระทั่งถึงที่สุดวิมุตติพระนิพพาน ไม่นอกเหนือไปจากใจดวงนี้กับความเพียรกลมกลืนกันเลย มีเท่านี้ อย่าคิดอย่างอื่นอย่างใดให้เสียเวร่ำเวลา

เรื่องโลกเรื่องสงสารมีแต่คนหูหนวกตาบอด เขาจะเอาความจริงมาพูดได้อย่างไร ไม่เหมือนพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าไม่ใช่คนหูหนวกตาบอด จักษุญาณ ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร **อยํ โข สา ภิกฺขเว มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา** นี้แลภิกษุทั้งหลายคือทางอันเอก มัชฌิมาเป็นทางสายกลางอย่างยิ่งต่อการตรัสรู้ จกฺขุกรณี เป็นไปเพื่อจักษุญาณ ญาณกรณี เป็นไปเพื่อความเห็นแจ้ง จักษุภายใน ญาณกรณี เป็นไปเพื่อความรู้อย่างลึกซึ้งที่เรียกว่าญาณ **อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ** เป็นไปเพื่อความตรัสรู้ เป็นไปเพื่อพระนิพพาน นี่ละ **อยํ โข สา** ท่านไม่ได้บอกว่า **อยํ** คนนี้นะ **อยํ** คนนั้นนะ จะพาให้เป็นมรรคผลนิพพาน **อยํ** สถานที่นี่ ไม่มีนะ **อยํ โข สา ภิกฺขเว มชฺฌิมา** นั่น ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย

มัชฌิมาปฏิปทาคือทางที่ประกอบด้วยองค์แปดนี้แล ที่จะเป็นไปเพื่อความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมทั้งหลาย ท่านสอนให้ดำเนินที่นี่

ให้เราหนักแน่นในความเพียรลงที่กาย ความเห็นกายให้เห็นประจักษ์ด้วยความรู้ภายในจิต ทีแรกก็อาศัยการคาดการวาดภาพด้วยสัญญาก่อนเพื่อเป็นทางเดินของปัญญา เพราะขณะนี้ปัญญายังไม่ชำนาญ ต้องอาศัยสัญญาเป็นเครื่องวาดภาพขึ้นมาก่อนแล้วปัญญาค่อยไตร่ตรองไปตามนั้น ต่อไปเมื่อปัญญามีกำลังพอทรงตัวได้ หรือมีกำลังแก่กล้าสามารถแล้วเรื่องสัญญาจะไม่เข้ามาแทรกเลย กำหนดตรงไหนเป็นเรื่องปัญญาพุ่ง ๆ ทะลุ ๆ ไปเลย ไม่ต้องไปคาดไปหมายโน้นหมายนี้ ผิดกันกับขั้นเริ่มแรกซึ่งเป็นขั้นล้มลุกคลุกคลาน

ไม่ว่าสมาธิไม่ว่าปัญญามันมีการล้มลุกคลุกคลานเพราะความไม่ชำนาญ ความไม่เคยรู้เคยเห็น ความไม่เคยทำ แต่เมื่อมีความชำนิชำนาญทั้งด้านสมาธิและด้านปัญญาแล้ว ปัญญาจะเป็นไปโดยลำดับโดยลำพังตนเอง ทีนี้ถ้าเห็นอันใดเห็นด้วยปัญญาแล้วสิ่งนั้นจะชัดเจนประทับใจ แน่ เชื่อตัวเองได้ สนฺทิฏฐิโก เราเป็นผู้เห็นเองทำไมเราจะไม่เชื่อในสิ่งที่เรารู้เราเห็นนั้นว่าเป็นความจริงตามประเภทแห่งธรรมนั้น ๆ อกาลิโก มีกาลสถานที่ที่ไหนมาบังคับบัญชาไม่ให้ผล ไม่มีกาลไม่มีสถานที่

เวร่ำเวลาอะไรทั้งหมด มีอยู่เพียงกิเลสกับธรรมที่จะแก้กันได้หรือไม่ด้วยกำลังแห่งความเพียรของเรา ปัญหามีเท่านั้น พากันเน้นหนักจิตใจให้เป็นที่แน่ใจลงในจุดนี้ อย่าไปคิดเรื่องอื่นให้เสียเวร่ำเวลา

อย่างคนที่มีกิเลสลูบคลำไปโน้นไปนี้ สมัยโน้นหมดมรรคหมดผลนิพพานอะไร ๆ ว่าไปตามความมืดบอด เราไม่ได้เอาพวกมืดบอดมา **สรณํ คจฺฉามิ** เราจะไปหลงตามลมปากของพวกบ้าหูหนวกตาบอด แต่เรายึด **พุทฺธํ ธมฺมํ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ** เป็นชีวิตจิตใจทั้งการดำเนินของเราต่างหาก เราอย่าไปเชื่อใครให้ยิ่งกว่าพุทธ ธรรม สงฆ์ นี้เป็นธรรมชาติที่เลิศเป็นธรรมชาติที่ถูกต้องแน่นอนแล้ว สำหรับผู้ปฏิบัติตามจะไม่มีผิดหวัง ให้พากันดำเนินตน นั่นละตลาดแห่งมรรคผลนิพพานอยู่ตรงนี้นะ สถานที่พิจารณานี้เหมือนตลาด เมื่อปรากฏผลขึ้นมาเป็นมรรคเป็นผลก็นั่นละ สินค้าอันล้ำค่าปรากฏขึ้นมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงอรหัตผล คือสินค้าชั้นเอก ไม่นอกเหนือไปจากจิตนี้เลย มีอยู่ตรงนี้

ตลาดของพระพุทธศาสนาก็มีเครื่องยืนยันท้าทายได้เช่นเดียวกับตลาดของโลกทั่ว ๆ ไป ซึ่งเขามีวัตถุต่าง ๆ สินค้านานาชนิดเอามาโชว์กันเต็มตลาด เห็นได้อย่างประจักษ์ตา ต้องการอะไรหาซื้อได้ถ้ามีเงิน จะซื้อจนกระทั่งไม่มีเงินเหลือสักสตางค์

ก็ได้ เพราะสินค้ามาก ธรรมะของพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าก็เหมือนกัน เอ้า ฟาดลงไปความเพียรมี เราเคยเพียรสิ่งอื่นมานานแล้วซึ่งไม่เกิดผลประโยชน์อะไรก็เคยเพียรมาแล้ว พยายามเราต้องพยายาม

สติปัญญาเคยตั้งกับอะไรมาเคยใช้มานานก็เคยใช้มามากแล้ว ทีนี้จะนำมาใช้เพื่อถอดถอนกิเลสอันเป็นข้าศึกสำคัญอยู่ภายในจิตใจ เอามาเพียรที่ตรงนี้ ทุ่มเทกำลังลง ทั้งกำลังความคิดทั้งสติปัญญา กำลังกายทุกด้านทุกทางรวมตัวไปที่จุดนี้ให้เป็นการเป็นงาน คือเป็นผลเป็นงาน เมื่อเป็นการเป็นงานแล้วก็เป็นผลของการของงานขึ้นมาให้เราได้ชมภายในตัว จะได้ชมตลาดแห่งมรรคผลนิพพานอยู่ที่จิตของแต่ละรายที่ปฏิบัติได้ ตลาดอันนี้เป็นตลาดที่เรียกว่าโลกุตระ ตลาดไม่ใช่เหมือนตลาดโลก ตลาดนี้ตลาดพ้นโลกเหนือโลก ให้ได้ชมด้วยการประพฤติปฏิบัติของเรา

อย่าละความพากเพียร ให้มีความเข้มแข็ง ให้ใช้ความคิดสติปัญญา ไม่ว่ากิจนอกการใน ผมเตือนผมดุอยู่เสมอก็เพราะมันขวางตาอยู่จะว่ายังไง สิ่งที่มันขวางนั้นแลคือมันผิด ในฐานะที่เป็นครูเป็นอาจารย์เป็นหัวหน้าหมู่เพื่อนทำไมจะไม่บอกไม่สอน มันขวางให้เห็นอยู่นั่น ถ้าไม่ขวางจะว่ากันทำไม มันถูกต้องแล้วมันไม่ขวาง ถ้าไม่ถูกแล้วก็ขวาง ความที่ขวางก็

เพราะความโง่ของผู้นั้นเองส่อให้เห็นอยู่อย่างชัด ๆ

ให้พากันเร่งลงไป ทำงานอันใดให้แน่นอนจริงจัง อย่าหัดนิสัยเหลาะแหละ เคยตัวไปจนกระทั่งวันตาย เป็นลักษณะจับจดไปเสียหมด ทำอะไรไม่เป็นชิ้นเป็นอันหาผลประโยชน์ไม่ได้ คนหาหลักเกณฑ์ไม่ได้ คนเลื่อนลอย ใจเลื่อนลอย หาที่พึ่งตัวเองก็ไม่ได้ คิดอะไรที่เป็นสารคุณบ้างพอเป็นที่เย็นใจไม่มี มีแต่ความเหลาะแหละไม่จริงไม่จัง ทำลงไปให้เห็นซิ

ท่านให้ชื่อให้นามว่ามรรคผลนิพพาน โสดาปัตติมรรค สกิทาคามีมรรค อนาคามีมรรค อรหัตมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามีผล อนาคามีผล อรหัตผล นี่คือชื่อของธรรม ชื่อของสินค้าอันล้ำเลิศ ซึ่งจะผลิตขึ้นได้จากใจของเราเองโดยทางศีล สมาธิ ปัญญา ขอให้พากันผลิต เอ้า เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ถวายบูชาพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นชีวิตจิตใจที่มีคุณค่ามาก เป็นความเพียรที่มีคุณค่ามาก ไม่มีอะไรเสียหาย

การแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร

ตอนที่เห็นความอัศจรรย์ก็เห็นตอนนั่งภาวนาตลอดรุ่ง ตั้งแต่เริ่มคืนแรกเลย พิจารณาทุกขเวทนาแหมมันทุกข์แสนสาหัสนะ ที่แรกก็ไม่นึกว่าจะนั่งสมาธิภาวนาตลอดรุ่ง นั่งไป ๆ ทุกขเวทนาเกิดขึ้น ๆ พิจารณายังไงก็ไม่ได้เรื่อง เอ๊ะ มันยังไงกันนี่วะ เอ้า วันนี้ตายก็ตาย เลยตั้งสัจอธิษฐานในขณะนั้น เริ่มนั่งตั้งแต่บัดนี้ไปจนถึงสว่างถึงจะลุก เอ้า เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ฟาดกันเลยทีเดียว จนกระทั่งจิตซึ่งไม่เคยพิจารณาปัญญายังไม่เคยออกแบบนั้นนะ แต่พอเวลามันจนตรอกจนมุมจริง ๆ โอ๋ย ปัญญามันไหวตัวทันเหตุการณ์ทุกแง่ทุกมุมจนกระทั่งรู้เท่าทุกขเวทนา รู้เท่ากาย รู้เรื่องจิต ต่างอันต่างจริงมันพรากกันลงอย่างหายเงียบเลย ทั้ง ๆ ที่เราไม่เคยเป็นอย่างนั้นมาก่อนเลย กายหายในความรู้สึก ทุกขเวทนาดับหมด เหลือแต่ความรู้ที่สักแต่ว่ารู้ ไม่ใช่รู้ เด่น ๆ ชนิดคาด ๆ หมาย ๆ ได้นะ คือสักแต่ว่ารู้เท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนที่สุดอัศจรรย์ที่สุดในขณะนั้น พอถอนขึ้นมา ก็พิจารณาอีก แต่การพิรจารณาเราจะเอาอุบายต่าง ๆ ที่เคยพิจารณามาแล้วมาใช้ในขณะนั้นไม่ได้ผล มันเป็นสัญญาอดีตไปเสีย ต้องผลิตขึ้นมาใหม่ให้ทันกับเหตุการณ์ในขณะนั้น จิตก็ลงได้อีก คืนนั้นลงได้ถึง ๓ ครั้งก็สว่าง โอ๋ย อัศจรรย์เจ้าของละซิ

ธรรมทายาท

๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑

ธรรมทายาท

จิตธรรมดายังหาหลักหาเกณฑ์ไม่ได้ ไม่ว่าจิตของใครทั้งนั้น พอมีสิ่งฉุไถลากไปลากมา ในทางที่ไม่ดีก็กลิ้งไปตามอารมณ์นั้นไม่หยุดหย่อน จนหาหลักยึดพอจะประทังความสงบสุขไว้ไม่ได้ ตามหลักธรรมท่านว่ากิเลส เราจะเห็นได้จากเวลาเริ่มฝึกหัดอบรมเบื้องต้น จิตมันล้มลุกคลุกคลานไม่ยอมไปตามอรรถตามธรรมเลย เพราะกิเลสมันรุนแรง ผมจำไม่ลืมเลยตั้งแต่ออกปฏิบัติทีแรกจนกระทั่งปัจจุบัน เพราะมันเป็นเรื่องสัจธรรมฝังอยู่ในจิตจะลืมได้อย่างไร

ตอนปฏิบัติทีแรกก็เอาจริงเอาจัง และนิสัยเรามันจริงด้วยไม่ใช่เล่น ๆ หยอก ๆ ถ้าปักลงตรงไหนแล้วต้องเป็นอย่างนั้นทีนี้พอออกปฏิบัติแล้วมีหนังสือปาฏิโมกข์พกอยู่เล่มเดียวเท่านั้นติดย่ามไป คราวนี้จะเอาให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเต็มเหตุเต็มผลเอาเป็นเอาตายเข้าว่าเลย อย่างอื่นไม่หวังทั้งหมด หวังความพ้นทุกข์อย่างเดียวเท่านั้น จะให้พ้นทุกข์ในชาตินี้แน่นอน ขอแต่ท่านผู้หนึ่งผู้ใดได้ชี้แจงให้เราทราบเรื่องมรรคผลนิพพานว่ามีอยู่จริงเท่านั้น เราจะมอบกายถวายชีวิตต่อผู้นั้น และมอบกายถวายชีวิตต่ออรรถต่อธรรม ด้วยข้อปฏิบัติอย่างไม่ให้มีอะไร

เหลือหลอเลย ตายก็ตายไปกับข้อปฏิบัติ ไม่ได้ตายด้วยความถอยหลังนั่น จิตมันปักลงเหมือนหินหัก

ออกมาทีแรกก็มาจำพรรษาโคราช อำเภอจักราช เพราะตามท่านอาจารย์มั่นไม่ทัน ก็เร่งความเพียรตั้งแต่มาถึงทีแรก ไม่นานจิตก็ได้ความสงบ เพราะทำทั้งวันทั้งคืนไม่ยอมทำงานอะไรทั้งนั้นนอกจากงานสมาธิภาวนาเดินจงกรมอย่างเดียว ตามประสาของคนล้มลุกคลุกคลานนั่นแหละ จิตมันก็สงบได้ ก็เร่งใหญ่เลย แต่ก็ดังที่เคยได้เล่าให้ฟังแล้ว มันก็มาเสื่อมตอนทำกลด ตอนนั้นสมาธิไม่ใช่เล่นเหมือนกันนะ แน่นปึ๋งเลยเทียว แน่ใจว่ามรรคผลนิพพานมีแล้วเพราะจิตมันแน่นปึ๋ง ไม่สะทกสะท้านอะไร แม้ขนาดนั้นก็ยังเสื่อมได้แค่ทำกลดหลังเดียวเท่านั้น

พอไปถึงท่านอาจารย์มั่น ท่านชี้แจงแสดงอรรถธรรมให้ฟังเหมือนกับว่าถอดออกมาจากจิตใจ ไม่ได้มีคำว่าเห็นจะ ๆ เพราะถอดมาจากใจท่านแท้ ๆ ที่ท่านรู้ท่านเห็นท่านปฏิบัติมาอย่างไร เหมือนอย่างว่า นี่น่า ๆ อยู่อย่างนั้น เห็นหรือไม่เห็นรู้หรือไม่รู้นี่น่ามรรคผลนิพพานอยู่ที่ไหน อยู่ที่นี่ ๆ จิตมันก็ฝังลึกฝังจริง ๆ จากนั้นมาก็ตั้งสัจจอธิษฐานหากว่าท่านยังมีชีวิตอยู่ตราบใดแล้ว เราจะไม่หนีจากท่าน จนกระทั่งวันท่านล่วงไปหรือเราล่วงไป แต่การไปเที่ยวเพื่อประกอบความพากเพียรตามกาลเวลานั้น ขอไปตามธรรมดาแต่ถือท่านเป็นหลัก เหมือนกับว่า

บ้านเรือนอยู่กับท่านไปที่ไหนต้องกลับมาหาท่าน เร่งความเพียรจนเต็มเหนี่ยว

ความฝันเราก็ไม่ลืม ความฝันนี้ก็เคยเล่าให้หมู่เพื่อนฟังแล้ว แต่ก็รู้สึกว่ามันดูดดื่มพอให้พูดได้อีกเหมือนกัน ไปอยู่กับท่าน พอตั้งสัจจอธิษฐานแล้วด้วยความลงใจของเราเชื่อต่อท่านเต็มเม็ดเต็มหน่วย หาที่แย้งไม่ได้ ไม่ว่าท่านจะแสดงออกมาภายนอกภายในตรงกับหลักธรรมหลักวินัยเป๋ง ๆ ไม่มีอ้อมค้อม จึงได้ปลงใจอธิษฐานว่าจะอยู่กับท่านหากว่าท่านยังมีชีวิตอยู่จนกระทั่งป่านนี้ ผมก็ยังไม่หนี ผมต้องอยู่กับท่าน แต่การไปเที่ยวที่นั่นที่นี่ก็เป็นธรรมดาดังที่คิดไว้

ไปอยู่กับท่านได้ประมาณสัก ๔-๕ คืนเท่านั้นกระมัง ความฝันนี้ก็เป็นความฝันเรื่องอัศจรรย์เหมือนกัน ฝันว่าได้สะพายบาตร แบกกลด ครองผ้าด้วยดีไปตามทางอันรกชัฏสองฟากทางแยกไปไหนไม่ได้ มีแต่ขวากหนามเต็มไปหมด นอกจากจะพยายามไปตามทางที่เป็นเพียงด่าน ๆ ไปอย่างนั้นแหละ รกรุงรัง หากพอรู้เงื่อนพอเป็นแถวทางไป พอไปถึงที่แห่งหนึ่งก็มีกอไผ่หนา ๆ ล้มทับขวางทางไว้ หาทางไปไม่ได้ จะไปทางไหนก็ไปไม่ได้ มองดูสองฟากทางก็ไม่มีทางไป เอ นี่เราจะไปยังไงนาเสาะที่นั่นเสาะที่นี่ไปก็เลยเห็นช่อง ช่องที่ทางเดินไปตรงนั้นแหละ เป็นช่องนิดหน่อยพอที่จะบึกบึนไปให้หลวมตัว

กับบาตรลูกหนึ่งพอไปได้

เมื่อไม่มีทางไปจริง ๆ ก็เปลื้องจีวรออก มันชัดขนาดนั้นนะความฝัน เหมือนเราไม่ได้ฝัน เปลื้องจีวรออกพับเก็บอย่างที่เราพับเก็บเอามาวางนี้แล เอาบาตรออกจากบ่าเจ้าของก็คืบคลานไปแล้วก็ดึงสายบาตรไปด้วย กลดก็ดึงไปไว้ที่พอเอื้อมถึง พอบึนไปได้ก็ลากบาตรไปด้วยลากกลดไปด้วย แล้วก็ดึงจีวรไปด้วยบึนไปอยู่อย่างนั้นแหละยากแสนยาก พยายามบึกบึนกันอยู่นั้นเป็นเวลานาน พอดีเจ้าของก็พ้นไปได้ เดี๋ยวก็ค่อยดึงบาตรไปบาตรก็พ้นไปได้ แล้วก็ดึงกลดไป กลดก็พ้นไปได้ พยายามดึงจีวรไป จีวรก็พ้นไปได้ พอพ้นไปได้หมดแล้วก็ครองผ้า มันชัดขนาดนั้นนะความฝัน ครองจีวรแล้วก็สะพายบาตร นึกในใจว่าเราไปได้ละที่นี่ ก็ไปตามด่านนั่นแหละ ทางรกมากพอไปประ-มาณสัก ๑ เส้นเท่านั้น สะพายบาตร แบกกลด ครองจีวรไป

ตามองไปข้างหน้าเป็นที่เวิ้งว้างหมด คือข้างหน้ามันเป็นมหาสมุทร มองไปฝั่งโน้นไม่มีเห็นแต่ฝั่งที่เจ้าของยืนอยู่เท่านั้นและมองเห็นเกาะหนึ่งอยู่โน้น ไกลมากมองสุดสายตาพอมองเห็นเป็นเกาะดำ ๆ นี่แหละ นี่เราจะไปเกาะนั้น พอเดินลงไปฝั่งนั้นเรือไม่ทราบมาจากไหน เราก็ไม่ได้กำหนดว่าเรือยนต์เรือแจวเรือพายอะไร เรือมาเทียบฝั่งเราก็ขึ้นนั่งเรือ คนขับเรือเขาก็ไม่ได้พูดอะไรกับเรา พอลงไปนั่งเรือแล้วก็เอาบาตรเอาอะไรลง

วางบนเรือ เรือก็บึ่งพาไปโน้นเลยนะโดยไม่ต้องบอก มันอะไรก็ไม่ทราบ บึ่ง ๆ ๆ ไปโน้นเลย ไม่รู้สึกว่ามีภัยมีอันตรายมีคลื่นอะไรทั้งนั้นแหละไปแบบเงียบ ๆ ครู่เดียวเท่านั้นก็ถึงเพราะเป็นความฝันนี่

พอไปถึงเกาะนั้นแล้ว เราก็ขนของออกจากเรือแล้วขึ้นบนฝั่ง เรือก็หายไปเลยไม่ได้พูดกันสักคำเดียวกับคนขับเรือ เราก็สะพายบาตรขึ้นไปบนเกาะนั้น พอปีนเขาขึ้นไป ๆ ก็ไปเห็นท่านอาจารย์มั่นกำลังนั่งอยู่บนเขาบนเตียงเล็ก ๆ กำลังนั่งตำหมากจ๊อก ๆ อยู่ พร้อมกับมองมาดูเราที่กำลังปีนเขาขึ้นไปหาท่าน อ้าว ท่านมหามาได้ยังไงนี่ ทางสายนี้ใครมาได้เมื่อไหร่ ท่านมหามาได้ยังไงกัน กระผมนั่งเรือมา ขึ้นเรือมา โอ้โฮ ทางนี้มันมายากนา ใคร ๆ ไม่กล้าเสี่ยงตายมากันหรอก เอ้า ถ้าอย่างนั้นตำหมากให้หน่อย ท่านก็ยื่นตะบันหมากให้ เราก็ตำจ๊อก ๆ ๆ ได้ ๒-๓ จ๊อก เลยรู้สึกตัวตื่น แหม เสียใจมาก อยากจะฝันต่อไปอีกให้จบเรื่องค่อยตื่นก็ยังดี

พอตื่นเช้ามาก็เลยไปเล่าความฝันให้ท่านฟัง ท่านพูดทำนายได้ดีมาก เอ้อ ที่ฝันนี้เป็นมงคลอย่างยิ่งแล้วนะ นี่เป็นแบบเป็นฉบับในปฏิปทาของท่านไม่เคลื่อนคลาดนะ ให้ท่านดำเนินตามปฏิปทาที่ท่านฝันนี้ เบื้องต้นจะยากลำบากที่สุดนะท่านว่าอย่างนั้นท่านต้องเอาให้ดี ท่านอย่าท้อถอย เบื้องต้นนี้

ลำบาก ดูท่านลอดกอไผ่มาทั้งกอ นั่นแหละลำบากมากตรงนั้น เอาให้ดีอย่าถอยหลังเป็นอันขาด พอพ้นจากนั้นไปแล้วก็เวิ้งว้าง ไปได้สบายจนถึงเกาะ ท่านว่าอย่างนั้น อันนั้นไม่ยาก ตรงนี้ ตรงยากนา

เราฟัง เราฟังจริง ๆ นี่มันถึงใจ ๆ เป็นกับตายท่านอย่าถอยตรงนี้ ครั้งแรกนี้ยากที่สุด พอดีกับตอนจิตเจริญจิตเสื่อม ตอนนั้นแหละมันยากจนจะเอาหัวฟาดใส่ภูเขาไปโน้นแน่ะ มันโมโหเจริญแล้วก็เสื่อม ๆ ท่านก็แนะไว้อย่างนั้น พอพ้นจากนี้แล้วท่านจะไปด้วยความสะดวกสบายไม่มีอุปสรรคอันใดเลย มีเท่านั้นแหละ เบื้องต้นเอาให้ดีอย่าถอยนะ ท่านว่าอย่างนี้ ถ้าถอยตรงนี้ไปไม่ได้นะ เอ้า เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ฟาดมันให้ได้ตรงนี้น่ะ ในนิมิตบอกแล้วว่าไปได้นี่ มันจะยากแค่ไหนมันก็ไปได้นี่อย่าถอยนะ

จำได้ฝังใจ ดีใจพอใจ ถึงได้ดำเนินตามนั้นเรื่อยมา จนถึงเดือนเมษายนจิตมันก็เสื่อมมาตั้งแต่ต้นเดือนอ้ายเดือนยี่-ปีกลาย จนถึงเดือนอ้ายเดือนยี่ข้างหน้าและถึงเดือนเมษายนนี่มันยังไม่เจริญนะ เจริญขึ้นไปถึงเต็มที่แล้วเสื่อมลง ๆ เป็นปีแน่ะ พอถึงเดือนเมษายนถึงได้หาอุบายกำหนดวิธีใหม่เอาอย่างหนักแน่น จากนั้นมาก็นั่งหามรุ่งหามค่ำได้จิตก็ลงได้เต็มที่ ถึงได้เร่งตั้งแต่นั้นมา นี่พูดถึงเรื่องความยาก มันยากขนาดนั้นจริง ๆ สำหรับ

ผมเอง

พอจากนั้นจิตเป็นสมาธิแล้ว จิตไม่เสื่อมละ ที่นี้เรื่องความเสื่อมนั้นมันเป็นครูเอกทีเดียว จะเสื่อมต่อไปอีกไม่ได้เป็นอันขาดว่าอย่างนั้นเลย ถ้าเสื่อมเมื่อไรเราต้องตาย เราจะทนอยู่ในโลกแบกกองทุกข์แห่งความเสื่อมนี้ต่อไปอีกไม่ได้ เพราะเราเคยเสื่อมมาแล้ว ทุกข์หนักแสนสาหัสเป็นเวลาปีกว่า ไม่มีทุกข์อันใดที่จะแผดเผายิ่งกว่าความทุกข์ เพราะจิตเสื่อม หากยังจะเสื่อมต่อไปอีกได้แล้วเราต้องตายอย่างเดียวเท่านั้น เพราะฉะนั้นการระมัดระวังเจ้าของจากนั้นไปแล้วจึงเข้มงวดกวดขันที่สุด ไม่ยอมให้เสื่อมได้จิตก็เจริญเรื่อย ๆ

ตอนที่เห็นความอัศจรรย์ก็เห็นตอนนั่งภาวนาตลอดรุ่งตั้งแต่เริ่มคืนแรกเลย พิจารณาทุกขเวทนา แหมมันทุกข์แสนสาหัสนะ ทีแรกก็ไม่นึกว่าจะนั่งสมาธิภาวนาตลอดรุ่ง นั่งไป ๆ ทุกขเวทนาเกิดขึ้น ๆ พิจารณายังไงก็ไม่ได้เรื่อง เอ๊ะ มันยังไงกันนี่วะ เอ้า วันนี้ตายก็ตาย เลยตั้งสัจอธิษฐานในขณะนั้นเริ่มนั่งตั้งแต่บัดนี้ไปจนถึงสว่างถึงจะลุก เอ้า เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ฟาดกันเลยทีเดียว จนกระทั่งจิตซึ่งไม่เคยพิจารณาปัญญายังไม่เคยออกแบบนั้นนะ แต่พอเวลามันจนตรอกจนมุมจริง ๆ โอ๋ยปัญญามันไหวตัวทันเหตุการณ์ทุกแง่ทุกมุมจนกระทั่งรู้เท่าทุกขเวทนา รู้เท่ากาย รู้เรื่องจิต ต่างอันต่างจริงมัน

พรากกันลงอย่างหายเงียบเลย ทั้ง ๆ ที่เราไม่เคยเป็นอย่างนั้นมาก่อนเลย กายหายในความรู้สึก ทุกขเวทนาดับหมด เหลือแต่ความรู้ที่สักแต่ว่ารู้ ไม่ใช่รู้เด่น ๆ ชนิดคาด ๆ หมาย ๆ ได้นะ คือสักแต่ว่ารู้เท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนที่สุด อัศจรรย์ที่สุดในขณะนั้น พอถอนขึ้นมา ก็พิจารณาอีก แต่การพิจารณาเราจะเอาอุบายต่าง ๆ ที่เคยพิจารณาแล้วมาใช้ในขณะนั้นไม่ได้ผล มันเป็นสัญญาอดีตไปเสีย ต้องผลิตขึ้นมาใหม่ให้ทันกับเหตุการณ์ในขณะนั้น จิตก็ลงได้อีก คืนนั้นลงได้ถึง ๓ ครั้งก็สว่าง โอ๋ย อัศจรรย์เจ้าของละซิ

รุ่งเช้ามาพอได้โอกาสก็ขึ้นไปกราบเรียนท่านอาจารย์มั่น ซึ่งตามปกติมีความกลัวท่านมาก แต่วันนั้นไม่ได้กลัวเลย อยากจะกราบเรียนเรื่องความจริงให้ท่านทราบให้ท่านเห็นผลแห่งความจริงของเรา ว่าปฏิบัติมาอย่างไรจึงได้ปรากฏเช่นนี้ พูดขึ้นมาอย่างอาจหาญเลย ทั้ง ๆ ที่เราไม่เคยพูดกับท่านอย่างนั้น พูดขึงขังตึงตังใส่เปรี้ยง ๆ ท่านฟังแล้วก็พูดว่ามันต้องอย่างนั้น ว่าอย่างนั้นเลยเชียว ท่านเอาหนัก อธิบายให้ฟังจนเป็นที่พอใจ เราก็เป็นเหมือนหมาตัวหนึ่ง พอท่านยอบ้าง ยุบ้าง หมาเราตัวโง่นี้ก็ทั้งจะกัดทั้งจะเห่า พอเว้นคืนหนึ่งสองคืนก็นั่งตลอดรุ่ง อีกเว้น ๒-๓ คืน เอาอีกจนกระทั่งจิตอัศจรรย์ เรื่องความตายนี้หายหมด เวลามันรู้จริง ๆ แล้วแยกธาตุแยกขันธ์ดูความเป็นความตาย ธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ สลายตัวลงไปแล้วก็เป็น

ดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ ตามเดิม อากาศธาตุก็เป็นอากาศธาตุตามเดิม ใจที่กลัวตายก็ยิ่งเด่น มันเอาอะไรมาตาย รู้เด่นขนาดนี้มันตายได้ยังไง ใจก็ไม่ตายแล้วมันกลัวอะไร มันโกหกกัน โลกกิเลสมันโกหกกันต่างหาก (คำว่าโกหกกันนั้นหมายถึงกิเลสโกหกสัตว์โลกให้กลัวตายทั้งที่ความจริงไม่มีอะไรตาย)

พิจารณาวันหนึ่งได้อุบายแบบหนึ่งขึ้นมา พิจารณาอีกวันหนึ่งได้อุบายแบบหนึ่งขึ้นมา แต่มันมีอุบายแบบเผ็ด ๆ ร้อน ๆ แบบอัศจรรย์ทั้งนั้น จิตก็ยิ่งอัศจรรย์และกล้าหาญจนถึงขนาดที่ว่าเวลาจะตายจริง ๆ มันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกเราวะ ทุกขเวทนาทุกแง่ทุกมุมที่แสดงในวันนี้เป็นเวทนาที่สมบูรณ์แล้ว จากนี้ก็ตายเท่านั้น ทุกขเวทนาเหล่านี้เราเห็นหน้ามันหมด เข้าใจมันหมด แก้ไขมันได้หมด แล้วเวลาจะตายมันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกเราให้หลงอีกวะหลงไปไม่ได้ เวทนาต้องเวทนา หน้านี้เอง พูดถึงเรื่องความตายก็ไม่มีอะไรตาย กลัวอะไรกัน นอกจากกิเลสมันโกหกเราให้หลงไปตามกลอุบายอันจอมปลอมของมันเท่านั้น แต่บัดนี้ไปเราไม่หลงกลของมันอีกแล้ว

นั้นละจิตเวลามันรู้ และมันรู้ชัดตั้งแต่คืนแรกนะ ที่ว่าจิตเจริญแล้ว เสื่อม ๆ ก่อนมาภาวนาจนนั่งตลอดรุ่งคืนแรกมันก็

ไม่เสื่อม ตั้งแต่เดือนเมษายนมาก็ไม่เสื่อมแต่มันก็ยังไม่ชัด พอมาถึงคืนวันนั้นแล้วมันชัดเจน เอ้อ มันต้องอย่างนี้ไม่เสื่อม เหมือนกับว่ามันปีนขึ้นไปตกลง ๆ พอปีนขึ้นไปเกาะติดปั๊บ ร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่เสื่อมมันรู้แล้ว จึงได้เร่งเต็มที่เต็มฐาน ในพรรษานั้นนั่งภาวนาตลอดรุ่งถึง ๙ คืน ๑๐ คืนกว่า ๆ แต่ไม่ติดกัน โดยเว้น ๒ คืนบ้าง ๓ คืนบ้าง บางทีก็เว้น ๖-๗ คืนก็มี จนเป็นที่แน่ใจ ในเรื่องของทุกขเวทนาหนักเบามากน้อย เข้าใจวิธีปฏิบัติต่อกันหลบหลีกปลีกตัวแก้ไขกันได้ทันท่วงทีไม่มีสะทกสะท้าน แม้จะตายก็ไม่กลัว เพราะได้พิจารณาด้วยอุบายแยบคายเต็มที่แล้ว สติปัญญาทันความตายทุกอย่าง

ถ้าพูดเรื่องความเพียรของผม พรรษาที่ ๑๐ คือ เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนนี่ ๙ พรรษาไปถึงพรรษาที่ ๑๐ เป็นความเพียรที่หักโหมที่สุดเลย ในชีวิตนี้ไม่มีความเพียรใดเกี่ยวกับเรื่องร่างกายที่จะหักโหมยิ่งกว่าพรรษาที่ ๑๐ ใจก็หักโหม ร่าง-กายก็หักโหมเต็มที่ หลังจากนั้นมาแล้วก็เจริญเรื่อย ๆ จนจิตนี้ราวกับเป็นหินไปเลย คือความแน่นหนามั่นคงของสมาธิมันชำนาญพอ จนเป็นเหมือนกับหินทั้งแท่ง ไม่หวั่นไหวอะไรง่าย ๆ เลย ติดสมาธินี้อยู่ถึง ๕ ปีเต็ม ๆ

พอออกจากสมาธิด้วยอำนาจธรรมอันเผ็ดร้อนของท่านอาจารย์มั่นเขกเอาอย่างหนัก จึงออกพิจารณา พอพิจารณา

ทางด้านปัญญาก็ไปได้อย่างคล่องตัวรวดเร็ว เพราะสมาธิพร้อมแล้วเหมือนกับเครื่องทัพสัมภาระที่จะมาปลูกบ้านสร้างเรือนนี้มีพร้อมแล้ว เป็นแต่เพียงเราไม่ประกอบให้เป็นบ้านเป็นเรือนเท่านั้น มันก็เป็นเศษไม้อยู่เปล่า ๆ ไม่เกิดประโยชน์อะไร นี่สมาธิก็เป็นสมาธิอยู่อย่างนั้น เมื่อไม่นำมาประกอบให้เป็นสติปัญญามันก็หนุนอะไรไม่ได้ จึงต้องพิจารณาตามอย่างที่ท่านอาจารย์ใหญ่ท่านเขกเอา พอท่านเขกเท่านั้นมันก็ออก พอออกเท่านั้นมันก็รู้เรื่องรู้ราว ฆ่ากิเลสตัวนั้นได้ ตัวกิเลสตัวนี้ได้โดยลำดับ ๆ เกิดความตื่นเนื้อตื่นตัวขึ้นมา โธ่ เราอยู่ในสมาธิ เรานอนตายอยู่เฉย ๆ มากี่ปีกี่เดือนแล้วไม่เห็นได้เรื่องได้ราวอะไร คราวนี้ก็เร่งทางปัญญาใหญ่หมุนติ้วทั้งกลางวันกลางคืนไม่มีห้ามล้อบ้างเลย

แต่ผมมันนิสัยโลดโผนน่ะ ถ้าไปแง่ไหนมันไปแง่เดียว พอดำเนินทางปัญญาแล้วมันก็มาตำหนิสมาธิว่ามานอนตายอยู่เปล่า ๆ ความจริงสมาธิก็เป็นเครื่องพักจิตถ้าพอดีจริง ๆ ก็เป็นอย่างนั้น นี่มันกลับมาตำหนิสมาธิว่ามานอนตายอยู่เปล่า ๆ กี่ปี ไม่เห็นเกิดปัญญา ก็เร่งทางด้านปัญญาเร่งทางกายนี้ก่อนตอนอสุภะนี่สำคัญอยู่มากนะ สำคัญมากจริง ๆ พิจารณาอสุภะนี่มันคล่องแคล่วแกล้วกล้า มองดูอะไรทะลุไปหมดไม่ว่าจะหญิงจะชายจะหนุ่มจะสาวขนาดไหน เอ้า พูดให้เต็มตามความจริงที่จิตมันกล้าหาญน่ะ (ต้องขออภัยด้วยถ้าพูดตาม

ความจริงนี้มันเกิดผิดไป และขออภัยทุก ๆ เพศด้วยที่เกี่ยวโยงกัน) ไม่ต้องให้มีผู้หญิงเฒ่า ๆ แก่ ๆ ละ ให้มีแต่หญิงสาว ๆ เต็มอยู่ในชุมนุมนั้นน่ะ เราสามารถจะเดินบุกเข้าไปในที่นั่นได้ โดยไม่ให้มีราคะตัณหาอันใดแสดงขึ้นมาได้เลย นั่น ความอาจหาญของจิตเพราะอสุภะ

มองดูคนมีแต่หนังห่อกระดูก มีแต่เนื้อแต่หนังแดงโร่ไปหมด มันเห็นความสวยความงามที่ไหน เพราะอำนาจของอสุภะมันแรง มองดูรูปไหนมันก็เป็นแบบนั้นหมดแล้วมันจะเอาความสวยงามมาจากไหนพอให้กำหนัดยินดี เพราะฉะนั้น มันจึงกล้าเดินบุก เอ้า ผู้หญิงสาว ๆ สวย ๆ นั้นแหละ (ต้องขออภัยไปเรื่อย ๆ จนเรื่องบ้าของป่าจะยุติลง) บุกไปได้อย่างสบายเลย ถึงคราวมันกล้า เพราะเชื่อกำลังของตัวเอง แต่ความกล้านี้ก็ไม่ถูกกับจุดที่จิตอิ่มตัวในขั้นกามราคะ จึงได้ตำหนิตัวเองเมื่อจิตผ่านไปแล้ว ความกล้านี้มันก็บ้าอันหนึ่งเหมือนกัน แต่ตอนที่ดำเนินก็เรียกว่า ถูกในการดำเนิน เพราะต้องดำเนินอย่างนั้น เหมือนการตำหนิอาหารในเวลาอิ่มแล้วนั่นแล จะผิดหรือถูกก็เข้าในทำนองนี้

การพิจารณาอสุภะอสุภังพิจารณาไปจนกระทั่งว่าราคะนี้ไม่ปรากฏเลย ค่อยหมดไป ๆ และหมดไปเอาเฉย ๆ ไม่ได้บอกเหตุบอกผล บอกกาลบอกเวลา บอกสถานที่บอกความแน่ใจ

เลยว่าราคะความกำหนัดยินดีในรูปหญิงรูปชายนี้ได้หมดไปแล้วตั้งแต่ขณะนั้นเวลานั้นสถานที่นั้นไม่บอก จึงต้องมาวินิจฉัยกันอีก ความหมดไป ๆ เฉย ๆ นี้ไม่เอา คือจิตมันไม่ยอมรับ ถ้าหมดตรงไหนก็ต้องบอกว่าหมด ให้รู้ชัดว่าหมดเพราะเหตุนั้นหมดในขณะนั้นหมดในสถานที่นั้น ต้องบอกเป็นขณะให้รู้ชิ ฉะนั้น จิตต้องย้อนกลับมาพิจารณาหาอุบายวิธีต่าง ๆ เพื่อแก้ไขกันอีก เมื่อหมดจริง ๆ มันทำไมไม่ปรากฏชัดว่าหมดไปในขณะนั้นขณะนี้นะ พอมองเห็นรูป มันทะลุไปเลย เป็นเนื้อเป็นกระดูกไปหมดในร่างกายนั่น ไม่เป็นหญิงสวย หญิงงาม คนสวยคนงามเลย เพราะอำนาจของอสุภะมีกำลังแรงเห็นเป็นกองกระดูกไปหมด มันจะเอาอะไรไปกำหนดยินดีเล่าในเวลาจิตเป็นเช่นนั้น

ทีนี้ก็หาอุบายพลิกใหม่ ว่าราคะนี้มันสิ้นไปจนไม่มีอะไรเหลือนั้นมันสิ้นในขณะใดด้วยอุบายใด ทำไมไม่แสดงบอกให้ชัดเจน จึงพิจารณาพลิกใหม่ คราวนี้เอาสุภะเข้ามาบังคับพลิกอันที่ว่าอสุภะที่มีแต่ร่างกระดูกนั้นออกเอาหนังหุ้มห่อให้สวยให้งาม นี่เราบังคับนะ ไม่งั้นมันทะลุไปทางอสุภะทันทีเพราะมันชำนาญนี่ จึงบังคับให้หนังหุ้มกระดูกให้สวยให้งาม แล้วนำเข้ามาติดแนบกับตัวเอง นี่วิธีการพิจารณาของเรา เดินจงกรมก็ให้ความสวยความงามรูปอันนั้นน่ะติดแนบกับตัว ติดกับตัวไปมาอยู่อย่างนั้น เอ้า มันจะกินเวลานานสักเท่าไร หากยังมีอยู่มันจะต้องแสดงขึ้นมา หากไม่มีก็ให้รู้ว่าไม่มี

เอาวิธีการนี้มาปฏิบัติได้ ๔ วันเต็ม ๆ ที่มันไม่แสดงความกำหนัดยินดีขึ้นมาเลย ทั้ง ๆ ที่รูปนี้สวยงามที่สุดมันก็ไม่แสดง มันคอยแต่จะหยั่ง เข้าหนังห่อกระดูก แต่เราบังคับไว้ให้จิตอยู่ที่ผิวหนังนี่ พอถึงคืนที่ ๔ น้ำตาร่วงออกมา บอกว่ายอมแล้ว ไม่เอา คือมันไม่ยินดีนะ มันบอกว่ายอมแล้ว ด้านทดสอบก็ว่ายอมอะไร ถ้ายอมว่าสิ้นก็ให้รู้ว่าสิ้นซิ ยอมอย่างนี้ไม่เอา ยอมชนิดนี้ ยอมมีเล่ห์เลี่ยม เราไม่เอา กำหนดไป กำหนดทุกแง่ทุกมุมนะ แง่ไหนมุมใดที่มันจะเกิดความกำหนัดยินดี เพื่อจะรู้ว่าความกำหนัดยินดีมันจะขึ้นขณะใด เราจะจับเอาตัวแสดงออกมานั้นเป็นเครื่องพิจารณาถอดถอนต่อไป พอดึกเข้าไป ๆ กำหนดเข้าไป ๆ แต่ไม่กำหนดพิจารณาอสุภะนะ ตอนนั้นพิจารณาแต่สุภะอย่างเดียวเท่านั้น ๔ วันเต็ม ๆ เพราะจะหาอุบายทดสอบหาความจริงมันให้ได้

พอสัก ๓-๔ ทุ่มล่วงไปแล้วในคืนที่ ๔ มันก็มีลักษณะยุบยับเป็นลักษณะเหมือนจะกำหนัดในรูปสวย ๆ งาม ๆ ที่เรากำหนดติดแนบกับตัวเป็นประจำในระยะนั้น มันมีลักษณะยุบยับซอบกล สติทันนะ เพราะสติมีอยู่ตลอดเวลานี่ พอมีอาการยุบยับก็กำหนดเสริมขึ้นเรื่อย ๆ นั่นมันมีลักษณะยุบยับเห็นไหม จับเจ้าตัวโจรหลบซ่อนได้แล้วที่นี่ นั่นเห็นไหม มันสิ้นยังไง ถ้าสิ้นทำไมจึงต้องเป็นอย่างนี้ กำหนดขึ้น ๆ คือคำว่ายุบยับนั้นเป็นแต่เพียงอาการของจิตแสดงเพียงเล็กน้อย

เท่านั้น ไม่ได้ทำอวัยวะให้ไหวนะ มันเป็นอยู่ภายในจิต พอเสริมเข้า ๆ มันก็แสดงอาการยุบยับ ๆ ให้เป็นที่แน่ใจว่า เอ้อ นี่มันยังไม่หมด เมื่อยังไม่หมดจะปฏิบัติยังไง

ทีนี้ต้องปฏิบัติด้วยอุบายใหม่โดยวิธีสับเปลี่ยนกัน ทั้งนี้เพราะทางไม่เคยเดินสิ่งไม่เคยรู้ จึงลำบากต่อการปฏิบัติอยู่มาก พอเรากำหนดไปทางอสุภะนี้สุภะมันดับพึบเดียวนะ มันดับเร็วที่สุดเพราะความชำนาญทางอสุภะมาแล้ว พอกำหนดอสุภะมันเป็นกองกระดูกไปหมดทันที ต้องกำหนดสุภะความสวยงามขึ้นมาแทนที่ สับเปลี่ยนกันอยู่นั้น นี่ก็เป็นเวลานานเพราะหนทางไม่เคยเดิน มันไม่เข้าใจก็ต้องทดสอบด้วยวิธีต่าง ๆ จนเป็นที่แน่ใจ จึงจะตัดสินใจลงทางใดทางหนึ่งได้

ทีนี้วาระสุดท้ายนะ เวลาจะได้ความจริง ก็นั่งกำหนดอสุภะไว้ตรงหน้า จิตกำหนดอสุภะไว้ให้ตั้งอยู่อย่างนั้นไม่ให้เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด คือตั้งให้คงที่ของมันอยู่อย่างนั้นละ จะเป็นหนังห่อกระดูกหรือว่าหนังออกหมดเหลือแต่กองกระดูกก็ให้มันรู้อยู่ตรงหน้านั้น แล้วจิตเพ่งดูด้วยความมีสติจดจ่ออยากรู้อยากเห็นความจริงจากอสุภะนั้นว่า เอ้า มันจะไปไหนมาไหน กองอสุภะกองนี้จะเคลื่อนหรือเปลี่ยนตัวไปไหนมาไหน คือเพ่งยังไงมันก็อยู่อย่างนั้นละ เพราะความชำนาญของจิต ไม่ให้ทำลายมันก็ไม่ทำ เราบังคับไม่ให้มัน

ทำลาย ถ้ากำหนดทำลายมันก็ทำลายให้พังทลายไปในทันทีนะ เพราะความเร็วของปัญญา แต่นี่เราไม่ให้ทำลาย ให้ตั้งอยู่ตรงหน้านั่นเพื่อการฝึกซ้อมทดสอบกันหาความจริงอันเป็นที่แน่ใจ

พอกำหนดเข้าไป ๆ อสุภะที่ตั้งอยู่ตรงหน้านั่น มันถูกจิตกลืนเข้ามา ๆ อมเข้ามา ๆ หาจิตนี้ สุดท้ายเลยรู้เห็นว่าเป็นจิตเสียเองเป็นตัวอสุภะนั่นน่ะ จิตตัวไปกำหนดว่าอสุภะนั่นน่ะมันกลืนเข้ามา ๆ เลยมาที่ตัวจิตเสียเองไปเป็นสุภะและอสุภะหลอกตัวเองจิตก็ปล่อยผลัวะทันที ปล่อยอสุภะข้างนอก ว่าเข้าใจแล้วที่นี่ เพราะมันขาดจากกันมันต้องอย่างนี้ซิ นี่มันเป็นเรื่องของจิตต่างหากไปวาดภาพหลอกตัวเอง ตื่นเงาตัวเองอันนั้นเขาไม่ใช่ราคะอันนั้นไม่ใช่โทสะ ไม่ใช่โมหะ ตัวจิตนี้ต่างหากเป็นตัวราคะ โทสะ โมหะ ทีนี้พอจิตรู้เรื่องนี้ชัดเจนแล้ว จิตก็ถอนตัวจากอันนั้นมาสู่ภายใน พอจิตแย็บออกไปมันก็รู้ว่าตัวนี้ออกไปแสดงต่างหาก ทีนี้ภาพอสุภะนั้นมันก็เลยมาปรากฏอยู่ภายในจิตโดยเฉพาะ

กำหนดอยู่ภายในพิจารณาอยู่ภายในจิต ทีนี้มันไม่เป็นความกำหนัดอย่างนั้นน่ะซิ มันผิดกันมาก เรื่องความกำหนัดแบบโลก ๆ มันหมดไปแล้ว มันเข้าใจชัดว่ามันต้องขาดจากกันอย่างนี้ คือมันตัดสินกันแล้ว เข้าใจแล้วทีนี้ก็มาเป็นภาพปรากฏ

อยู่ภายในจิตก็กำหนดอยู่ภายในนั้น พอกำหนดอยู่ภายใน มันก็ทราบชัดอีกว่าภาพภายในนี้ก็เกิดจากจิต มันดับมันก็ดับไปที่นี่ มันไม่ดับไปที่ไหน พอกำหนดขึ้นมันดับไป พอกำหนดไม่นานมันก็ดับไป ต่อไปมันก็เหมือนฟ้าแลบนั่นเอง พอกำหนดพั้บขึ้นมาเป็นภาพก็ดับไปพร้อม ๆ กัน เลยจะขยายให้เป็นสุภะอสุภะอะไรไม่ได้เพราะความรวดเร็วของความเกิดดับ พอปรากฏขึ้นพั้บ ก็ดับพร้อม ๆ ต่อจากนั้นนิมิตภายในจิตก็หมดไป จิตก็กลายเป็นจิตว่างไปเลย ส่วนอสุภะภายนอกนั้นหมดปัญญาไปก่อนหน้านี้แล้วเข้าใจแล้วตั้งแต่ขณะที่มันกลืนตัวเข้ามาสู่จิต มันก็ปล่อยอสุภะข้างนอกทันทีเลย รูป เสียง กลิ่น รส อะไรข้างนอกมันปล่อยไปหมด เพราะอันนี้ไปหลอกต่างหากนี่ เมื่อเข้าใจตัวนี้ชัดแล้ว อันนั้นไม่มีปัญหาอะไร มันเข้าใจทันทีและปล่อยวางภายนอกโดยสิ้นเชิง

หลังจากภาพภายในดับไปหมดแล้วจิตก็ว่าง ว่างหมดที่นี่ กำหนดดูอะไรก็ว่างหมด มองดูต้นไม้ภูเขาตึกรามบ้านช่องเห็นเป็นเพียงราง ๆ เป็นเงา ๆ แต่ส่วนใหญ่คือจิตนี้มันทะลุไปหมด ว่างไปหมด แม้แต่มองดูร่างกายตัวเองมันก็เห็นแต่พอเป็นเงา ๆ ส่วนจิตแท้มันทะลุไปหมด ว่างไปหมด ถึงกับออกอุทานในใจว่า โอ้โฮ จิตนี้ว่างถึงขนาดนี้เชียวนา ว่างตลอดเวลาไม่มีอะไรเข้าผ่านในจิตเลย ถึงมันจะว่างอย่างนั้นมันก็ปรุงภาพเป็นเครื่องฝึกซ้อมอยู่เหมือนกัน เราจะปรุงภาพใดก็แล้วแต่เถอะ

เป็นเครื่องฝึกซ้อมจิตใจให้มีความว่างช่ำชองเข้าไป จนกระทั่งแย็บเดียวว่าง ๆ พอปรุงขึ้นแย็บมันก็ว่างพร้อม ๆ ไปหมด

ตอนนี้แหละตอนที่จิตว่างเต็มที่ ความรู้อันนี้จะเด่นเต็มที่ที่นี่ คือ รูปก็ดี เวทนาก็ดี สัญญาก็ดี สังขารก็ดี วิญญาณก็ดี มันรู้รอบหมดแล้ว มันปล่อยของมันหมดไม่มีอะไรเหลือ เหลือแต่ความรู้เดียว มันมีความปฏิพัทธ์ มันมีความสัมผัสสัมพันธ์อ้อยอิ่งอยู่อย่างละเอียดสุขุมมาก ยากจะอธิบายให้ตรงกับความจริงได้ มันมีความดูดดื่มอยู่กับความรู้อันนี้อย่างเดียว พออาการใด ๆ เกิดขึ้นพั้บมันก็ดับพร้อม มันดูอยู่นี่ สติปัญญาขั้นนี้ถ้าครั้งพุทธกาลเรียกว่ามหาสติ มหาปัญญา แต่สมัยทุกวันนี้เราไม่อาจเอื้อมพูด เราพูดว่าสติปัญญาอัตโนมัติก็พอตัวแล้วกับที่เราใช้อยู่มันเหมาะสมกันอยู่แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องให้ชื่อให้นามสูงยิ่งไปกว่านั้น มันก็ไม่พ้นจากความจริงซึ่งเป็นอยู่นี้เลย จิตดวงนี้ถึงได้เด่น ความเด่นอันนี้มันทำให้สว่างไปหมด

วันหนึ่งเดินจงกรมอยู่ทางด้านตะวันตกวัดดอยธรรมเจดีย์ เราอดอาหารมาได้ ๓-๔ วันแล้ว วันนั้นเขาจะมาใส่บาตรวันพระในวัด เราก็ไปเดินจงกรมอยู่โน้นตั้งแต่สว่างจนกระทั่งถึงเวลาไปบิณฑบาตที่บริเวณหน้าศาลาวัดถึงได้มา ตอนยืนรำพึงอยู่ทางจงกรม มันเกิดความอัศจรรย์พิลึกพิลั่น ถึงกับอุทานออกมาว่า แหม จิตนี้ทำไมถึงอัศจรรย์นักหนานะ มองดูอะไรแม้

แผ่นดินที่เหยียบไปมานี้ก็เห็นอยู่ชัด ๆ ด้วยตา แต่ทำไมจิตซึ่งเป็นส่วนใหญ่มันว่างไปเสียหมด ต้นไม้ ภูเขาไม่มีในจิต มันว่างไปหมด ไม่มีอะไรเหลือเลย เหลือแต่ความว่างอย่างเดียวเต็มหัวใจ ยืนรำพึงอยู่สักประเดี๋ยวความรู้ชนิดหนึ่งเกิดขึ้น "ถ้ามีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ใด นั่นแลคือตัวภพ" ว่าอย่างนั้นเรางงเลย

ความจริงคำว่าจุดก็หมายถึง จุดผู้รู้นั่นเอง ถ้าเราเข้าใจปัญหานี้ตรงตามความจริงที่ผุดบอกขึ้นมามันก็ดับกันได้ในขณะนั้นแหละ แต่นี่มันกลับงงไปเสียแทนที่จะเข้าใจเพราะเราไม่เคยรู้เคยเห็น ถ้ามีจุดก็จุดผู้รู้ ถ้ามีต่อมก็หมายถึงต่อมผู้รู้ อยู่สถานที่ใดก็ที่จิตดวงรู้ ๆ นั่นแลคือตัวภพ อุบายที่ผุดขึ้นภายในจิตนั้นก็บอกชัด ๆ แล้วไม่ผิดอะไรเลยแต่เรามันงงไปเอง เอ๊ะ นี่มันยังไงกันนะไปเสียอีก จึงไม่ได้ประโยชน์จากอุบายที่ผุดขึ้นบอกนั้นเลยในเวลานั้น ปล่อยให้เวลาผ่านไปเปล่า ๆ เป็นเวลา ๓ เดือนกว่าทั้งที่ปัญหานั้นก็แบกอยู่ในจิตนั่นแล ยังปลงวางกันไม่ได้

ทีนี้ถึงเวลามันจะรู้นะ ก็พิจารณาจิตอันเดียวไม่ได้กว้างขวางอะไร เพราะสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นส่วนหยาบมันรู้หมด รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสทั่วโลกธาตุมันรู้หมดเข้าใจหมดและปล่อยวางหมดแล้ว มันไม่สนใจพิจารณาแม้แต่รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ยังไม่ยอมสนใจพิจารณาเลย มันสนใจ

อยู่เฉพาะความรู้ที่เด่นดวงกับเวทนาส่วนละเอียดภายในจิตเท่านั้น สติปัญญาสัมผัสสัมพันธ์อยู่กับอันนี้ พิจารณาไปพิจารณามา แต่ก็พึงทราบว่าจุดที่ว่านี้มันยังเป็นสมมุติ มันจะสง่าผ่าเผยขนาดไหนก็สง่าผ่าเผยอยู่ในวงสมมุติ จะสว่างกระจ่างแจ้งขนาดไหนก็สว่างกระจ่างแจ้งอยู่ในวงสมมุติ เพราะอวิชชายังมีอยู่ในนั้น

อวิชชานั้นแลคือตัวสมมุติ จุดแห่งความเด่นดวงนั้นก็แสดงอาการลุ่ม ๆ ดอน ๆ ตามขั้นแห่งความละเอียดของจิตให้เราเห็นจนได้ บางทีก็มีลักษณะเศร้าหมองบ้างผ่องใสบ้าง ทุกข์บ้างสุขบ้าง ตามขั้นละเอียดของจิตภูมินี้ให้ปรากฏพอจับพิรุธได้อยู่นั่นแล สติปัญญาขั้นนี้เป็นองครักษ์รักษาจิตดวงนี้อย่างเข้มงวดกวดขัน แทนที่มันจะจ่อกระบอกปืนคือสติปัญญาเข้ามาที่นี่มันไม่จ่อ มันส่งไปที่อวิชชาหลอกไปโน้นจึงได้ อวิชชานี้แหลมคมมาก ไม่มีอะไรแหลมคมมากยิ่งกว่าอวิชชาซึ่งเป็นจุดสุดท้ายว่าความโลภมันก็หยาบ ๆ พอเข้าใจและเห็นโทษได้ง่าย โลกยังพอใจกันโลภคิดดูซิ ความโกรธก็หยาบ ๆ โลกยังพอใจโกรธ ความหลง ความรัก ความชัง ความเกลียด ความโกรธอะไร เป็นของหยาบ ๆ พอเข้าใจและเห็นโทษได้ง่าย โลกยังพอใจกัน

อันนี้ไม่ใช่สิ่งเหล่านั้น มันเลยมาหมด ปล่อยมาได้หมด แต่ทำไมมันยังมาติดความสว่างไสว ความอัศจรรย์อันนี้ ทีนี้

อันนี้เมื่อมันมีอยู่ภายในนี้ มันจะแสดงความอับเฉาขึ้นมานิด ๆ แสดงความทุกข์ขึ้นมานิด ๆ ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอน ไม่คงเส้นคงวา ให้จับได้ด้วยสติปัญญาที่จดจ่อต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลาไม่ลดละความพยายามอยากรู้อยากเห็นความเป็นต่าง ๆ ของจิตดวงนี้ สุดท้ายก็หนีไม่พ้น ต้องรู้กันจนได้ว่าจิตดวงนี้ไม่เป็นที่แน่ใจตายใจได้ จึงเกิดความรำพึงขึ้นมาว่าจิตดวงเดียวนี้ทำไมจึงเป็นไปได้หลายอย่างนักนะ เดี๋ยวเป็นความเศร้าหมอง เดี๋ยวเป็นความผ่องใส เดี๋ยวเป็นสุข เดี๋ยวเป็นทุกข์ ไม่คงที่ดีงามอยู่ได้ตลอดไป ทำไมจิตละเอียดถึงขนาดนี้แล้วจึงยังแสดงอาการต่าง ๆ อยู่ได้

พอสติปัญญาเริ่มหันความสนใจเข้ามาพิจารณาจิตดวงนี้ ความรู้ชนิดหนึ่งที่ไม่คาดไม่ฝันก็ผุดขึ้นมาภายในใจว่า ความเศร้าหมองก็ดี ความผ่องใสก็ดี ความสุขก็ดี ความทุกข์ก็ดี เหล่านี้เป็นสมมุติทั้งสิ้น และเป็นอนัตตาทั้งมวลนะ เท่านั้นแลสติปัญญาก็หยั่งทราบจิตที่ถูกอวิชชาครอบงำอยู่นั้นว่า เป็นสมมุติที่ควรปล่อยวางโดยถ่ายเดียว ไม่ควรยึดถือเอาไว้หลังจากความรู้ที่ผุดขึ้นบอกเตือนสติปัญญาผู้ทำหน้าที่ตรวจตราอยู่ขณะนั้น ผ่านไปครู่เดียว จิตและสติปัญญาเป็นราวกับว่าต่างวางตัวเป็นอุเบกขา มัธยัสถ์ ไม่กระเพื่อมตัวทำหน้าที่ใด ๆ ในขณะนั้นจิตเป็นกลาง ๆ ไม่จดจ่อกับอะไร ไม่เผลอส่งใจไปไหน ปัญญาก็ไม่ทำงาน สติก็รู้อยู่ธรรมดาของตนไม่จดจ่อกับสิ่งใด

ขณะจิต สติ ปัญญา ทั้งสามเป็นอุเบกขามัธยัสถ์นั้นแล เป็นขณะที่โลกธาตุภายในจิต อันมีอวิชชาเป็นผู้เรืองอำนาจได้กระเทือน และขาดสะบั้นบรรลัยลงจากบัลลังก์คือใจกลายเป็นวิสุทธิจิตขึ้นมาแทนที่ ในขณะเดียวกันกับอวิชชาขาดสะบั้นหั่นแหลกแตกกระจายหายซากลงไปด้วยอำนาจสติปัญญาที่เกรียงไกร ขณะที่ฟ้าดินถล่มโลกธาตุหวั่นไหว (โลกธาตุภายใน) แสดงมหัศจรย์บั้นสุดท้ายปลายแดนระหว่างสมมุติกับวิมุตติตัดสินความบนศาลสถิตยุติธรรม โดยวิมุตติญาณทัสสนะเป็นผู้ตัดสินคู่ความ โดยฝ่ายมัชฌิมาปฏิปทา มรรคอริยสัจเป็นฝ่ายชนะโดยสิ้นเชิง ฝ่ายสมุทัยอริยสัจเป็นฝ่ายแพ้น็อคแบบหามลงเปล ไม่มีทางฟื้นตัวตลอดอนันตกาลสิ้นสุดลงแล้ว

เจ้าตัวเกิดความอัศจรรย์ล้นโลก อุทานออกมาว่า โอ้โห่ ๆ อัศจรรย์หนอ ๆ แต่ก่อนธรรมนี้อยู่ที่ไหน ๆ มาบัดนี้ธรรมแท้ ธรรมอัศจรรย์เกินคาด (เกินโลก) มาเป็นอยู่ที่จิตและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับจิตได้อย่างไร และแต่ก่อนพระพุทธ-เจ้า พระสงฆ์สาวกอยู่ที่ไหน มาบัดนี้องค์สรณะที่แสนอัศจรรย์มาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิตดวงนี้ได้อย่างไร โอ้โห่ธรรมะแท้ พุทธะแท้ สังฆะแท้เป็นอย่างนี้หรือ ไม่อยู่กับความคาดหมายด้นเดาใด ๆ ทั้งสิ้น แต่เป็นความจริงล้วน ๆ อยู่กับความจริงล้วน ๆ อย่างเดียว

หลังจากนั้นก็เกิดรำพึงเป็นลักษณะท้อใจต่อเพื่อนร่วม

โลกร่วมทุกข์เกี่ยวกับธรรมที่เป็นอยู่ในใจว่า เมื่อธรรมแท้เป็นเช่นนี้ จะนำออกสอนใครให้รู้ให้เข้าใจได้อย่างไร อยู่คนเดียวพอถึงวันขันธ์แตกธาตุสลายไป ไม่เหมาะสมกว่าการบอกกล่าวสั่งสอนใครละหรือ พอรำพึงเช่นนี้ก็มีความรู้ชนิดหนึ่งผุดขึ้นมาว่า พระพุทธเจ้าทรงรู้เห็นธรรมอัศจรรย์นี้เพียงคนเดียว แต่เป็นศาสดาสั่งสอนสัตว์ได้ตั้งสามโลกธาตุ ทำไมเวลาเราสอนตนยังสอนได้ สอนคนอื่นจะท้อใจสอนไม่ได้อย่างไร เพราะแนวทางสอนแนวทางรู้มีอยู่มิได้ปิดลี้ลับ พอทราบเช่นนี้ ความรู้สึกท้อใจที่จะพูดกับเพื่อนฝูงจึงค่อย ๆ คลี่คลายออกมา

เรื่องทั้งนี้ยังทำให้ระลึกถึงองค์ศาสดาขณะตรัสรู้ทีแรกทรงทำความขวนขวายน้อย อิดหนาระอาพระทัยในการที่จะนำธรรมอันประเสริฐในพระทัยออกสั่งสอนโลกเพราะทรงเห็นว่าเหลือวิสัยที่จะรู้เห็นตามได้ ทั้งที่ทรงปรารถนาเป็นศาสดาเพื่อสั่งสอนโลกอยู่แล้ว เพราะเห็นว่าธรรมที่ทรงรู้ทรงเห็นนั้น เป็นธรรมสุดเอื้อม หมดหวังที่โลกจะยอมรับนับถือและปฏิบัติเพื่อรู้เห็นตามได้ แต่เมื่อทรงพิจารณาย้อนหลังถึงปฏิปทาที่ทรงดำเนินมาจนถึงความรู้แจ้ง ก็ทราบได้ว่าไม่เป็นธรรมที่สุดเอื้อมหมดหวัง ยังจะเกิดประโยชน์แก่โลกอย่างมหาศาลไม่มีประมาณ เพราะการสั่งสอนตามแนวทางของธรรมที่เคยเห็นผลมาแล้วไม่สงสัย จึงปลงพระทัยในการที่สั่งสอนสัตว์โลกต่อไป

เราที่เป็นในลักษณะนี้เพราะเป็นธรรมไม่เคยรู้เคยเห็น

และเป็นธรรมอัศจรรย์สุดส่วนเมื่อมองดูเฉพาะผลในปัจจุบัน ไม่มองสาวไปถึงเหตุที่ดำเนินมาจึงทำให้ท้อถอยปล่อยวางในการที่จะพูดสนทนากับใคร ๆ ตลอดการเทศนาว่าการต่าง ๆ เกี่ยวกับธรรมนี้ ต่อเมื่อได้พิจารณาสาวถึงเหตุคือปฏิปทาเครื่องดำเนินมาแล้ว จึงทำให้มีแก่ใจในการที่จะพูดคุย ตลอดการแสดงออกแห่งธรรมแง่ต่าง ๆ ตามขั้นภูมิของผู้มาเกี่ยวข้องศึกษาอบรมด้วยเรื่อยมา จนกลายเป็นอาจารย์แบบปลอม ๆ ขึ้นมา ด้วยความเสกสรรของประชาชน พระเณรทั้งหลายดังที่เป็นอยู่นี้แลเมื่อเป็นเช่นนี้ก็จำต้องได้พูดจาปราศรัยเทศนาว่าการดุด่าว่ากล่าวกันไปตามความหนักเบาที่ควรแสดง

ต้องขออภัยกับท่านผู้ฟัง ผู้อ่านมาก ๆ ด้วย ที่จะเรียนแบบเถรตรงเกินไปจนน่าเกลียดนี้ คือ ในเวลาพระเศษเดนเที่ยวหัวซุกหัวซุนด้วยความทุกข์แสนสาหัสเพราะการฝึกทรมานตนอยู่ในป่าในเขา ด้วยความตะเกียกตะกายโดยอาการต่าง ๆ แทบไปแทบอยู่ แบบไม่มีกุสลามติกาตามส่งเสียบ้างเลย เพราะความทุกข์ทรมานร้อยแปดพันประการนั้น ไม่มีใครทราบและสนใจคิดกันบ้าง นอกจากคนในป่าในเขาที่ไปอาศัยเขาอยู่พอประทังชีวิตไปในวันหนึ่ง ๆ ที่เขาอาจพอทราบได้บ้างเป็นบางส่วนบางอาการ

ดังนั้นคำว่า พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพระองค์ถึงขั้น

สลบไสลก่อนตรัสรู้นั้น จึงเป็นธรรมที่ผู้ปฏิบัติเพื่ออรรถเพื่อธรรมเพื่อมรรคผลนิพพานด้วยความมุ่งมั่นถึงใจต้องยอมรับและเชื่ออย่างถึงใจไม่มีความกังขา นอกจากผู้ไม่เคยปฏิบัติและไม่สนใจปฏิบัติเลย หรือปฏิบัติแบบเอาเสื่อหมอนมัดติดหลังติดคอรอให้กิเลสตาย และขุดหลุมฝังศพกิเลสด้วยการนอนคอยตักตวงเอามรรคผลนิพพานอยู่ท่าเดียวเท่านั้น จะไม่ยอมเชื่อการดำเนินด้วยความลำบากของพระพุทธเจ้าแลสาวกทั้งหลายเลย ยิ่งสมัยนี้เป็นสมัยคนฉลาดมาก อะไรที่ขัดต่อความเป็นปราชญ์ของตนแม้สิ่งนั้นจะถูกจะดีวิเศษวิโสเพียงไรก็ไม่สนใจรับนำสิ่งที่ดีนั้นเข้ามาเทียบเคียงความเป็นปราชญ์ของตน สุดท้ายความเป็นปราชญ์นั้นก็ไม่พ้นจากความพาลแก่ตนและส่วนรวมจนได้ ฉะนั้น วิถีทางเดินของความต่ำทรามแห่งจิตใจกับวิถีทางเดินแห่งความมีธรรมในใจจึงต่างกันมาก

ท่านนักปฏิบัติตามหลักธรรมท่านว่า เป็นนักพิจารณาใคร่ครวญทุกแง่ทุกมุมทั้งทางธรรมและทางโลกด้วยความไม่ประมาท ไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถใด อยู่ในสถานที่ใด ควรมีสติ-ปัญญาประคองตัวอยู่เสมอ ไม่สนใจกับความบกพร่องหรือสมบูรณ์ ทางมรรยาทความประพฤติดี-ชั่ว ตลอดการให้คะแนนตัดคะแนนของผู้ใด ยิ่งกว่าความสนใจกับความบกพร่องหรือสมบูรณ์ทางมรรยาทความประพฤติดี-ชั่ว ตลอดการให้คะแนนหรือตัดคะแนนตัวเราเอง นี่คือทางเดินของธรรมสำหรับผู้

ประพฤติธรรม มีธรรมประจำตัว ถ้าตรงข้ามเป็นทางเดินฝ่ายต่ำ สำหรับผู้ใจต่ำหาความเป็นธรรมเข้าแทรกมิได้ นี่เป็นคำเตือนท่านนักปฏิบัติที่มาศึกษาอบรมได้เข้าใจอย่างถึงใจโดยทั่วกัน

ธรรมที่กล่าววันนี้ส่วนมากเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นธรรมไม่สมควรนำออกแสดงในที่สาธารณชน ซึ่งมีความรู้สึกในแง่หนักเบาต่างกัน อาจมีส่วนเสียทางโลกวัชชะสำหรับผู้แสดงและมีส่วนเสียทางจิตใจของผู้ฟังผู้อ่านได้ เมื่อถอดเทปออกพิมพ์เป็นอักษรนอกจากฟังในวงเฉพาะที่ควรฟังและเข้าใจกันได้ดีเท่านั้นกัณฑ์นี้จึงรู้สึกฝืนใจฝืนนิสัยของผู้แสดงอยู่ไม่น้อย เท่าที่นำออกก็ด้วยความเห็นใจท่านผู้มาศึกษาอบรมด้วยความเป็นธรรมขอร้องให้นำออกเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ปฏิบัติทั้งหลายจะได้ยึดเป็นแนวปฏิบัติต่อไปตลอดกาลนาน หากผิดพลาดประการใดจึงขออภัยจากท่านผู้อ่านทั้งหลายโดยทั่วกันด้วย โดยคิดว่าท่านผู้ทรงธรรมทางด้านปฏิบัติจิตภาวนายังมีอยู่มากทั้งปัจจุบันและอนาคต ซึ่งอาจได้รับประโยชน์จากธรรมกัณฑ์แหวกแนวนี้บ้าง ผู้แสดงจึงทนอายในการขายความโง่ของตนเองไว้ในกัณฑ์นี้

รถชนกัน เฉียดกันกระทบกระเทือนกันบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็พึงให้อภัยกันเสมอไป อันความให้อภัยนี้มีคุณค่ายิ่งกว่ารถที่เสียไปและเรียกค่าเสียหายจากเขาเป็นหมื่น ๆ แสน ๆ เสียอีก อันนั้นไม่มีคุณค่ายิ่งกว่าจิตใจที่ให้อภัยต่อกัน อันนี้มีคุณค่ามาก ระลึกกันไม่ลืมเลย นี่ท่านจึงว่ามีคุณค่ามาก เวลาผู้ใดมีความผิดพลาดไปบ้างก็รีบขออภัยกัน ผู้นั้นก็พร้อมที่จะให้อภัย ผู้นี้ก็ขออภัย ความขออภัยนี้เป็นคำที่มีคุณค่ามากที่สุด การให้อภัยก็เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากที่สุด เมื่อต่างคนต่างมีคุณค่ามาบวกกันเข้าแล้วจะมีคุณค่าขนาดไหน ต่างคนก็มีคุณค่าร่มเย็นต่อกันได้ทั้งนั้น นี่ให้พึงยึดเอาไปประพฤติปฏิบัติ

ทาน

๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๓

เทศน์อบรมฆราวาส ณ สวนแสงธรรม

กรุงเทพมหานคร

เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๓

ทาน

พระพุทธเจ้าท่านเสด็จไปที่ไหน ตามตำราบอกไว้ เครื่องสักการะบูชานี้เกลื่อนไปหมด มนุษย์มนาเทวดาอินทร์พรหมทั้งหลายมาถวายเครื่องสักการะพระพุทธเจ้าเกลื่อนไปหมด เกลื่อนไปหมดอยู่อย่างนั้น คนทั้งหลายก็สงสัยว่าทำไมพระพุทธเจ้าเสด็จไปที่ไหนจึงมีแต่เครื่องสักการะบูชา คนนำมาให้ทานถวายทานบูชาท่านเกลื่อนไปหมด ไม่ว่าจะไปในบ้านนอกบ้านไปในป่าที่ไหนเต็มไปหมด คนหนึ่งเขาก็ตอบว่าก็เป็นเพราะอำนาจพระพุทธเจ้า ท่านเป็นพระพุทธเจ้าใครก็อยากถวาย พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธทันที ไม่ใช่อย่างนั้น อย่าพูดอย่างนั้น เป็นความเข้าใจผิด ผลทานเหล่านี้เกิดจากการให้ทานของเราต่างหาก

ทานเป็นแม่บทแม่บาทที่จะทำโลกทั้งหลายให้มีความร่มเย็นเป็นสุขต่อกันได้ เราตถาคตตั้งแต่ไหนแต่ไรมา ยิ่งกาลเวลาปรารถนาโพธิสัตว์ด้วยแล้ว ตถาคตถือทานเป็นหัวใจเลย ไม่ได้ให้ทานอยู่ไม่ได้ เจ้าของจะเป็นจะตายก็ขอให้ได้ทาน ท่านรับสั่งว่าอย่างนั้น การให้ทานของเราตถาคตนี้เป็นมา

อย่างนั้นตลอด เพราะฉะนั้นผลทานนี้จึงแสดงได้ตลอดเวลาตลอดสถานที่ ไปที่ไหนเต็มไปหมด เพราะเราตถาคตไม่ได้เลือกกาลสถานที่เวร่ำเวลาที่ไหน ทานอยู่ตลอด ฉะนั้นผลทานนี้จึงไม่ใช่เกิดขึ้นเพราะอำนาจของพระพุทธเจ้า แต่เกิดขึ้นเพราะอำนาจแห่งผลทานที่เราได้เคยบำเพ็ญไว้แล้ว

แม้แต่ความเป็นพระพุทธเจ้าของเรานี้ก็ออกมาจากผลศีลผลทานทั้งนั้น ไม่ใช่พระพุทธเจ้าจะใหญ่กว่าทานกว่าศีล นี่แหละเป็นพระวาจาของพระพุทธเจ้าที่ทรงปฏิเสธว่าความเป็นพระพุทธเจ้านั่นไม่ได้ใหญ่โตยิ่งกว่าการให้ทาน วัตถุทั้งหลายเหล่านี้มีมาเพราะอำนาจแห่งทานของเรา ไม่ใช่มีมาเพราะอำนาจแห่งความเป็นพระพุทธเจ้าของเรานะท่านว่า แม้แต่ความเป็นพระพุทธเจ้าของเราก็ออกมาจากทาน นี่ท่านแสดงไว้ถึงเรื่องของทาน ไปที่ไหนเกลื่อน

รองลำดับลงมาก็เป็นพระสิวลี พระองค์ยกให้เป็นเอตทัคคะ คือเลิศในเรื่องเครื่องสักการะบูชามีมาก บรรดาสาวกท่านเป็นที่หนึ่ง ยกเว้นพระพุทธเจ้าเสียเท่านั้น นี่ก็เพราะการให้ทานของท่าน อดีตของท่านก็เป็นคล้ายคลึงกับพระพุทธเจ้า เวลาผลแสดงออกก็อย่างนั้น ให้พากันดูนะมีข้อเปรียบเทียบเช่นเราปิดประตู จะปิดประตูน้ำ ปิดประตูบ้านเรือน ปิดประตูอากาศก็แล้วแต่ เราเปิดน้อยอากาศเข้าออกก็น้อย เราเปิดกว้าง

อากาศเข้าออกก็มาก อย่างเปิดน้ำก็เหมือนกัน เวลาเปิดมากก็ออกมากเข้ามาก นี่สองอย่างแล้วนะเปิดน้อยเข้าก็น้อยออกก็น้อย เปิดมากเปิดกว้างเข้าก็มากออกก็มาก ปิดเสียเลยไม่ให้มันออก มันเลยไม่เข้า เข้าใจไหมล่ะ คนตระหนี่ถี่เหนียวเป็นอย่างนั้นปิดหมด มีแต่จะเอาท่าเดียว ๆ ความเปิดไม่มี ไปที่ไหนใครรังเกียจ แม้เป็นเศรษฐีก็ไม่มีใครยินดี ความเป็นเศรษฐีเลยไม่มีคุณค่าสำหรับคนตระหนี่ถี่เหนียวคนนั้น พระพุทธเจ้าท่านจึงทรงแสดงเรื่องการให้ทาน

ในพระสูตรก็มี **ทานญฺจ เปยฺยวชฺชญฺจะ อตฺถจริยา จ ยา อิธ สมานตฺตตา จ ธมฺเมสุ ตตฺถ ตตฺถ ยถารหํ** ท่านว่าการให้ทานการเสียสละต่อกันนับแต่มนุษย์ลงไปจนกระทั่งถึงสัตว์นี่เป็นรากฐานสำคัญที่มนุษย์และสัตว์อยู่ด้วยกันได้ ถ้าไม่มีทานเสียอย่างเดียว แม้ที่สุดพ่อกับแม่กับลูกก็แตกกระจัดกระจายกันเลย หาความเป็นพ่อเป็นแม่กันไม่ได้ท่านว่า เพราะขาดการสงเคราะห์เสียอย่างเดียวเท่านั้นเป็นเรื่องใหญ่โตมาก ทำให้โลกแตกกันได้ ฟังซิใหญ่ไหมการให้ทานคือลูกเต้าก็สงเคราะห์กันมาตั้งแต่อยู่ในท้องเรื่อยมามีแต่การให้ ๆ ๆ นี่ทานแปลว่าการให้การเสียสละ เช่นจาคะคือการเสียสละ การให้ทานจึงเป็นของสำคัญมากทีเดียว

ผู้ที่มีอัธยาศัยใจคอกว้างขวาง ไปที่ไหนไม่มีคำว่า

อดอยากขาดแคลน เพราะอำนาจแห่งทานเป็นเครื่องยึดเป็นแม่เหล็กอันสำคัญ เป็นเครื่องดึงดูด แต่ตรงกันข้าม ผู้ที่มีความตระหนี่ถี่เหนียวไปที่ไหนก็มักจะอดอยากขาดแคลน ตลอดถึงการคบค้าสมาคมกับใครก็ไม่มีใครอยากเข้าใกล้ชิดติดพัน เพราะอย่างน้อยเขาอาศัยไม่ได้ มากกว่านั้นก็คอยแต่จะกินเขา กินหลายเล่ห์หลายเหลี่ยมหลายสันหลายคม คดกินโกงกินทุกอย่าง ต้มตุ๋นอยู่กับคนตระหนี่ถี่เหนียวคนเห็นแก่ตัวนี้ทั้งนั้น

ท่านจึงแสดงโทษของสิ่งเหล่านี้ไว้ให้เรารู้ ทั้งแสดงคุณแห่งการให้ทานไว้ให้เราทั้งหลายได้มีอัธยาศัยใจคอกว้างขวาง แม้แต่สัตว์ยังรักเรา อย่าว่าแต่มนุษย์จะรักเราเลย คนมีการเสียสละ คนมีเมตตาจิต มีการให้ สัตว์ก็ติดก็พัน มีความรักความชอบ เราดูซิอย่างในวัดหนึ่ง ๆ สัตว์นี้เต็มไปเลย ไม่ว่านกว่าแร้งว่ากาอะไร เต็มไปหมด หมู หมา เพราะได้อาศัยร่มเย็น ถ้าขาดทานเสียอย่างเดียวแล้วความยึดเหนี่ยวกันก็ยาก ท่านจึงบอกว่าแม้ที่สุดพ่อแม่กับลูกก็แตกกันได้ ในสูตรนี้เองท่านแสดงเอาไว้ แต่เราไม่ยกบาลีมาอีกว่าการให้ทานเป็นสิ่งสำคัญมาก

อตฺถจริยา หมายถึงการประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่โลกแก่ส่วนรวม ไปที่ไหนอย่าเห็นแก่ได้ อย่าเห็นแก่ตัว ให้เห็นแก่โลกเพราะโลกอยู่ด้วยกัน ถ้าไม่มีการประพฤติความดี

ต่อกันแล้วโลกก็เหี่ยวแห้งยุบยอบไปหมด ถ้าไปที่ไหนมีการสงเคราะห์สงหาการประพฤติปฏิบัติต่อกันจะเป็นการแนะนำสั่งสอนหรือช่วยอนุเคราะห์อย่างใดก็ตาม นี่ชื่อว่าประพฤติตัวให้เป็นประโยชน์แก่โลก ไปที่ไหนก็ร่มเย็นเป็นสุข

สมานตฺตตา คือ ความไม่ถือเนื้อถือตัว ไม่ถือยศฐาบรรดาศักดิ์จนเกินเหตุเกินผล ไม่ถือฐานะไม่ถือความรู้วิชาว่าตนยิ่งกว่าเขา แล้วในขณะเดียวกันก็ดูถูกเหยียดหยามเขาที่เข้าใจว่าด้อยกว่าตน ท่านว่าคนประเภทนั้นไม่ดีเลย คนประเภทไม่ถือเนื้อถือตัวนั้นเข้าไหนเข้าได้หมด แม้แต่กับสัตว์ก็เข้าได้ เพราะความเมตตานี้เข้าได้หมด ไม่ได้ว่าสูงว่าต่ำว่าที่ไหนเข้าได้ได้ทั้งนั้น

ความไม่ถือเนื้อถือตัว ความเมตตาสงสาร ความให้อภัยซึ่งกันและกันนี่เป็นของสำคัญมาก ความไม่ดูถูกเหยียดหยามเดินไปตามถนนหนทาง จะนั่งรถไปก็ตาม เดินไปด้วยเท้าก็ตาม ให้มีความให้อภัยกันเสมอ ผู้หนึ่งเดินสวนทางมากับเราให้ถือคนนั้นเป็นมิตรหรือถือคนนั้นมีคุณค่าเช่นเดียวกับเราที่กำลังเดินผ่านไปนี้ หรือสวนทางไปนี้ อย่าถือเขาว่าเป็นคนนั้นคนนี้แล้วก็แทรกเข้าไปในความเป็นศัตรูต่อกัน เป็นความระมัดระวัง เขาเป็นคนหนึ่ง เราเป็นคนหนึ่ง สุดท้ายก็คอยแต่จะต่อสู้กันอยู่ภายในจิต เลยเป็นอริคือข้าศึกต่อกัน เดินผ่านกันไปเท่านั้นก็

ทะเลาะกันได้คนเรา รถสวนมาก็ตั้งท่าจะเป็นข้าศึกต่อกันแล้ว

นี่ถ้าจิตของเราขาดความให้อภัยเสีย ขาดความเสมอภาค **สมานตฺตตา** นี้เสียเท่านั้น เราจะถือเราเป็นสำคัญยิ่งกว่าเพื่อนมนุษย์ที่เดินสวนทางมา รถเราจะมีคุณค่ามีราคามากยิ่งกว่ารถใคร ๆ ที่ซื้อมาราคากี่ล้านก็ตาม สู้รถเราไม่ได้ ใครแตะไม่ได้รถเรา ถือว่ารถเหล่านั้นจะราคาเท่าไรก็ตามเป็นข้าศึกต่อเราทั้งนั้น ต้องระมัดระวัง สุดท้ายก็เป็นศัตรูกันทั้งสวนไปสวนมา ไปที่ไหนก็มีแต่ศัตรูรอบข้างคือความคิดประเภทนี้เอง

ถ้าเราคิดประเภทที่ว่าให้อภัยซึ่งกันและกัน รถเขารถเราตัวของเขาของเรามีคุณค่าเท่ากัน เพราะมีน้ำหนักแห่งความเป็นมนุษย์แห่งสมบัติที่มีคุณค่าเช่นเดียวกันแล้วต่างคนต่างให้อภัยกันผิดถูกประการใดคนเราพูดกันรู้เรื่องง่ายยิ่งกว่าสัตว์ นี่คนเราถ้ามีธรรมตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนแล้วเป็นอย่างนั้นมนุษย์จะมีมากมีน้อยเพียงไรเป็นมิตรเป็นสหายกันได้ ทักทายกันได้สะดวกสบาย ขัดข้องตรงไหนช่วยกันได้นี้คือมนุษย์ผู้มีธรรม แล้วโลกก็ร่มเย็น ถ้าตรงกันข้ามก็เอาอีกแหละ นั่นแหละดังที่กล่าวมานี้ จึงขอให้เราทุกท่านซึ่งเป็นชาวพุทธ ได้มรดกแห่งความเมตตา แห่งความให้อภัยอันสำคัญที่สุดของศาสนามาประดับตนและให้พึงประพฤติปฏิบัติเดินตามรอยของพระพุทธเจ้ามีความให้อภัยเป็นพื้นฐานของใจอยู่เสมอ ผิดถูกชั่วดีอะไรไม่

มีใครแกล้งกันแหละ มันเป็นความจำเป็น

เช่น รถชนกัน เฉียดกันกระทบกระเทือนกันบ้าง เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็พึงให้อภัยกันเสมอไป อันความให้อภัยนี้มีคุณค่ายิ่งกว่ารถที่เสียไปและเรียกค่าเสียหายจากเขาเป็นหมื่น ๆ แสน ๆ เสียอีก อันนั้นไม่มีคุณค่ายิ่งกว่าจิตใจที่ให้อภัยต่อกัน อันนี้มีคุณค่ามาก ระลึกกันไม่ลืมเลย นี่ท่านจึงว่ามีคุณค่ามาก เวลาผู้ใดมีความผิดพลาดไปบ้างก็รีบขออภัยกัน ผู้นั้นก็พร้อมที่จะให้อภัย ผู้นี้ก็ขออภัย ความขออภัยนี้เป็นคำที่มีคุณค่ามากที่สุด การให้อภัยก็เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากที่สุด เมื่อต่างคนต่างมีคุณค่ามาบวกกันเข้าแล้วจะมีคุณค่าขนาดไหน ต่างคนก็มีคุณค่าร่มเย็นต่อกันได้ทั้งนั้น นี่ให้พึงยึดเอาไปประพฤติปฏิบัติ

อย่าเห็นว่าเขาเป็นอย่างนั้น เราเป็นอย่างนี้ รถเขาเป็นอย่างนั้น รถเราเป็นอย่างนี้ เขามาเฉียดเรา เขามาสีเรา เขามากระทบกระทั่งเรา เราเสียหายเราเสียเปรียบอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่มีใครเสียเปรียบใครแหละเพราะไม่มีใครเจตนา ถ้าเจตนาก็เป็นเรื่องคนพาล เราก็ทราบเสียว่านั่นคือคนพาล เราอย่าไปเป็นคนพาลแบบเขา จะเป็นเช่นเดียวกับเขา หาคุณค่าไม่ได้นั่น เมื่อเราเป็นผู้มีคุณค่า ก็ต้องเป็นผู้ทรงคุณธรรมที่โลกจะได้รับความร่มเย็นและไว้วางใจต่อเราได้ นั่นเป็นของสำคัญที่เรา

จะยึดไว้มาเป็นเครื่องประดับตัวของเรา

เพราะโลกนี้อยู่ที่ไหนก็มีมนุษย์ เมื่อมีมนุษย์แล้ว เครื่องใช้ไม้สอยทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์แต่ละราย ๆ แต่ละคน แต่ละครอบครัว แต่ละกลุ่ม แต่ละคณะ ต้องมีมากน้อยไปตามสถานที่และบุคคลนั้น ๆ อยู่นั่นเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ย่อมมีการกระทบกระเทือนกันบ้างโดยที่ไม่มีเจตนา มันหากมีหากเป็นไปได้นั่นแหละ แต่อย่างไรพื้นฐานอันสำคัญที่จะให้เราอยู่ร่วมกันเป็นผาสุก ก็คือการให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่ควรเรียกก็ไม่เรียกทนเอาเสียบ้างไม่เป็นไร อยู่เฉย ๆ มันเสียก็มี ไม่ต้องมีใครมาทำให้เสีย เพราะเขาก็ไม่มีเจตนา ก็ยอมเสียสละไป เสียสละสมบัติที่มันเสียไปนั้น ยังได้คุณค่าอันสำคัญเข้าสู่ภายในใจของเราซึ่งเป็นของที่มีคุณค่ามากยิ่งกว่าสิ่งนั้นเป็นไหน ๆ ให้เราเทียบกันอย่างนี้

การทะเลาะเบาะแว้งกันนั้นเป็นสิ่งที่เสียหายมาก เป็นสิ่งที่หาคุณค่าไม่ได้ นอกจากเป็นพิษเป็นภัยต่อกันโดยถ่ายเดียว หาคุณค่ากับมันไม่ได้เลย การสมัครสมาน การให้อภัยกัน การเข้าใจซึ่งกันและกันนี้เป็นของสำคัญมากสำหรับมนุษย์เรา อันนี้แหละเป็นคุณค่าของมนุษย์ ให้นำไปประดับตนทุกคน ๆ โลกเราก็จะเย็น สมกับว่าเรานี้เป็นลูกศิษย์ตถาคต เป็นพุทธบริษัทคือลูกเต้าเหล่ากอของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงให้อภัยเสมอ ให้

อภัยตลอดทีเดียว นั่นแหละเรื่องของพระพุทธเจ้า เราก็เหมือนกัน ผิดพลาดเขาประการใด ให้รีบขออภัยเขาขอโทษเขา

คนเราเมื่อเห็นความดีของคนหนึ่งแสดงออกมาย่อมไม่แสดงความชั่ว ความเดือดร้อน ความแผดเผาออกรับกัน แม้จะเป็นฟืนเป็นไฟขึ้นมาในขณะนั้น พอเห็นคนหนึ่งขอโทษเท่านั้นก็เท่ากับน้ำดับไฟ จะยุบยอบลงทันที นี่เป็นหลักใหญ่เป็นหลักธรรมของพระพุทธเจ้า จึงว่าเป็นธรรมที่มีคุณค่ามาก การให้อภัยซึ่งกันและกัน การเห็นอกเห็นใจกัน นี่เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากในตัวของบุคคลแต่ละคน ๆ ยิ่งกว่าสมบัติเงินทองที่เรียกเอามาจากเขา เพราะเห็นว่าเขาทำผิดต่อตนนั่นเป็นไหน ๆ ให้เราพึงนำเอามาใช้ให้ติดแนบกับใจด้วยกันทุกคน ๆ ศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองภายในหัวใจของเรา คนนี้ก็ศาสนาเจริญรุ่งเรืองด้วยธรรมเหล่านี้ คนนั้นก็เจริญรุ่งเรืองด้วยธรรมเหล่านี้ ๆ เหมือนกันหมดแล้ว ต่างคนต่างเย็นไปหมด มีกี่หมื่นกี่แสนกี่ล้านคนก็ตาม อยู่ด้วยกันมีแต่อัธยาศัยใจคอที่กลมกลืนด้วยความเป็นธรรมด้วยกันแล้วย่อมอยู่ด้วยกันเป็นสุข

ถ้ามอบให้พิษภัยเข้าไปแทรกเสียในนั้น แม้ที่สุดครอบครัวเรือนนั้นก็แตกกันได้ สามีภรรยาแตกกันได้ ลูกเต้าเหล่ากอแตกกันได้กับพ่อแม่ เพราะความเสียหายนั่นแหละมันไปทำลาย นี่แหละมันเป็นอย่างนั้น มันหาคุณค่าไม่ได้แต่ทำลาย

คนนี้รวดเร็ว เราหากไม่ทราบเรื่องของมันเฉย ๆ เลยถือเสียว่าการเอารัดเอาเปรียบหรือการไม่เสียโง่เสียเปรียบแก่ผู้ใดนั่นเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากที่สุด ทั้ง ๆ ที่มันเป็นพาลที่สุดเลย นี่ให้จำเอาตรงนี้

เอ้า เสียเปรียบเสียไปเถอะ เสียเปรียบมนุษย์ เราก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ความเสียเปรียบมนุษย์ เสียเปรียบตามโลกสมมุตินิยม กิเลสนิยมต่างหาก แต่ธรรมท่านไม่ได้นิยม ความยอมเสียเปรียบ ท่านบอกว่าแพ้เป็นพระชนะเป็นมาร นี่เป็นสำคัญมาก นี่แหละที่ว่าแพ้เป็นพระ เอ้ายอมเสียเปรียบเขาด้วยทางใจของเราด้วยความเมตตา ด้วยความให้อภัย นี่เป็นของมีคุณค่ามากแล้วเราก็ได้เปรียบในตัวของเรา คือชนะตัวของเรา ชนะความโกรธ ความเคียดแค้นของเรา ชนะความที่จะเอาเปรียบตอบรับเขาไปได้โดยลำดับลำดา นี่สิ่งที่มีคุณค่า

แต่ทีนี้กิเลสมันไม่ให้เรามองดูละซิ มันให้มองข้ามไป ๆ อันใดเป็นเรื่องของกิเลส กิเลสจะยกขึ้นเป็นเรื่องเด่น ความโกรธก็เด่น ความโลภก็เด่น ความหลงก็เด่น ความเอารัดเอาเปรียบเด่นไปหมด ขึ้นชื่อว่าสิ่งจะทำลายกันแล้วเด่นไปหมด คือเรื่องของกิเลส ให้พากันจำเอาไว้ ถ้าเป็นเรื่องของธรรมแล้วสิ่งเหล่านี้เป็นภัยทั้งนั้น ปราชญ์ทั้งหลายแม้พระองค์เดียวไม่เคยชมเลยว่าสิ่งเหล่านี้เป็นคุณ มีแต่ตำหนิให้ชำระสะสางกัน

ทั้งนั้น สิ่งที่เป็นคุณก็อย่างที่กล่าวมาแล้วนี้ที่โลกที่กิเลสมันเหยียบย่ำหรือปิดบังเอาไว้นี้ รื้อฟื้นอันนั้นขึ้นมาปฏิบัติ กิเลสตัวเห็นแก่ตัว ตัวโหดร้ายทารุณ ตัวเอารัดเอาเปรียบนั้น มันจะได้หมอบหัวลงไปยุบยอบลงไป ธรรมจะได้ปรากฏขึ้นมา เมื่อธรรมปรากฏขึ้นมาแล้ว ความเมตตาสงสาร ความให้อภัย ความเข้าใจซึ่งกันและกันนี้จะเด่นขึ้น ๆ ในหมู่ชนเราในครอบครัวก็ตาม ในที่ไหนก็ตาม ถ้าธรรมเหล่านี้ได้ปรากฏขึ้นแล้วจะร่มเย็นกันทั้งนั้นแหละ

ขอให้พี่น้องทั้งหลายจำเอา วันนี้เทศน์ถึงเรื่องทาน **ทานญฺจ** การให้ทานการเสียสละนี้ มีเป็นพื้นเพของโลกที่อยู่ร่วมกัน ปราศจากไม่ได้แม้นิดเดียว

เปยฺยวชฺชญฺจ คือกล่าวคำที่ไพเราะเพราะพริ้งด้วยเหตุด้วยผล ที่จะยังผู้ที่ได้ยินได้ฟังเกิดผลเกิดประโยชน์จากคำพูดของเรา

อตฺถจริยา การประพฤติตัวให้เป็นประโยชน์แก่โลก อย่าทำตัวให้เป็นคนรกโลก คนขวางโลก

สมานตฺตตา ความเป็นผู้ไม่ถือเนื้อถือตัว ถือเอาพื้นเพแห่งความเป็นมนุษย์ ต้องเกิดมาจากบุญจากกรรมด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครตกแต่งเอาได้ เรื่องรูปร่างสังขารอัธยาศัยใจคอก็เหมือนกัน เป็นสิ่งที่เกิดมาจากบุญจากกรรมของแต่ละคน ๆ ทุกคนมี

บุญมีกรรมด้วยกัน ถึงคราวจนก็ต้องจน ถึงคราวมีก็ต้องมี เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเหมือนกาฝาก มันแทรกอยู่ภายนอกไม่ได้อยู่ภายใน ย่อมมีย่อมจน ได้มาเสียไปเป็นธรรมดาเหมือนกันหมด แต่สิ่งที่เป็นพื้นเพอันดีงามก็คือพื้นแห่งความเป็นมนุษย์ด้วยกัน จะทุกข์จะจนอย่าประมาทกัน มั่งมีศรีสุขให้เคารพนับถือแห่งความมั่งมีของกันและกัน ไม่เย่อหยิ่งจองหองต่อกันทั้งผู้จนทั้งผู้มี ทั้งคนโง่คนฉลาด ให้ต่างคนต่างมีความเห็นอกเห็นใจเมตตาสงสาร เคารพนับถือซึ่งกันและกัน นี้ก็เป็นธรรมสำคัญอย่างมากที่มนุษย์จะต้องนำมาปฏิบัติต่อกัน จึงขอให้พี่น้องทั้งหลายได้ยึดไว้เป็นรากเป็นฐานสำคัญในการประพฤติตัว แล้วโลกจะร่มเย็น ๆ เป็นสุข ๆ

เอาละวันนี้เทศน์เพียงเท่านี้

สมมุติว่าเรามีความรักความชอบในผู้ใดก็ตาม ความรักนั้นยอมรับว่ารัก เพราะอยู่ภายในใจใครห้ามไม่ได้ แต่สิ่งที่เราจะบังคับไม่ให้เป็นไปตามความรักเสียทุกอย่างนั้น เป็นเรื่องของใจจะต้องบังคับ สติปัญญาจะต้องบังคับตน ไม่ให้แสดงออกในสิ่งที่ไม่น่าดู และในสิ่งที่เสียหาย จนกว่าเวร่ำเวลาได้อำนวยถูกต้องทุกประการแล้วนั้นโลกยอมรับกัน เพราะฉะนั้นโลกนี้จึงมีผัวมีเมียมีลูกมีเต้าเหล่ากออยู่เต็มบ้านเต็มเมืองก็ไม่มีใครตำหนิกัน เพราะเป็นไปด้วยความถูกต้องดีงาม เป็นไปด้วยขนบประเพณีที่มนุษย์ยอมรับกัน แต่อยู่ ๆ เราก็ไปเป็นคนแหวกแนวเสีย แล้วมีท้องขึ้นมามีลูกขึ้นมาหาพ่อก็ไม่ได้ นี่เขาดูถูกเหยียดหยามเอามาก ลูกคนนั้นเป็นปมด้อยจนกระทั่งวันตาย แม่ก็เป็นปมด้อยหาผัวไม่ได้ต่อไป เพราะขายก่อนซื้อ สุกก่อนห่ามเน่าเฟะไปแล้ว ให้พากันระมัดระวังอันนี้

ความรัก

๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

เทศน์อบรมคณะนักเรียน ร.ร. ราชินูทิศ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

ความรัก

จากอำเภอหนองบัวลำภูมาหาวัดป่าบ้านตาดนี้เพียงชั่วโมง หรืออย่างมากชั่วโมงสิบนาที ถ้าแวะนั่นแวะนี่บ้างนะ ถ้าไม่แวะออกจากนี่ตรงไปเลยตรงเป๋งถึงหน้าโรงพยาบาล ไปไหนเราเคยไปเรารู้หมด กำหนดเวร่ำเวลาได้ถูกต้องหมดเลย อย่างทุกวันนี้ความจำไม่ดี แต่ก่อนไปที่ไหนจับได้หมดคราวหลังไม่ต้อง กิโลฯ ที่เท่านั้น ๆ ไปเป็นเวลาเท่านั้น ๆ เก็บไว้หมดเลย เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยได้เรื่องละ กินของเก่า แต่หนองบัวลำภูนี่จำได้เพราะไปไม่รู้กี่ครั้งแล้ว ออกจากนี้พับอย่างหนองวัวซอ วัดธรรมลี นี้ชั่วโมงพอดี ไปอำเภอหนองวัวซอไปโรงพยาบาลนั้นแหละชั่วโมงหนึ่ง ไปเมืองพล เมืองพลนั่นก็ร่วม ๓ ชั่วโมงกว่าจะถึง

บางทีไปเราก็เร่ง ตำรวจจับเอา จับปรับ เอ้าปรับ-ให้ เราพร้อมที่จะให้อยู่แล้ว เราไปเพื่อให้ทั้งนั้นละ นี่ของเราเต็มรถจะไปให้ เขามาจับพุบ เอ้าจ่ายให้เขาเลย จ่ายเลยไปเลย ก็เราผิดนี่ รถขนาดนี้เขาให้วิ่งเพียง ๘๐ ใช่ไหมล่ะ ๘๐ กว่านิดหน่อยเราฟาดเป็นร้อย ร้อยกว่าโน่น เขาก็จับละซิ จับก็ให้เลย เราผิดก็ต้องยอมรับผิด คนไม่ยอมรับผิดนี้หาความสัตย์ความจริงไม่ได้ เชื่อถือกันไม่ได้ หลักนี้เป็นหลักปกครองโลก กฎกติกากฎ

ข้อบังคับกฎหมายบ้านเมืองนี้เป็นกฎสำหรับทำมนุษย์ให้ดีให้มีขอบเขต แต่เราเองเป็นพระแท้ ๆ ยังเลยขอบเขตไปให้เขาปรับเอาละพอดี เขาปรับ ถ้าเขามองเห็นเราเขาไม่ปรับนะ เขาไม่มองเห็นเรา เราก็ไม่ให้เขามองเห็นนี่ ก็เราจะให้อยู่แล้วเป็นอย่างนั้นนะ

ปรับเท่าไรก็เอาละ หลวงตาองค์นี้เป็นอย่างนั้น ปรับเท่าไรเราก็ให้ เราไปให้ที่อื่นมากกว่านี้ เป็นหมื่น ๆ แสน ๆ เป็นล้าน ว่าอะไรเพียงสองสามร้อยบาทเท่านี้ ก็เท่านั้นเอง จ่ายปุ๊บเลย ๆ จ่ายแล้วไปจ่ายเรื่อย บางทีเขาปุ๊บมายืนขวางทางถาม หลวงปู่ไปไหนมา พอว่าหลวงปู่เท่านั้นหยุดเลยไม่ปรับ ถ้าเขาไม่เห็นหลวงปู่เขาก็ปรับ เราไม่ว่านี่ก็เราพร้อมที่จะให้อยู่แล้ว เราผิดต้องยอมรับว่าผิดซิ เราฟาดตั้งร้อย บางที ๑๑๕ ใช่เล่นเมื่อไร คือเราไปนี่เราไปตอนบ่าย ๆ จะให้ทันโรงพยาบาล ไม่ให้เขาเลิกงานก่อนนั่นละ เพราะตอนเช้าเราก็มีธุระยุ่งอยู่ทางวัดนี่ พอบ่ายก็ออก ออกแล้วก็เร่งเลย

บางทีก็ไปบอกตู้ยามบ้านข้าวสาร จะไปไกล ๆ หน่อยต้องเร่งก็บอกว่า วันนี้ต้องขอเวลาหน่อยนะ จะเร่งสักหน่อยจะไม่ทันอย่างนั้น ๆ ชี้แจงเหตุผลให้ทราบ เขาก็วิทยุถึงกันเราก็บึ่งเลย เขาไม่มองดูเราแหละเขาหันหลังให้ ความจริงเขาดูแล้วรถจรวด บึ่งเลย บางทีไปกรุงเทพฯ ด่วน ๆ รถบีเอ็มเสียด้วย

ฟาด ๑๓๐ ไม่ใช่ ๑๒๐ นะ บางที ๑๔๐ ขอทางสะดวกเขาก็วิทยุต่อไป เราก็บึ่งเลย

บางทีเขามาจับลูกศิษย์เราก็มี ลูกศิษย์เราก็เก่งนะ มันอ้างมานี่ไม่ไปไหนแหละ โอ๊ย เดี๋ยวจะไม่ทันหลวงปู่จะปิดประตูเสียก่อน ค่ำแล้วนี่ หลวงปู่ไหน เขาก็ถาม หลวงปู่มหาบัว โอ๊ยก็เคยกินนมกับท่านอยู่เรื่อย ๆ กินทุกวัน เขาก็โบกมือปล่อยนั่นเป็นอย่างนั้นนะ ว่าไปใส่บาตรไม่ทัน ใส่บาตรวัดไหน ใส่บาตรวัดป่าบ้านตาด เอ้า ไป ๆ มันเอาเราไปขายหมดแหละพวกนี้ มาก็ โอ๊ย วันนี้เขาจะปรับแล้วเอาหลวงปู่ขึ้นเท่านั้นเขาปล่อยเลย ก็ให้เขาปรับซิหลวงปู่ยังให้เขาปรับ โอ๊ย ไม่ให้เขาปรับง่าย ๆ แหละเมื่อมีที่พึ่งอยู่ เขาว่างั้น พวกเขาเป็นอย่างนั้นแต่เรานี้ เอ้า ปรับ ปรับนี้ไปอีก เร่งให้ทันเวลา บางทีไปตั้งสองสามโรงพยาบาลและไปตอนบ่ายเสียด้วย ก็รู้อยู่แล้วโรงพยาบาลเลิกเวลาเท่าไร ๆ เราไปอย่างรีบด่วน พอเข้าโรงพยาบาลกึ๊กถามเรื่องราวเรียบร้อย ดูอะไรเรียบร้อยออก บึ่งไปโรงนั้น ๆ ถ้าไปแต่เช้าไม่เป็นไร ไปตอนบ่ายล่ะซิได้เร่ง เพราะฉะนั้นจึงถูกปรับเรื่อยละ ปรับก็ไม่เป็นไร

เทศน์ในที่ต่าง ๆ เดี๋ยวนี้งดหมดแล้วไม่เอา หลงลืมไปเรื่อย ๆ ความจำเสื่อมมากจริง ๆ นะ เสื่อมมากกว่าทุกอย่าง ตาก็ธรรมดา เห็นอยู่ธรรมดา หูถึงจะลดเข้ามามันก็ยังดูดีของ

มัน หู จมูก ลิ้น กาย แต่สัญญาความจำเสื่อมมาก

ให้ลูกหลานทั้งหลายจำให้ถึงใจนะ เรื่องกฎระเบียบนี่เป็นของสำคัญที่จะรักษามนุษย์ให้น่าดูน่าชม ให้มีหลักมีเกณฑ์เฉพาะอย่างยิ่งศาสนา ศาสนานี่เป็นเครื่องหล่อหลอมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่ดี รูปร่างลักษณะท่าทางจะเป็นยังไงก็ตาม เมื่อธรรมได้เข้าสู่ใจแล้ว กิริยามารยาทจะหลอมตัวเข้าไปสู่ธรรมหมดแล้วจะเป็นกิริยาที่สวยงามน่าดู พูดออกมาก็มีเหตุมีผลยอมรับความจริง การกระทำอะไรก็ตามไม่ผิดไม่พลาด เพราะพิจารณาแล้วว่าถูกหรือผิดแล้วค่อยทำ ถ้าไม่ได้พิจารณาเลยนั้นมักจะผิดพลาดอยู่เสมอคนเรา ถ้าลงได้ผิดพลาดมาอยู่เสมอ ๆ แล้วมันก็สั่งสมกำลังของมันขึ้นความผิดพลาดอันนั้น แล้วเจ้าของก็ไม่ค่อยพิจารณาด้วยและปล่อยให้เป็นไปตามความอยาก ความอยากอันนั้นเป็นทางโล่งของฝ่ายต่ำ คือความเสียหายแล้วก็ไหลลงสู่ทางนั้น ครั้นต่อไปก็ห้ามไม่อยู่ ห้ามไม่อยู่ก็เสียคน

คนเราเสียคนไม่ได้เหมือนกับว่าวัวควายมันเสียมันหายไปไหนนะ มันเสียทั้ง ๆ ที่ยังเป็นตัวคนอยู่นี้แหละ มันเสียสารคุณสำคัญประจำมนุษย์เรา เพราะไม่มีศีลธรรมเครื่องรักษา ไม่มีกฎระเบียบข้อบังคับเป็นเครื่องรักษา ศีลธรรมไม่มีเป็นเครื่องหล่อหลอมใจเลย ใจเราก็ฟุ้งซ่าน เถลไถลหาหลักหาเกณฑ์ไม่ได้ คว้าโน้นคว้านี้ คว้าอะไรก็มีแต่คว้าน้ำเหลว คว้า

อะไรก็น้ำเหลวเพราะไม่ใช่สาระสำคัญ ถ้าคว้าธรรมแล้วติดธรรมคืออะไร ยกตัวอย่างเช่นธรรม คือความถูกต้อง หลักใหญ่อยู่ตรงนี้ เราจะคิดจะทำอะไรให้คำนึงถึงความถูกต้อง ขนบ-ประเพณีสังคมเขายอมรับไหมการทำอย่างนี้ บางสิ่งสังคมไม่ยอมรับก็มี ถึงจะไม่เป็นบาปเป็นกรรมอะไรมากนักแต่สังคมไม่ยอมรับ ก็เป็นสิ่งที่เสียหายไม่น่าดู เมื่อสังคมยอมรับศีลธรรมยอมรับแล้ว นั่นละชื่อว่าบุคคลเป็นผู้มีสาระ คว้าถูกจุด ๆ คือความถูกต้องดีงาม

ความถูกต้องดีงามนี้เป็นกฎระเบียบประจำตัวของเรา จะอยู่ในบ้านก็ตามมาโรงเรียนก็ตาม อยู่ที่ไหน ๆ ก็มีกฎ-ระเบียบประจำตน การอยู่การไปการมาการใช้สอย การกินอยู่ปูบาย ให้มีขอบมีเขตให้มีเหตุมีผล อย่ากินแบบความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม อย่ากินแบบไม่มีความอิ่มพอ จิ๊บ ๆ แจ๊บ ๆ ทั้งวันกินได้ตลอดเวลาหาความอิ่มไม่ได้ นี่เรียกว่าสั่งสมนิสัยไม่ดีขึ้นภายในใจของเรา แล้วก็กลายเป็นคนใจรั่ว คนใจรั่วเก็บอะไรไม่อยู่ เหมือนกับตะกร้าที่รั่วเก็บอะไรก็ไม่อยู่ ใจรั่วแล้วยิ่งแล้วเก็บอะไรไม่อยู่ คุณงามความดี สารคุณต่าง ๆ ไม่มีเหลือเลย หายหน้าไปหมด ก็มีแต่สิ่งที่ไม่ดีเขาเรียกถังขยะ ตัวของเราทั้งคนก็เลยกลายเป็นถังขยะ เป็นที่ทิ้งของสกปรกโสมมอันใครไม่พึงปรารถนานั้นเสียทั้งสิ้น อย่างนี้ไม่ดีเลย ให้พากันระมัดระวังรักษา

เวลานี้วัยนี้เป็นวัยที่คึกคะนองไม่ว่าหญิงว่าชาย เป็นวัยเขาเรียกว่าไวไฟ ไวไฟตัวนี้ไวต่อความฉิบหาย ไม่ใช่ไวไฟธรรมดา ถ้าไม่มีกฎมีข้อบังคับตัวเองอย่างแน่นหนามั่นคงแล้วจะเสียหายได้อย่างรวดเร็วด้วย คนเสียหายไม่เหมือนสัตว์เสียหาย คนเสียหายนี้โลกเขานินทากาเลตำหนิติเตียนไม่ยอมรับ ไม่ยอมรับเข้าในสังคมมนุษย์ที่ดีงาม เป็นที่รังเกียจของคนทั้งหลาย แม้ที่สุดวงญาติของเราก็มองหน้ากันไม่ได้ พ่อแม่กับลูกแท้ ๆ ก็มองหน้ากันไม่ได้เพราะลูกไปทำเสียหายมา เพราะไม่รักษาสกุลอันดีงามให้เป็นกุลสตรี ฟังซิ กุลสตรีคือยังไง ผู้หญิงที่อยู่ในวงศ์สกุลอันดีงามของปู่ย่าตายายพ่อแม่ที่พาดำเนินมา ท่านยอมรับกันยังไง เราก็ปฏิบัติตามนั้น

สมมุติว่าเรามีความรักความชอบในผู้ใดก็ตาม ความรักนั้นยอมรับว่ารัก เพราะอยู่ภายในใจใครห้ามไม่ได้ แต่สิ่งที่เราจะบังคับไม่ให้เป็นไปตามความรักเสียทุกอย่างนั้น เป็นเรื่องของใจจะต้องบังคับ สติปัญญาจะต้องบังคับตน ไม่ให้แสดงออกในสิ่งที่ไม่น่าดู และในสิ่งที่เสียหาย จนกว่าเวร่ำเวลาได้อำนวยถูกต้องทุกประการแล้วนั้นโลกยอมรับกัน เพราะฉะนั้นโลกนี้จึงมีผัวมีเมียมีลูกมีเต้าเหล่ากออยู่เต็มบ้านเต็มเมืองก็ไม่มีใครตำหนิกัน เพราะเป็นไปด้วยความถูกต้องดีงาม เป็นไปด้วยขนบประเพณีที่มนุษย์ยอมรับกัน แต่อยู่ ๆ เราก็ไปเป็นคนแหวกแนวเสีย แล้วมีท้องขึ้นมามีลูกขึ้นมาหาพ่อก็ไม่ได้

นี่เขาดูถูกเหยียดหยามเอามาก ลูกคนนั้นเป็นปมด้อยจนกระทั่งวันตาย แม่ก็เป็นปมด้อยหาผัวไม่ได้ต่อไป เพราะขายก่อนซื้อ สุกก่อนห่ามเน่าเฟะไปแล้ว ให้พากันระมัดระวังอันนี้

รักก็ยอมรับว่ารัก เพราะหัวใจมันรักได้ ไม่ว่าใครมันอยู่ในหัวใจไม่มีใครรู้ แต่เจ้าของรู้เจ้าของเอง ส่วนที่รักยอมรับว่ารักแต่จะปฏิบัติตามความรักนี้ปฏิบัติยังไงบ้าง มันมีขอบมีเขตนี่สำหรับที่จะเปิดทางให้ความรักไปต้องไปด้วยความดีงาม ไปด้วยขนบประเพณีที่เราก็อบอุ่น สังคมก็ยอมรับ พ่อแม่ก็เป็นที่ยอมรับกัน วงประเพณียอมรับกันแล้วเป็นไปได้ทุกคนไม่มีความเสียหาย เพราะโลกนี้อยู่ด้วยกันทั้งหญิงทั้งชายอยู่ด้วยกันอย่างนี้ไม่เคยปราศจากกันได้เลยมาแต่ไหนแต่ไร เราละมันไม่ได้เราก็ต้องรักษา

ดังที่เคยสอนให้ฟัง เช่นไฟไหม้บ้านของเรา เอ้า เราจำเป็นที่หุงต้มแกงตลอดใช้แสงสว่าง อย่างไฟฟ้าที่เราใช้ทุกวันนี้เป็นประโยชน์ทั่วดินแดน แต่เราต้องรักษาให้ดีไฟนั่น อย่าให้มันลุกลามไปไหม้บ้านไหม้เรือนไหม้ผู้คน ไหม้สมบัติพัสถานต่าง ๆ เพราะความประมาทของตนนั้นไม่สมควรเลย ผู้แยกจากไฟไม่ได้ถือไฟเป็นของจำเป็น ต้องรักษาไฟไม่ให้เป็นอันตรายอันนี้ก็เหมือนกัน ไฟราคะไฟตัณหาเราแยกมันไม่ได้เราถอนมันไม่ได้ เราต้องระมัดระวังรักษาอย่าให้มันเป็นภัยต่อตัวของเรา

โดยไม่ใช่เหตุ ให้ระมัดระวังอย่างนี้

ถึงเวลาถึงกาลอันควรแล้วไม่ว่าหญิงไม่ว่าชายเป็นไปได้ด้วยกันนั่นแหละ และโลกเขายอมรับ โลกทั้งหลายอยู่มาด้วยกันอย่างนี้ ที่ว่ามีปู่ย่าตายายจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ เด็กเล็กเหล่านี้เกิดมาจากพ่อจากแม่ แต่มีขอบมีเขตมีเจ้าของ ลูกเกิดมาแต่ละคนมีพ่อมีแม่เป็นเจ้าของ ๆ ไม่เกิดมาแบบลอย ๆ แล้วไปทิ้งถังขยะดังเขาออกหนังสือพิมพ์เต็มไปหมดนะ เขาออกหนังสือพิมพ์น้อยนิดเดียว ที่มันเป็นอยู่อย่างนั้นทั่วแผ่นดินนั่นแหละ นี่เป็นสิ่งที่ขายเจ้าของเอาอย่างมากทีเดียว เห็นแก่ได้แต่ไม่ยอมรับความจริง นี่ให้พากันระมัดระวัง นี่หลวงตาสอนวันนี้สอนอันนี้เป็นเรื่องสำคัญที่อยู่ในวัยนี้

การศึกษาเล่าเรียนก็เหมือนกันให้ตั้งหน้าตั้งตาเล่าเรียน การใช้ก็อย่าสุรุ่ยสุร่าย ให้มีการประหยัด จำเป็นอะไรแล้วค่อยใช้ค่อยซื้อค่อยจ่าย ถ้าไม่จำเป็นอย่า จะเคยต่อนิสัย สั่งสมนิสัยไม่ดีขึ้นมา มีเท่าไร ๆ หมดไม่มีอะไรเหลือ เงินไปฝากไว้ในธนาคารกี่หมื่นกี่แสนกี่ล้านก็เราฝากเอง ก็เราไปปล้นตัวของเรามาเองได้ คนอื่นปล้นกันลั่นเสียงร่ำลือ ว่าปล้นธนาคาร ปล้นนั้นปล้นนี้ ปล้นบ้านนั้นบ้านนี้ เราปล้นสมบัติเงินทองเรามีเท่าไรเกลี้ยงไปไม่เห็นพูดกันเลย นี่ก็เพราะความใจรั่วเก็บอะไรไม่อยู่ เจ้าของไปฝากไว้ก็ไปโกยออกมาหมด ถ้ามีเหตุมีผล

มีหลักมีเกณฑ์แล้วจะนำมาใช้เฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์เท่านั้น สิ่งใดไม่เป็นประโยชน์ไม่ใช้ เก็บไว้เพื่อประโยชน์ในกาลต่อไป เอานะลูกหลานให้จำเอา พูดเพียงเท่านั้นไม่เทศน์มากละ วันนี้มีธุระหน่อย

เป็นยังไงล่ะเทศน์ให้ฟังวันนี้ เราเทศน์เราก็เอาจากหัวใจเราออกเทศน์ เราพูดจริง ๆ นะเรารักสาวเกือบตายมี โถ จนจะกินข้าวไม่ลงนอนไม่หลับ รักสาว มักสาวฮู้จักบ่ โธ่ ๆ เป็นปานนั้นก็เป็นนะเฮา แต่มันหากดีอันหนึ่งที่หัวใจเฮาเว้าตามความจริงมันมีหลักอยู่เด๊ ถึงมันจะเป็นขนาดไหนก็ตาม อันหนึ่งตัดลงกึ๊กเลย เหมือนกับว่าทอดสมอกึ๊กเลยไม่ให้มันกระดุกกระดิก เอารักให้มันดิ้นอยู่ในนี้ว่างั้นเถอะ เรือมันไปบ่ได้ ให้มันหมุนอยู่ในนี้ บ่ให้มันออก คือทอดสมอไว้แล้วใช่ไหมเรือ ให้มันหมุนเคว้งอยู่นี้ออกไปไม่ได้

อันนี้ก็เหมือนกับว่าตัดกึ๊ก คือบังคับมัน เอ้ามึงจะรักไปไหนรักไป มึงไม่ได้เกิดกับอีหญิงคนนี้ละน่ะ ถึงขนาดมึงไม่ได้เกิดกับอีหญิงคนนี้ละน่ะ มึงทำไมมึงรักลืมพ่อลืมแม่ได้ บังคับมัน เอ้า เคยเป็นนี่เอาความจริงมาพูด เพราะฉะนั้นถึงได้เห็นเรื่องลูกเรื่องหลานล่ะซี ก็เรื่องของเราเป็นมาแล้วนี่ แต่ทีนี้เวลามันจะแยกของมันได้ก็เพราะศีลธรรมนะนี่ สำคัญอันนี้นะ ธรรมแยกออกได้ขาดสะบั้นไปเลยเชียว เอ้าไม่ได้ตายเท่านั้น นั่งฟังซิทอดสมอ ไม่ได้ตายเท่านั้นว่างั้น ให้ถอยไม่ถอยจะแก้ รักจนน้ำตาไหลรักเต็มหัวใจเจ้าของ ใคร ๆ ก็ไม่รู้จน

เจ้าของจะเป็นบ้า ไม่ใช่รักธรรมดา

จำเอานะลูกหลาน กูเป็นมาแล้ว ไม่ใช่ธรรมดานะกู เคยมักสาวกูเกือบตาย ไม่ลืมนะจนบัดนี้ เพราะรักครั้งแรกด้วย เอ้าจริง ๆ รักครั้งแรกสำคัญเด้อ รักครั้งแรกถอนไม่ขึ้นง่าย ๆ โธ่ ๆ แต่ดีอย่างหนึ่งมันมีหลัก หัวใจมีหลักของมัน เป็นฆราวาสก็มีอยู่ ความสัตย์ความจริง ความเด็ดมันเด็ดอยู่ตลอด เมื่อเห็นว่ารักนี้จะทำลายเจ้าของแล้วก็ทอดสมอลงกึ๊กเลยโลด เรือมันไปบ่ได้ให้มันหมุนอยู่นี่ มันถอนสมอบ่ได้แม่นบ่ล่ะ ทอดสมอลงกึ๊กแล้วเด๊ มันก็ดิ้นอยู่นี่เรือ หมุนอยู่นี่มันบ่ออก ถ้าลงสมอหลุดเรือมันก็พาไปลงทะเลหลวงพู่นละ นี่บ่ให้มันไป

นี่เวลามันสัมผัสพูดให้ฟังเฉย ๆ ไม่สัมผัสก็ไม่พูด เพราะเราไม่ได้พูดด้วยความทะเยอทะยาน เราพูดด้วยเหตุผล เวลาไปสัมผัสเราก็พูด แม้ตั้งแต่บวชเป็นพระแล้วมันยังเป็นบ้ารักสาวได้นี่นะ แต่พอมันเป็นเท่านั้นนะ ไม่ได้มากอะไรละ มันหากเป็นอยู่ในหัวใจก็รู้ใช่ไหมล่ะ ก็เราจะฆ่ามันอยู่แล้วทำไมมันมาตัดกึ๊กเข้ามานี้ ใส่กันปึ๋งเลยละ อันโน้นตั้งแต่เป็นฆราวาส แต่เป็นพระนี่ไม่เป็น แต่เราปฏิเสธได้ยังไงว่าไม่เป็น มันเป็นเราก็บอกว่าเป็น แม้แต่บวชเป็นพระมันยังเป็น แต่เป็นก็กึ๊กกึ๊ก เอากันเลยนะไม่ได้นาน ส่วนแต่เป็นฆราวาส โอ๋ย มันจะเอาให้ตายได้จริง ๆ

เอาละที่นี่นะ

ศาสนาจึงไม่ใช่เป็นเรื่องเล็กน้อย พวกเราทั้งหลายได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนานี้นับว่าเป็นวาสนาบุญญาภิสมภารเอามากนะ คือได้พบด้วยและได้มีความเชื่อความเลื่อมใสได้นับถือปฏิบัติตามหลักศาสนาด้วย นี่เรียกว่าเป็นผู้มีอุปนิสัยไม่เสียชาติที่เกิดมาในชาตินี้ พอเราได้มองเห็นศาสนาได้ฟังอรรถฟังธรรมเข้า จิตใจของเรามีความยิ้มแย้มแจ่มใสขึ้นไปโดยลำดับ นี่เรียกว่าเป็นผู้มีวาสนาและสร้างทุกวัน ๆ สร้างจนกระทั่งเป็นความพอใจในการบำเพ็ญความดีทั้งหลาย

ผู้มีวาสนา

๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

เทศน์อบรมฆราวาส ณ สวนแสงธรรม

เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

ผู้มีวาสนา

หลวงปู่มั่นเสียงท่านกังวานมากนะ พูดดัง เสียงก็รู้สึกว่าเพราะด้วย น้ำเสียงของท่านก็เพราะด้วย กังวาน ยิ่งเวลากลางคืนท่านเทศน์นี้ ฟังแล้วเสียงเหมือนฟ้าดินถล่มนะดีกิเลสให้พระ เทศน์เหมือนฟ้าดินถล่มจริง ๆ นะ หมุนติ้ว ๆ ๆ ท่านถอดออกมาจากหัวใจท่านโดยแท้ ๆ ร้อยเปอร์เซ็นต์ ๆ เวลาท่านแสดงนี้ฟังเพลิน ลืมเรื่องเวร่ำเวลาไม่ได้มาเกี่ยวข้องนะ เวลาท่านเทศน์จบลงแล้วยังเสียดายยังอยากฟังอีกต่อไป เทศน์ไม่ใช่น้อย ๆ นะ ตั้งแต่ไปหาท่านทีแรกนี้ท่านเทศน์และครั้งนี้ ๓ ชั่วโมง ๔ ชั่วโมง ครั้นต่อมาก็ค่อยลดลง ๆ มาอยู่แค่ ๒ ชั่วโมง จากนั้นมาก็ไม่เทศน์เลย เสียงท่านดีกังวาน

ท่านเทศน์สอนพระเทศน์แต่เรื่องธรรม ส่วนมากมักจะเป็นธรรมขั้นสูง ตั้งแต่สมาธิขึ้นไปถึงปัญญานี้หมุนติ้ว ๆ ๆ เลย นิพพานเหมือนอยู่ชั่วเอื้อมนี่ เวลาท่านเทศน์นะเหมือนนิพพานอยู่ชั่วเอื้อม พอท่านเทศน์จบลงแล้วเหมือนกระทะครอบหัวกึ๊กเลย แล้วก็หลับตาพร้อมด้วย โห ! เหมือนหมดหวังนั่นแหละ ยังเสียดายอยากฟังอีกคือฟังเพลิน ท่านเทศน์ ๓ ชั่วโมงนี้พระเณรนี้เหมือนหัวตอนะ เพราะต่างองค์ต่างจ่อ จ่อลง

จุดนี้ ธรรมะเสียงของท่านจะเข้านี้ปั๊บ ๆ ๆ ถ้าจิตส่งออกนอก เสียงจะไม่ชัด จะไม่เข้าในนี้ชัดเจน

เพราะฉะนั้นการฟังเทศน์ในภาคปฏิบัติจึงตั้งจิตโดยเฉพาะ ให้สติรู้อยู่กับจิตเท่านั้นแหละ เรื่องเสียงของธรรมที่ท่านแสดงนั้น จะเข้ามาสัมผัสเรื่อย ๆ สืบต่อกันเรื่อย ๆ แม้จิตไม่เคยเป็นสมาธิ คือไม่เคยสงบก็สงบเลย เพราะเสียงนั้นเหมือนกับว่ากล่อมลง เรื่อย ๆ จิตก็จ่อฟัง ไหลเข้า ๆ จิตสงบแน่วเลย ทีนี้พอจิตสงบ แล้วเสียงเหมือนกับว่าอยู่สูง ๆ อยู่ข้างบน ข้างนอกนะ อันนี้มี กำลังมากกว่านะ เพราะธรรมเข้านี้แล้ว อันนั้นเลยเป็นเพียง กระแสเสียง

เทศน์นี้ ๓ ชั่วโมง บางทีก็ ๔ ชั่วโมง เทศน์จบลง แล้วพระเณรยังเงียบเหมือนไม่มีคนเลยนะ เพราะท่านเทศน์มีแต่ เนื้ออรรถเนื้อธรรม ฟังแล้วทำให้เพลินตลอดเลยนะ ไม่เคยมี คำว่าเบื่อนี้ไม่ปรากฏเลย มีแต่คำว่าดูดว่าดื่มเรื่อย ๆ เพราะท่าน เทศน์เหมือนกับว่าเบิกทางให้ ทำให้เห็นสิ่งไม่เห็น ไม่เคยเห็น ทำให้รู้สิ่งที่ไม่เคยรู้ เปิดออกเรื่อย ๆ ผู้ดูก็เพลินไปซิ เพลิน ๆ ไปซิ เพราะท่านรู้ท่านเห็นแล้วท่านนำมาแสดง พวกเราสนุก ฟังเพลิน

นี่แหละที่ว่าท่านแสดงธรรมในครั้งพุทธกาล พุทธบริษัท

ได้สำเร็จมรรคผลนิพพานจำนวนไม่น้อย ๆ ก็เพราะเหตุนี้เอง ผู้แสดงก็รู้จริงเห็นจริง องค์ศาสดาเสียเอง พร้อมทั้งรู้อุปนิสัยของสัตว์พื้นเพของสัตว์เป็นยังไง ๆ รู้พร้อมหมด พร้อมทั้งธรรมที่ได้นำมาแสดงให้เหมาะกับจริตนิสัยของสัตว์ประเภทนั้น ๆ หรือชั้นนั้น ๆ ก็มาเทียบได้ตอนที่บรรดาลูกศิษย์ลูกหาฟังเทศน์ของหลวงปู่มั่นเรานี้ เพราะท่านเทศน์ คลังพระไตรปิฎกท่านเป็นคลังของท่านทรงไว้จริง ๆ ไม่ใช่คลังความจำนะ ไม่ใช่จำมาจากคัมภีร์นั้นคัมภีร์นี้แล้วมาไว้ในหัวใจนะ นี่เป็นความจริง ถ้าว่าสมาธิท่านก็ทรงไว้แล้วทุกขั้นของสมาธิ ปัญญาท่านก็ทรงไว้แล้ววิมุตติหลุดพ้นท่านก็ทรงไว้แล้วโดยสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นแยกอันไหนออกมาถึงไหลเลยเทียว เพราะเต็มอยู่ในนี้หมดแล้ว ไม่ต้องไปคว้าโน้นคว้านี้ แล้วผู้ฟังก็ถึงใจ ๆ

อย่างนักภาวนานี้ติดอยู่ในจุดใด ๆ เวลาท่านเทศน์นี้ วันนั้นเหมือนกับว่าจะได้มาทุ่มเทความสงสัยให้หายออกจากหัวอกว่างั้นเถอะ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากทางด้านภาวนาที่ยังสงสัยอยู่ วันนี้ท่านจะแสดงธรรมนี้ ยิ้มแย้มแจ่มใส เผื่อจะได้ยินได้ฟังแล้วปลดเปลื้องในจุดที่ตนกำลังสงสัยอยู่ ทีนี้เวลาท่านเทศน์ ก็คนหนึ่งรู้แล้วนี่ เทศน์ก็ผ่านเรื่อย ธรรมดานี้ผ่าน ไอ้เราที่ติดอยู่ตรงนี้มันก็โดดผึงตาม ได้ทีละก้าวสองก้าว หลายครั้งหลายหนก็หลายก้าวเข้าไป นี่ละที่ว่าครั้งพุทธกาลท่านสำเร็จมรรคผลนิพพาน ผู้ยังอยู่ในภูมินี้ฟังไป ๆ ก็สูงขึ้น ๆ ผ่านไปได้

ทีละก้าวสองก้าว ทีนี้ก็พ้น ๆ เป็นลำดับกันขึ้นมา ผู้ที่ผ่านกัน ผู้ที่อยู่ต่ำก็ค่อยหนุนขึ้นมา ๆ เรื่อย ๆ ผ่าน...พ้น ๆ

เพราะอุปนิสัยของสัตว์โลกนี้มีจำนวนมากมาย และมีอุปนิสัยต่าง ๆ กัน ผู้อยู่ในพื้นนี้ ๆ ๆ ของอุปนิสัยที่ควรจะได้ไปอย่างรวดเร็วก็ไปได้เลย ๆ แต่ก่อนเราก็ไม่ค่อยสนใจ เรียนก็เรียน แต่มันไม่ค่อยสนใจเท่าที่ควร มีแต่จดแต่จำเท่านั้นแหละไม่ได้พิจารณา เวลาออกภาคปฏิบัตินี่แหละถึงได้เริ่มพิจารณาเพราะพิจารณาเป็นเครื่องประกอบของการแก้กิเลสของตัวเองต้องได้นำมาพิจารณา เวลามันเป็นขึ้นในจิตแล้วมันอยู่นี้หมดเลยธรรมอยู่ภายในหัวใจหมด เพราะใจเท่านั้นเป็นเครื่องรับรองธรรมทั้งหลาย ใจเท่านั้นเป็นที่สถิตของธรรม ของบาปและบุญเพราะสิ่งเหล่านั้นเขาไม่รู้ ใจนี้เป็นนักรู้มีอันเดียวเท่านี้ นักรู้สิ่งทั้งหลาย ถ้าอันนี้ระงับตัวเข้าไปก็เหมือนสิ่งทั้งหลายไม่มี เพราะอันนี้ไม่ออก ไม่ออกรับทราบสิ่งนั้นสิ่งนี้

เหมือนอย่างกับเรานอนหลับ ธาตุขันธ์เครื่องใช้ของเรานี่ระงับไปหมด หลับสนิทจะไม่ฝันเงียบเลย คำว่าเงียบไม่ใช่สูญนะนั่น คือความรู้ระงับตัว ไม่แสดงอากัปกิริยาออกไปทางธาตุทางขันธ์ เช่นอย่างเรามองเห็นอันนั้นได้ยินอันนั้น นั่นอาการของขันธ์แสดงออกรับสิ่งนั้นสิ่งนี้ พออันนี้ระงับตัวเข้าไป แม้ที่สุดร่างกายนี้ก็ไม่รับทราบทางจิต ระงับลงไปอีกถึงขั้นภวังค์

แห่งความหลับ ลงภวังค์แห่งความหลับ หลับสนิทจะไม่ฝัน นี่ความรู้อันนั้นละละเอียดขนาดไหน

ในขณะที่หลับสนิทกิเลสก็ไม่ทำงาน ธรรมะก็ไม่ทำงาน ต่างอันต่างสงบสุขกันในเวลาหลับสนิท ถ้าไม่หลับสนิทยังมีการทำงาน ไม่ว่าทางดีทางชั่วทำงานได้เวลาหลับไม่สนิท เช่นฝัน ฝันไปวัดไปวา ไปฟังเทศน์ฟังธรรมครูบาอาจารย์ นี่เป็นฝันทางดี มันก็เป็นส่วนกุศลอยู่ในฝันนั้นละอย่างลึกลับ ๆ ทีนี้ฝันว่าไปทางชั่วนะ แล้วแต่จะไปทะเลาะเบาะแว้งฆ่าตีบีโบยกับใครต่อใคร นั่นเรียกว่าฝันทางไม่ดี นี่มันก็สั่งสมความไม่ดี นั่นแหละจิตทำงาน จิตแสดงอาการปกิริยาออกแล้ว ถ้าระงับหมดเลยอย่างนี้ เช่นคนหลับสนิทจะไม่ฝัน ความรู้จะเข้าสู่ความเป็นปกติของตนเต็มที่ ความรู้อันนั้นละไม่สูญ

อย่างเรานอนหลับสนิท ความรู้นั้นสูญไปที่ไหนเมื่อไร ถ้าสูญเราตื่นนอนได้ยังไง เวลานั้นจิตระงับอาการปกิริยาต่าง ๆ ทั้งหมดเข้าอยู่ปกติ จึงละเอียดมาก เช่นจิตปุถุชนของเรามีกิเลสก็ตามก็ละเอียดเต็มที่เหมือนกัน เต็มขั้นของภูมินี้ ส่วนพระอรหันต์ท่านไม่ต้องพูดแหละ หลับแล้วตื่น ธรรมชาตินั้นเป็นตายตัว นี่ก็จิต ท่านเรียกว่าจิตครองร่างอยู่นี่ อยู่ในร่างกายของเรา เวลากิริยาออกก็รับทราบสิ่งต่าง ๆ พอตื่นนอนมานี้ทุกสิ่งทุกอย่างต่างจะทราบนะ อะไรมาสัมผัสพันธ์ ตา หู จมูก

ลิ้น กาย ประสาทส่วนต่าง ๆ จะรับทราบ ๆ หมดเลย นี่จิตออกรับทราบแล้ว พอจิตระงับเข้าไปนั้นก็ไม่มี ไม่รับทราบ

อย่างคนนอนหลับ ไม่ได้คิดถึงสมบัติศฤงคารบริวาร แม้ที่สุดร่างกายของเจ้าของก็ไม่มีความรู้สึกกัน ระงับเข้าไปหมดเลยเวลานั้น จึงไม่มีอะไรห่วง คนหลับสนิทนี้ไม่มีอะไรห่วงเลย ถ้าไม่หลับสนิทนี่เป็นได้ นี่ท่านเรียกว่าใจ ใจนี้แลเป็นผู้ที่รับธรรมทั้งหลาย เวลาท่านเทศน์มันก็เข้าตรงนั้น ๆ แล้วไปหนุนใจให้มีกำลังขึ้น ๆ ใจก็ดีดขึ้น ๆ สูงขึ้น และมีกำลังขึ้น พอใจในคุณงามความดีทั้งหลายเป็นลำดับลำดา แล้วก็เพิ่มขึ้น ๆ พอใจสนใจขยันหมั่นเพียร เลยขยันเข้าไปอีก เรียกว่าพุ่ง ๆ เลย เมื่อใจมีกำลังของธรรมเข้าหนุนแล้วเป็นยังงั้น ตรงกันข้ามถ้าใจมีแต่กิเลสความชั่วช้าลามกเข้าหนุนนี้มันก็เหมือนกันนั่นแหละ ไม่ได้ผิดกันอะไรเลยนะ

เพราะกิเลสก็มีกำลังเหมือนกัน กำลังทางฝ่ายชั่วฝ่ายต่ำโกยทุกข์มาให้สัตว์ทั้งหลาย อันนี้ทางธรรมก็มีกำลังทางดี มีตั้งแต่ขวนขวายเรื่องความสุขความเจริญมาสู่จิตใจของสัตว์ผู้บำเพ็ญ ก็เจริญเรื่อย ๆ เมื่อเจริญเต็มที่แล้วก็พ้น คำว่าพ้นนั่นคือพ้นเรื่องความหมุนความเวียนความเกิดแก่เจ็บตายนะ เกิดภพใดก็ตามไม่ว่าภพน้อยภพใหญ่ สูงต่ำละเอียดหยาบขนาดไหน เรียกว่าเกิดตาย ๆ ทั้งนั้น นี่เรียกว่าท่องเที่ยวอยู่ใน

วัฏสงสารท่านว่า ผู้ที่มีความดีที่ได้อบรมเต็มที่แล้ว จิตผ่านเลยพ้นจากแดนสมมุติทั้งหมด ไม่มีคำว่าเกิดอีก จิตอันนั้นไม่ได้เข้าไปสู่ปฏิสนธิวิญญาณในภพใดชาติใดของกำเนิดสัตว์ใดทั้งนั้นไม่ว่าหยาบละเอียด

มีแต่จิตที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ อันนั้นไม่มีอะไรที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องได้แล้ว เรื่องความทุกข์น้อยใหญ่ไม่มีเลย ตั้งแต่ขณะตรัสรู้ปึ๋งขึ้นมาในขณะนั้นเท่านั้น กิเลสพังแล้วทุกข์ก็พังไปพร้อมกัน เพราะกิเลสเป็นสาเหตุให้สร้างกรรมให้เกิดความทุกข์ความทรมาน หรือเกิดความสุขก็ดี ทีนี้ความสุขก็พอแล้วกิเลสก็พังแล้ว เมืองพอก็บรรจุแล้วในจิตจึงไม่เกิดไม่ตาย นั่นแหละพระพุทธเจ้าทั้งหลาย พระสาวกทั้งหลายของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ๆ เป็นผู้เช่นนั้น ท่านผู้นี้คือท่านผู้พ้นจริง พ้นไม่ต้องมากลับกลอกหลอกลวงเจ้าของอีก คำว่ามาเกิด ๆ ตาย ๆ นี้ไม่มีอีกแล้ว พ้น ๆ

ทีนี้เมื่อเวลาท่านผู้ที่พ้นแล้วอย่างนั้น แล้วมามองดูสัตว์โลกผู้ยังเวียนว่ายตายเกิด ทั้งสุขทั้งทุกข์สับสนปนเปกันอยู่นี้ มองดูนี้เป็นยังไงเราวาดภาพดูก็รู้ อย่างที่เราอยู่บนบกมองดูคนตกน้ำจะเป็นแหล่จะตายแหล่อยู่นั้นเป็นยังไง น่าดูไหม นั่นแหละคนผู้ที่อยู่บนฝั่งจะอยู่ได้เฉย ๆ เหรอ อยู่ไม่ได้โดดลงช่วยกันทันที พอฉุดฉุด พอลากลาก หนักเบาไม่ว่า ขอให้คนนั้น

หลุดพ้นจากความจมน้ำแล้วก็พอ นี่เหมือนกัน พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนสัตว์โลกเพราะอำนาจแห่งพระเมตตา เห็นพวกสัตว์ทั้งหลายจมกันอยู่อย่างนั้น ผู้ที่ควรแก่การฉุดลากขึ้นมาได้ พระองค์ก็จะต้องฉุดลากอย่างรุนแรง พอโปรดได้เวลาไหนเอาเลย ๆ

เหมือนเราฉุดลากคนตกน้ำขึ้นฝั่งนั่นเอง ถ้าอันไหนที่จมไปแล้วตายไปแล้วมันก็สุดวิสัย โอ้กรรมของสัตว์ ที่มันหนาจริง ๆ ไม่ยอมฟังเลยเรื่องบาปเรื่องบุญคุณโทษอะไรนี้ไม่ยอมฟังเลย ก็เรียกว่ากรรมของสัตว์ อันนั้นท่านช่วยไม่ได้ ผู้ที่ยังรู้บุญรู้บาปอยู่ก็มีทางที่จะดีจะชั่วได้อยู่ นั่นช่วย ๆ และผู้ที่หนักแน่นเข้าไปทางคุณงามความดีทั้งหลาย เรียกว่ามีอุปนิสัยแล้วนั้นยิ่งเร่งช่วยเต็มที่ ๆ พอให้หลุดพ้นในขณะนี้ก็ให้ได้ขณะนี้ พอจะหลุดพ้นเวลาไหนให้ได้เวลานั้น ๆ นี่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนสัตว์โลกสั่งสอนด้วยพระเมตตา เพราะพ้นแล้วจากภัยทั้งหลายที่สัตว์กำลังตกอยู่นั้น อย่างเหมือนอย่างคนตกน้ำผู้อยู่บนบกนี้ไม่ได้ตก มองดูแล้วก็ปึ๋งปั๋งช่วยกัน

ศาสนาจึงไม่ใช่เป็นเรื่องเล็กน้อย พวกเราทั้งหลายได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนานี้นับว่าเป็นวาสนาบุญญาภิสมภารเอามากนะ คือได้พบด้วย และได้มีความเชื่อความเลื่อมใสได้นับถือปฏิบัติตามหลักศาสนาด้วย นี่เรียกว่าเป็น

ผู้มีอุปนิสัยไม่เสียชาติที่เกิดมาในชาตินี้ พอเราได้มองเห็นศาสนา ได้ฟังอรรถฟังธรรมเข้า จิตใจของเรามีความยิ้มแย้มแจ่มใสขึ้นไปโดยลำดับ นี้เรียกว่าเป็นผู้มีวาสนาและสร้างทุกวัน ๆ สร้างจนกระทั่งเป็นความพอใจในการบำเพ็ญความดีทั้งหลาย

วันหนึ่ง ๆ ไม่ได้บำเพ็ญความดีอยู่ไม่ได้ หากเป็นอยู่ในจิต หากเป็นเครื่องเตือนเจ้าของอยู่นั้นแหละ เช่นไหว้พระเราเคยไหว้ไม่ได้ไหว้มันอยู่ไม่ได้มันหากเป็น มันเป็นด้วยกันทุกคนนั่นแหละ เพียงเท่านี้มันก็กระเทือนไปหมดในหัวใจชาวพุทธเราซึ่งเป็นนักบำเพ็ญ เคยทำความดีวันหนึ่ง ๆ ไม่ได้ทำ เช่นให้ทานอย่างนี้นะ ใส่บาตรนี้วันหนึ่งไม่ได้ทำ หากมีธรรมชาติความดีอันหนึ่งละ เตือน ๆ อยู่เรื่อยเตือนอยู่เรื่อยสุดท้ายงานอะไรก็ตามทิ้งเลย ถึงเวลาที่จะทำแล้วไม่เอา จะเอานี้คือความดี นี่อำนาจของความดีเตือนเรื่อย ๆ

เพราะฉะนั้นคนทำความชั่ว อำนาจของความชั่วก็เตือนได้เหมือนกัน ไม่ได้ทำชั่วอยู่ไม่ได้ ไปไหน ๆ ไม่ได้ฉกอันหนึ่งก็ลักอันหนึ่ง ไม่ได้ปล้นก็จี้ ไม่ได้จี้ก็หลอกก็ลวงต้มตุ๋นรีดไถแบบประการต่าง ๆ ว่างั้นเถอะ นี่มันเคยไปทางนั้น ไปถ้าไม่ได้ฉกได้ลักไม่ได้ทำความชั่วนี้วันนั้นเสียลวดลายนักเลง ต้องเอาให้ได้ลวดลายนักเลงมา ให้มีลายติดตัวมา นี่คือความชั่ว เมื่อ

มันพอแล้วมันก็กล่อมนิสัยคนให้ชั่วลงไปต่ำลงไปเรื่อย ๆ คนที่เคยทำความดีแล้วไม่ได้ทำความดีก็อยู่ไม่ได้ ดังที่เราว่านี่ ดังที่ว่าตะกี้นี้อยู่ไม่ได้ต้องทำ ๆ เมื่อถึงวาระสุดท้ายมันจะยุ่งขนาดไหนก็ตาม ทิ้งป๊วะเลยเชียว จะไปตามที่เราต้องการนั้นก่อน...ความดี

นี่ละความดีเมื่อมากแล้วก็ค่อยฉุดค่อยลากค่อยเตือนเจ้าของให้ระลึกในทางดีเสมอ ๆ ไม่ให้ห่างไกลจากความดีทั้งหลาย ตรงกันข้ามความชั่วมันก็ใกล้ชิดติดพันกับคนที่มันเสี้ยมสอนให้เป็นคนชั่วได้แล้วนั้น ให้ได้ทำความชั่วทุกวันทุกเวลา ไม่ทำวันหนึ่งไม่ได้ แล้วตายแล้วก็จมเลย ๆ พวกนี้ละพวกที่ว่ากรรมของสัตว์แท้ ๆ ไม่มีใครช่วยได้ ศาสนาก็ช่วยไม่ได้ ไม่ยอมรับศาสนา ศาสนาคือคำสอน แนวทางที่ถูกที่ดีให้หลุดพ้นจากภัย มันไม่ยอมไปมันเข้าสู่ภัยสู่กรรมนั้นแหละ อย่างนี้ก็ช่วยไม่ได้ พวกเราไม่ได้เป็นคนประเภทนั้น จึงให้พยายามอุตส่าห์บำเพ็ญคุณงามความดี

ยากลำบากไม่ใช่อะไรพาให้ยากนะ ถ้าว่าจะสร้างความดีนี้มันหากมีเครื่องขัดเครื่องข้องขึ้นภายในใจ นั้นแหละคือกิเลสมันกีดมันขวางเราไม่ใช่ธรรมกีดขวางไม่ให้ทำ ขึ้นชื่อว่าความดีแล้วมันไม่อยากให้ทำ นั่นคือกิเลสมันขวางไว้ ๆ จะทำบุญให้ทานมากน้อยนี้กิเลสมันขวางไว้ ๆ ถ้าเราได้ทำตามใจของ

เราแล้ว ฝืนมันทำแล้ว ต่อไปก็ไม่ได้ฝืน กำลังมันอ่อนลง ๆ ทีนี้ไม่ได้ทำอยู่ไม่ได้ แน่ะอำนาจของความดีมีอย่างนั้น **นี่เราเกิดมาแล้วไม่ใช่ว่าเราจะมาเกิดซ้ำได้นะ หรือสอบแก้มืออย่างเขาสอบ สอบตกแล้วสอบแก้มือ นี่เกิดมาชาตินี้ไม่ดีแล้วเกิดแก้มืออีกไม่ได้นะ กรรมของเรามียังไงก็ต้องไป**

นี่พอเหมาะเป็นจังหวะที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว และพร้อมกับได้พบพุทธศาสนา พุทธศาสนาคือศาสนาเอก ผู้สิ้นกิเลสเป็นเจ้าของศาสนา พระพุทธเจ้าของเราเป็นผู้สิ้นกิเลส ไม่มีศาสนาใดที่เป็นผู้สิ้นกิเลสครองศาสนาสั่งสอนสัตว์โลก มีศาสนาพุทธ พุทธ ๆ นี่เท่านั้น ไม่ว่าพระพุทธเจ้าพระองค์ใดขึ้นชื่อว่าพุทธศาสนาแล้ว ต้องเป็นศาสนาของท่านผู้สิ้นกิเลส อย่างพระอริยเมตไตรยที่จะมาตรัสข้างหน้านี้ก็เหมือนกัน ต้องสิ้นกิเลสเสียก่อนจึงจะเป็นศาสดาได้และสั่งสอนสัตว์โลกได้ หมดจากนั้นก็ไปอีกวาระข้างหน้า ๆ ทีนี้เราไม่ทราบว่าเราจะเกิดในวาระใดนั่นซิ

ไม่ใช่ศาสนาจะมีตลอดไปนะ มีเป็นวรรคเป็นตอน เช่นเวลานี้ก็พุทธศาสนาของเรายังมี พอหมดจากนี้แล้วกว่าจะไปถึงศาสนาพระอริยเมตไตรยนี้ นั่นแหละท่านเรียกว่าสุญญกัป หรือพุทธันดรหนึ่ง ระหว่างพระพุทธเจ้าองค์นี้กับพระพุทธเจ้าองค์นี้ต่อกัน ระหว่างนี้ท่านเรียกว่าพุทธันดร นี่แหละมันเป็นสุญญ-

กัป ไม่มีคำว่าบาปว่าบุญในหัวใจสัตว์โลก ทั้ง ๆ ที่บาปบุญคุณโทษนรกสวรรค์มีอยู่ดั้งเดิมก็ตาม แต่ใจสัตว์โลกยังไม่ยอมรับ สิ่งที่ยอมรับคือความอยากความทะเยอทะยาน ความเกรี้ยวกราดอะไรทุกอย่างขึ้นชื่อว่าความชั่วแล้วมันไปรวมนั้นหมด ให้ดูดให้ดื่มให้พออกพอใจ มองเห็นหน้ากันมีแต่กัดแต่ฉีกกันทั้งนั้น เป็นความพอใจของสัตว์โลกเองนะ ไม่ใช่มีอะไรบังคับสัตว์โลกนะ คือ กรรมของสัตว์โลก กิเลสของสัตว์โลกบังคับตัวเองอยู่ภายในจิตใจ นั่นถ้าเป็นสุญญกัปเป็นอย่างนั้น

ถ้าเกิดเช่นนั้นแล้วเรียกว่ากรรม ผู้ที่มีกรรมหนาที่สุด (ท่านว่า) จึงต้องไปเกิดในย่านนั้น ขึ้นมาเกิดเป็นสัตว์ก็ตาม ผู้ที่จมในนรกก็รู้แล้วว่าจมอยู่ในนรก ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ถ้าไม่สิ้นกรรมเสียก่อนเปลี่ยนมาไม่ได้ แต่ผู้ที่จะมาเกิดเปลี่ยนภพเปลี่ยนชาตินี่ซิ เปลี่ยนมาก็มาถูกวาระที่เป็นสุญญกัป ก็ว่างเปล่าจากคำว่าบุญว่าบาป ก็ไม่มีที่จะได้สร้างบุญสร้างกุศล เพราะไม่มีใครแนะนำสั่งสอนรู้ได้ยังไง สิ่งที่สัตว์ทั้งหลายทำอยู่ทุกวัน ทำอยู่ด้วยความดูดดื่มก็มีแต่ความชั่วช้าลามก มีแต่ฟืนแต่ไฟ อันเป็นผลเผาไหม้ไม่มีส่วนดีเลย นี่เราไม่ได้เกิดในช่วงสุญญกัป เราเกิดในช่วงพุทธกัป คือกัปพระพุทธเจ้าอยู่เวลานี้ จึงให้พากันขวนขวาย

ใจนี้เป็นของสำคัญมากนะ พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน

สัตว์โลก สั่งสอนลงที่ใจ ๆ ไม่ได้สอนอันใดมากยิ่งกว่าใจ ร่างกายของเรานี้ก็เป็นเครื่องมือของใจ สอนใจให้ดีแล้วกายวาจาหมุนไปทางดีเอง ถ้าใจได้รับการเสี้ยมสอนในทางไม่ถูกไม่ดีแล้ว ร่างกายนี้ก็เป็นเครื่องมือทำความชั่วได้เองไม่ต้องสงสัย

เวลานี้เราได้เกิดมาพบพุทธศาสนาเรียกว่าเป็นบุญลาภของเรา **กิจฺโฉ มนุสฺสปฏิลาโภ** การเกิดเป็นมนุษย์นี้เป็นบุญลาภอันประเสริฐ แน่ะ ออกจากนั้นก็ **กิจฺฉํ สทฺธมฺมสฺสวนํ** ยังได้ยินได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าอีก ก็เป็นบุญลาภอีกอันหนึ่ง เพียงเท่านี้ก็พอแล้วเรา ท่านว่า **กิจฺโฉ พุทฺธานมุปฺปาโท** เพราะการเกิดขึ้นแห่งพระพุทธเจ้านั้นเป็นบุญลาภอันประเสริฐสุดของสัตว์โลกนี่คำสอนของท่านที่เป็นองค์แทนศาสดามีอยู่ ให้ได้ยึดคำสอนของท่าน นี้แลคือองค์แทนศาสดา จะไม่ผิดพลาด ให้พากันอุตส่าห์พยายาม

ตื่นขึ้นมาวันหนึ่ง ๆ ให้มีความดีแทรก ๆ ในตัวของเราบ้าง อย่าให้มีแต่ความชั่วช้าลามกตั้งแต่เช้ายันค่ำ ๆ เดือนยันเดือน ปียันปี มีแต่สร้างความชั่วช้าลามก เราจะเอาไปบรรจุไว้ที่ไหน ให้ตั้งปัญหาถามเราบ้าง ความชั่วเมื่อมีมาก ๆ แล้วจะเอาไปเก็บไว้ที่ไหน มันก็เข้าทับหัวใจเราผู้สร้างผู้ทำนั่นแหละไม่ไปที่ไหน แล้วเราทำยังไง เพียงไม้ท่อนหนึ่งทับเรา เราทนไม่ไหวจนกระทั่งตาย ตายไปแล้วก็เรียกว่ามันผ่านพ้นไป

วาระหนึ่ง

แต่กรรมของสัตว์ที่มันทับถมสัตว์ เมื่อยังไม่สิ้นกรรมเมื่อไรแล้วมันก็ทับถมตลอดไป ถึงจะครวญครางขนาดไหนทุกข์มหันตทุกข์ขนาดไหนมันก็ไม่ตาย มันทับอยู่ยังงั้น มันบีบบังคับทรมานอยู่อย่างนั้นตลอด เพราะอำนาจแห่งกรรมหนักของตนซึ่งสร้างไว้วันยังรุ่งคืนยังค่ำ ยันปียันเดือน ยันภพยันชาติ มีแต่สร้างความชั่ว แล้วความชั่วทั้งหลายที่เราสร้างมามากต่อมากนั้นเอาไปเก็บไว้ที่ไหน

สิ่งใดที่สร้างมันต้องมี นี่ไม่มีทางเก็บออก มีแต่ทางไหลเข้ามา ๆ ยังงั้นจะทำยังไง มาจนตรอกเอาเสียตั้งแต่บัดนี้ก็ไม่เห็นผิด คอยแต่ลมหายใจเท่านั้นแหละ พอออกจากนั้นก็ดีดผึงลงเลย ผู้เช่นนั้นนะ แต่ผู้สร้างความดีนี้ไม่ต้องไปคอยหาภพหน้าภพไหนละ มันรู้อยู่ในหัวใจเจ้าของ พอลมหายใจขาดจากภพนี้แล้ว ดีดผึงเลยขึ้น หมายความว่าร่างกายก็ร่างกายละเอียดอ่อนยิ่งกว่านี้ ความสุขก็สุขยิ่งกว่านี้ กาลเวลาที่จะทรงชีวิตอยู่ในภพนั้น ๆ ก็ยืดยาวกว่านี้ นั่น อะไร ๆ ก็ดี ๆ ขึ้นชื่อว่าบุญเป็นผู้ตกแต่งแล้วดีทั้งนั้นแหละ

ถ้าชั่วเป็นผู้ตกแต่งแล้ว โอ๊ย เอาปัจจุบันนี้ก็ได้ ไปเห็นผัวเห็นเมียเขาอยู่ด้วยกันเป็นความผาสุกเย็นใจ คิดมาถึงบ้าน

เจ้าของ มาคิดถึงพ่ออีหนูบ้าง แม่อีหนูบ้าง โฮ้ รู้สึกหดหู่ไม่อยากกลับบ้าน มันเป็นยังไงล่ะ ไม่คิดบ้างเหรอว่ากรรมของเจ้าของ ไปเห็นผัวเห็นเมียเขาดี มาเห็นเมียของเจ้าของเห็นผัวของเจ้าของแล้ว อุ๊ย หน้านิ่วคิ้วขมวดเข้าไป มันเป็นยังไง จะตำหนิมันไม่ดี ๆ ยังไง เจ้าของไม่ดี ก็เป็นกรรมของเจ้าของอันหนึ่งเหมือนกันนะเรื่องเหล่านี้

เราก็ให้พยายามรักษา อย่าให้เป็นกรรมใหม่ซึ่งเป็นเรื่องของไม่ดีเพิ่มขึ้นไปอีก มันจะยิ่งเลวทรามยิ่งกว่านั้นไปอีก นี่ท่านว่ากรรมของสัตว์ ของอะไรที่เกิดมาเป็นของเราเป็นของดิบของดี ถ้าสร้างความดีไว้ ถ้าความไม่ดีที่เราสร้างไว้มากน้อยเท่าไร เป็นอะไรมามันก็ไม่ดี ลูกก็ไม่ดี กี่ประเภทล่ะที่มันจะแสดงออกมาให้ขัดให้ขวางหัวใจทับหัวอกพ่อแม่มันมีทุกด้านทุกทางลูกคนเรา ไม่ว่าผัวว่าเมีย เอาคนไหนมาก็แบบเดียวกัน ๆ ก็เพราะกรรมแบบเดียวกันอยู่ในหัวใจเรา แล้วจะไปตำหนิใครนี่อันหนึ่ง แยกเป็นหลายข้อหลายกระทงซิ

ทีนี้เราจะไม่ให้เป็นอย่างนี้อีก เราก็พยายามแก้ไขดัดแปลงทำแต่สิ่งที่ดี ๆ เวลาได้อะไรมาก็มีแต่ของดี ๆ ของดีไปหมด เอาละนะพากันจำไว้ เท่านั้นพอ เทศน์มากวันนี้หมดภูมิ วันนี้ก็หมดแล้ว วันหน้าต้องหาใหม่

หลวงตาไม่ได้เรื่องได้ราวอะไรแล้วเดี๋ยวนี้ บวชมาก็นาน

ความขี้เกียจก็มาก แม้ที่สุดกินข้าวก็ขี้เกียจแล้วนะเดี๋ยวนี้ โธ่ นี่มันกำลังจะตายอยู่นะนี่ ทั้งหลายอะไร ๆ เขาขี้เกียจหมด แต่เรื่องกินนี่ขยันนะ ทีนี้เรากลับมาขี้เกียจจนกระทั่งกินเดี๋ยวนี้ เอ้า มันกำลังจะไปแล้วเหรอ จวนจะไปแล้วเหรอ ใครเคยขี้เกียจไหมกิน ถ้าทำงาน โอ๊ย เหนื่อย พอว่ากินละปั๊บ ๆ แล้ว ลิงไม่ทันนะ ลิงสิบตัวนี่วิ่งตามหลัง นี่เป็นยังงั้น เวลาหนุ่มเวลาน้อยมันกินเก่ง นอนหลับครอก ๆ มีคนเอาข้าวไปสอดปั๊บเข้าไปในปากนี้ทั้ง ๆ ที่หลับครอก ๆ อยู่นะ ทั้งเคี้ยวทั้งกลืนเรื่อย หลับครอก ๆ ไปเรื่อย เอ้า วัยมันดื่ม มันดื่มจริง ๆ นะ

พอถึงวัยนี้แล้ว โอ๊ย เท่านั้นแหละ บิณฑบาตก็ไปเฉย ๆ มันไม่เห็นอยากอะไร เป็นปีเป็นเดือนอยู่ยังงั้นประจำนะ แต่มันดีอย่างหนึ่งที่มันไม่ฝืน เฉย ๆ นี่มันฉันได้นะ ถ้าอย่างหนึ่งมันไม่อยากแล้วมันยังฝืนอีกนะ มองเห็นอาหารนี่กำหนดดูนี่ปั๊บมันเหมือนกับเป็นข้าศึก มันไม่เอา ทีนี้เราก็ฝืน ฝืนฉันลงไปไม่กี่คำ ฝืนกว่านั้นไม่ได้จะอาเจียนต่อหน้าต่อตา เราต้องหยุดมันเป็นยังงั้นนะ เดี๋ยวนี้มันขี้เกียจจนกระทั่งกินข้าว แต่ก่อนกินข้าวไม่ขี้เกียจ อย่างอื่นยกให้จอมขี้เกียจ แต่กินข้าวนี้จอมขยัน แต่เดี๋ยวนี้มันเลยขี้เกียจไปตาม ๆ กันหมด อ้าว มันจะไปแล้วเหรอ

จำไว้นะลูกหลาน เวลานี้ ให้มันขยันหน้าที่การงาน ให้

มันขี้เกียจกินไว้ก่อนนะ ถ้าปล่อยให้มันขยันละฉิบหายหมด ไม่มีเหลือเลย เดี๋ยวไปฟาดสุราเข้าไปอีกแหละ มันขยันไปยังงั้นนะ ขยันไม่เข้าท่า ฟาดสุรายาเมาไปยังงั้น สูบเฮโรอีน กินกัญชาไป นี่ปากมันเป็นยังงั้น ปากนี้สำคัญอยู่นะทำลายมาก... ปาก นี่ว่าเทศน์จบแล้วมันขึ้นยังไงได้อีก หลวงตา ป. ๓ มันขึ้นไปได้ ป. ๔ ได้ยังไง

ปลุกเสกพระเหล่านี้ละ เห็นไหม มันก็ผิดก็พลาดกันอยู่อย่างนี้แล้วจะไปสอนโลกได้ยังไง ปลุกเสกพระ พระ.... เดินทางไปยังวัดป่า... เพื่อประกอบพิธีอธิษฐานปลุกเสกพระประธาน หาปลุกเสกที่นั่นที่นี่ ปลุกเสกอะไรพระพุทธเจ้าเป็นศาสดาเอกของโลก ใครจะไปปลุกเสก ไปบวชพระพุทธเจ้าได้เหรอ เท่านั้นก็พอแล้วนี่นะ ทำไมจะไปปลุกเสก ปลุกเสกพระพุทธเจ้าเป็นองค์ศาสดา สรณํ คจฺฉามิ พวกเราตัวเท่าหนูไปเสก เป่าฟู่ ๆ เป่าพระพุทธเจ้า มันน่าหัวเราะไหมพิจารณาซิชาวพุทธเรา มันเหลวไหลขนาดไหนไปปลุกเสกพระพุทธเจ้า มันเป็นอย่างนั้น แล้วจะทำยังไง แล้วจะไปสอนใครล่ะพวกเราก็เหลวไหลโลเลอยู่อย่างนี้ หลักธรรมหลักวินัยมีอยู่ไม่สนใจ สนใจออกนอกลู่นอกทางไปอย่างนั้นจะสอนใครให้ดีได้ยังไง

หลักธรรมประกันตัว

๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙

เทศน์อบรมฆราวาส ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙

หลักธรรมประกันตัว

เมื่อวานนี้รองอธิบดีมาที่นี่ มาพูดถึงเรื่องจะมานิมนต์ไปเทศนาว่าการพวกหนังสือพิมพ์พวกอะไรต่ออะไร โอ๊ย อย่ามาหาเรื่องนะ เรายังอ่านเขาด้วยซ้ำไปแล้วจะไปสอนเขายังไง เขาสอนเราทุกวัน นี่เราก็อ่านก็ดูเขาสอนเราทุกวันแล้วจะไปสอนหนังสือพิมพ์ พวกหนังสือพิมพ์อะไรหลายประเภท จะให้เราไปเทศน์ เขาจะมานิมนต์ไปเทศน์ ไม่เอาเราว่างั้น แต่เทศน์สอนลูกศิษย์เราในวัดนี้เราก็ปากเปียกแล้ว ยังจะไปสอนโน้นจะเอาปากมาจากไหนเอาน้ำลายมาจากไหน ว่างั้น ไม่เอาบอกเลยบอกตัดบทเลยบอกไม่เอา โลกเขาอยู่ตามโลก เราอยู่ตามเราเราสอนก็สอนในวงของเรา วงนอกวงไหน ๆ เราไม่เกี่ยว เขาจะเห็นเหตุการณ์อะไรไม่ทราบถึงให้เราไปสอนพวกหนังสือพิมพ์คงเห็นความไม่ดีของหนังสือพิมพ์ก็ไม่รู้ ให้เราไปสอน เราก็จะมีความเด่นอะไรที่จะไปสอนหนังสือพิมพ์ นี่หนังสือพิมพ์มันสอนเรา เราอ่านอยู่นี้จะว่าสอนหรือไม่สอนก็อ่านอยู่นี้

ปลุกเสกพระเหล่านี้ละ เห็นไหม มันก็ผิดก็พลาดกันอยู่อย่างนี้แล้วจะไปสอนโลกได้ยังไง ปลุกเสกพระ พระ.....เดินทางไปยังวัดป่า...เพื่อประกอบพิธีอธิษฐานปลุกเสกพระประธาน

หาปลุกเสกที่นั่นที่นี่ ปลุกเสกอะไรพระพุทธเจ้าเป็นศาสดาเอกของโลก ใครจะไปปลุกเสก ไปบวชพระพุทธเจ้าได้เหรอเท่านั้นก็พอแล้วนี่นะ ทำไมจะไปปลุกเสก ปลุกเสกพระพุทธเจ้าเป็นองค์ศาสดา สรณํ คจฺฉามิ พวกเราตัวเท่าหนูไปเสกเป่าฟู่ ๆ เป่าพระพุทธเจ้า มันน่าหัวเราะไหมพิจารณาซิชาวพุทธเรา มันเหลวไหลขนาดไหนไปปลุกเสกพระพุทธเจ้า มันเป็นอย่างนั้น แล้วจะทำยังไง แล้วจะไปสอนใครล่ะพวกเราก็เหลวไหลโลเลอยู่อย่างนี้ หลักธรรมหลักวินัยมีอยู่ไม่สนใจสนใจออกนอกลู่นอกทางไปอย่างนั้น จะสอนใครให้ดีได้ยังไง

ต้องสอนเจ้าของให้ดี พระพุทธเจ้าสอนพระองค์ดีเรียบร้อยแล้วถึงมาสอนโลก แล้วเราจะไปปลุกเสกไปบวชพระพุทธเจ้าอีก ปลุกเสกให้พระพุทธเจ้าให้ขลังอะไรไปอีก นี่ซิทำอะไรไม่มีเหตุผลถึงได้เหลวไหล ทำแบบเหลวไหลเด็กหัวเราะได้ ทำอะไรให้มีเหตุมีผลซิ ถ้าจะทำรูปอะไรขึ้นเป็นที่สักการะบูชา ก็สร้างขึ้นแล้วเอาขึ้นตั้งปุ๊บ นี้คือรูปแทนองค์พระศาสดาเท่านั้นพอ เป็นศาสดาทั้งองค์ทางรูปแทนแล้วจะไปเสกไปเป่าท่านอะไร พิจารณาซิเสกอะไรเป่าอะไร เราได้คาถามาจากไหนมาเป่า คาถาก็ได้มาจากพระพุทธเจ้า ว่า **อิติปิโส ภควา อรหํ** กราบไหว้พระพุทธเจ้า บูชาพระพุทธเจ้าด้วย **อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิติปิโส ภควา** สวดเสกอยู่ตามนั้นเราก็เห็นพอแล้วแหละถึงเอามาพูดได้นี่ คำพูดที่ว่านั้นเป็นคำพูด

จากพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ทั้งนั้น แต่เวลาเอาออกมา เอามาที่ขลัง ๆ ที่ว่าไปเสกไปเป่า พุทธาภิเษก มันน่าพูดก็พูด เพราะเราก็ทำประโยชน์คนหนึ่งเหมือนกัน

บอกให้ไปสอนพวกหนังสือพิมพ์ ขอให้ไปสอนวงราชการตั้งแต่นายกฯ ลงมา ว่ายังงั้นเราก็จะพอฟัง ถึงเราไม่รับเราก็จะพอฟังอยู่ พวกนี้พวกเหลวไหลมากว่างั้น บอกมาอย่างนั้นค่อยยังชั่ว ไปจะได้ตีหน้าผากกันป๊วะป๊ะ ๆ เลย ให้ไปสอนหนังสือพิมพ์จะไปสอนเขาอะไร เรื่องราวมีอะไรเขาก็ว่าไปตามเรื่องราว เรื่องหากมีให้เขาเขียน เราไม่อยากดูก็อย่าดูซิว่าเขาอะไร

สอนวงราชการนั่น เวลานี้ไม่มีอะไรเลวยิ่งกว่าวงราชการพูดตรง ๆ อย่างนี้เรา ใครจะเอาไปใส่คุกก็เอาไป เราจะไปเปิดประตูคุกเองถ้าเราพูดนี้ผิดไปนะ เลวตั้งแต่เล็ก ๆ ขึ้นไปจนกระทั่งถึงใหญ่โตที่สุด แล้วประชาชนราษฎรเอาหัวซุกเข้ากับที่ไหนจึงจะพออบอุ่นใจ ที่ไหนมีแต่เปรตแต่ผีแต่ยักษ์แต่มารกินบ้านกินเมือง กินอยู่ทุกแห่งทุกหน กินอยู่ทุกโต๊ะทุกเก้าอี้จะว่าไงซองขาวซองแดงซองอะไรต่ออะไร เหล่านี้มันเล็กน้อยนะ ซองขาวซองแดงที่อยู่บนโต๊ะใต้โต๊ะนี่ อยู่ใต้ดินนั่นละมันมาก กินอยู่ใต้ดิน มันมากขนาดไหน อันนี้ละที่มาทำลายบ้านเมือง เงินเดือนก็ของประชาชน กินก็กินของประชาชน กินตับ

ประชาชน โห เลวจริง ๆ ว่าก็ว่าให้ไปสอนพวกนี้ค่อยยังชั่ว นี่ให้ไปสอนพวกหนังสือพิมพ์ ไปหาเกาในที่ไม่คันเราไม่เกา ตรงไหนไม่คันไม่เกา

ตั้งแต่ระดับครูขึ้นไปซิให้มีแบบมีฉบับ ครูก็มีแบบหนึ่งของครูขึ้นไปโดยลำดับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอถึงผู้ว่าให้มีศีลมีธรรมเป็นกฎเป็นเกณฑ์ข้อบังคับไว้เป็นลำดับ ๆ ใครจะก้าวขึ้นไปนั้น ควรได้ปฏิบัติธรรมข้อนั้นให้เคร่งครัด ๆ ผิดธรรมข้อนั้นถือเป็นกฎหมายไปเลย ปรับโทษลงไปเลย ไล่ออกเลย ไล่แบบไว้หน้าย้ายหม้อข้าวนี้ไปใส่หม้อข้าวนั้น ย้ายจากหม้อข้าวนี้ไปใส่หม้อข้าวนั้น หม้อไหนไม่ดีพับไปเลยอย่างนั้นซิ ทำอะไรถึงขนาดเป็นนายคนไปทำชั่วช้าลามกขายตัวให้ราษฎรเห็นทำไม ย้ายไปนั้น ย้ายไปไหนมันก็ไปกินอยู่นั่นแล้ว คนชั่วจะไปดีได้ที่ไหน นี่ละจะให้เราไปสอน โอ๊ย เราไม่สอน เรารู้จักหนักจักเบาอยู่นี่นะ ถึงเราพูดเราก็พูดในวงลูกศิษย์ลูกหาของเรา ใครจะกระจายไปไหนก็กระจายออกไปเราไม่ว่า เพราะคำพูดนี้ไม่ผิดจะเสียหายไปไหน คำพูดไม่ผิด คำพูดถูกต้องเป็นแบบเป็นฉบับ ถ้าปฏิบัติตามนี้ถูกต้อง ก็มีเท่านั้น เสียหายที่ตรงไหน จะให้ไปพูดสุ่มสี่สุ่มห้าเราไม่เอา

นี่พูดถึงตามแบบตามฉบับของบ้านเมืองที่จะมีขื่อมีแปเป็นหลักเกณฑ์ ให้ประชาชนได้รับความอบอุ่น ควรมี

หลักธรรมประกันตัว หลักศีลหลักธรรมประกันตัว เช่น เหล้าอย่างนี้ตัดขาดสะบั้นไปเลยในสังคมของราชการ นี่ละตัวสำคัญตัวเหล้านี่ตัวสำคัญ การพนันขันต่อตัดออก อันไหนที่เป็นภัยต่อโลก ที่จะเป็นสื่อเป็นทางให้ไปหากินตับกินปอดคนมันอะไรบ้าง ตัวสื่อตัวเหตุตัวการมีอะไรบ้าง หาค้นเอาตัวเหตุออกมาเอามาแจงเอามาเผาไฟให้หมด

ปฏิบัติให้ดีจะต้องมีกฎมีเกณฑ์ซิ เช่น พระท่านบวชท่านผู้มีศีลมีธรรมท่านมีกฎมีเกณฑ์บังคับของท่านไม่ทุกข์ได้ยังไงท่านก็ต้องทุกข์เหมือนกัน แต่ทุกข์เพราะความดีเพื่อความดีจะเป็นอะไรไป ท่านยอมทุกข์ อันนี้เราก็เหมือนกันเราตั้งหน้าตั้งตาที่จะทำวงราชการงานเมืองในแผนกนั้น ๆ เราก็เพื่อทำประโยชน์ให้โลก เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วความมุ่งหมายมีอยู่อย่างนั้นแล้ว เราก็ต้องปรับตัวของเราเข้าสู่กฎอันสำคัญ ๆ เพื่อชาติบ้านเมืองซิถึงถูก นี่โกโรโกโส ผู้เป็นใหญ่เป็นโตเป็นเจ้าเป็นนายเท่าไร โห เย่อหยิ่งจองหองด้วยซ้ำไป

นี่พอรับก็รับนะ วงราชการมาหาเรานะทุกวันนี้น่ะ มารับเราไม่รับเลย เราไม่ต้อนรับ ไม่เห็นว่าเขาเป็นนายนะเราไม่ว่า เราก็เป็นนายเหมือนกันนี่ นายไหนก็นายบัวว่าไง เราก็เป็นนายเหมือนกันเราเป็นขี้ข้าใครวะ ถ้าเป็นพระก็เป็นหลวงตาบัวยิ่งได้ทราบว่าใครคนเลอะ ๆ เทอะ ๆ ไม่เล่นด้วยจริง ๆ ไม่เอา

ไม่เล่นด้วย เสียเวลาเสียน้ำลาย เล่นกับไอ้ตีนหุบดีกว่า นั่น ไอ้ตีนหุบมันไม่มีอะไร พวกนี้พวกกินพวกเสนียดจัญไรผีสู้ไม่ได้ เลอะ ๆ เทอะ ๆ จะให้เราไปเทศน์อะไร

เทศน์ที่ไหนก็ฟันไปตามความจริง ขึ้นเวทีจริง ๆ แล้วเอาจริง ๆ นี่นะไม่ได้ไว้ใคร ความจริงมียังไงถอดออกมา ๆ ซัดกันเลย แล้วโลกมันฟังไม่ได้ซิธรรมประเภทนั้น ๆ แล้วจะไปสอนให้เกิดประโยชน์อะไร มันไม่เกิดประโยชน์ก็อย่าสอนซิ ก็มีเท่านั้น อันใดที่ควรจะเกิดประโยชน์เราก็สอนไปตามเรื่องตามราว

ธรรมะพระพุทธเจ้าที่จะนำมาสอนโลกนี้ครอบโลกธาตุ น้อยเมื่อไรธรรมะพระพุทธเจ้า แต่ว่าผู้ที่จะรับมีกี่ราย พอที่จะเป็นผลเป็นประโยชน์มากน้อยเพียงไร เหมือนอย่างแหนี้ กาง-แหไปนี้จะไปทอดตรงไหน ตรงนี้ก็ขี้หมูตรงนี้ก็ขี้หมาแล้วทอดได้ลงเหรอ ทอดได้ลงคอเหรอทอดแห มันต้องทอดปลาซิ มีปลาทอดแต่ปลาซิ นี่มีแต่ขี้หมูขี้หมาทอดไปได้ยังไง ธรรมะพระพุทธเจ้าเหมือนแห พวกสัตว์โลกทั้งหลายเหมือนขี้หมูขี้หมา จะให้แนะนำสั่งสอนทั่วโลกดินแดนไปได้ยังไงมันมีแต่ขี้หมูขี้หมาเต็มบ้านเต็มเมือง ปลาตัวหนึ่งก็ไม่มี

งานเอกชนก็เป็นอย่างหนึ่งไม่เท่าไร ส่วนงานส่วนรวมงานวงราชการนี่ซิมันกระเทือนทั่วแผ่นดิน ชีวิตจิตใจเกี่ยวโยงกัน

ถึงวงราชการ แต่ละคน ๆ แต่ละหน้าที่ ๆ เกี่ยวโยงกันหมดเลย ต้องปฏิบัติให้สมส่วนกัน อย่างเราพูดจริง ๆ นะเข้าไปวงราชการไหนถูกเขี่ยหมดเลย เขาไม่ให้อยู่ด้วย ไปเก้าอี้ไหนก็ไม่ได้ถูกเขาเตะตกเก้าอี้ไปเลย เขี่ยลงกระป๋อง ๆ ไปเลย อย่างเรามันจะขวางโลกเขาละซิแต่ไม่ขวางธรรมก็มีเท่านั้น ทีนี้ธรรมเขาไม่ต้องการเขาก็เขี่ยออกละซี ตกกระป๋องป๋องแป๋ง ๆ

โลกสกปรกเป็นอย่างนั้นละดูเอา หาความสุขไม่ได้ โลกสกปรกหาความสุขไม่ได้ โลกสะอาดถึงมีความสงบสุข อดจะตายก็ตายไปเรื่องความสกปรกนี้ไม่เอามาแตะต้องในตัวของเราเอง ชีวิตจิตใจนี้ตายไปด้วยความสกปรกดูไม่ได้เลย ให้ตายไปด้วยความสะอาด เอ้า ตายก็ตายโลกนี้เป็นโลกเกิดตายจะเป็นอะไรไป นี่ไม่เป็น มีขนาดไหนมันก็ไม่พอ ความทุจริตความสกปรกเต็มหัวใจมันก็พาทำจนได้

เศรษฐียิ่งทำได้ใหญ่ ยิ่งมียศฐาบรรดาศักดิ์ใหญ่เท่าไรยิ่งทำได้กว้างได้ขวาง มีเงินมากเท่าไรยิ่งทำได้มากความชั่ว ไม่ใช่คนจนจะทำความชั่วนะ ส่วนมากคนชั่วคนที่มีฐานะและมีฐานะมียศฐาบรรดาศักดิ์มาก ๆ นั่นละทำความชั่วได้มาก พวกนี้ทำได้มาก เอาละพูดเท่านั้นละ พูดมากมันหมดภูมิ ไม่ทราบจะเอามาจากไหนเทศน์ทุกวัน ภูมิหลวงตาบัว ป. ๓ เทศน์ทุกวัน เทศน์ให้พวกปริญญาตรี โท เอก อยู่ในวัดนี้ก็มีนะวิศวปรมาณู ก็ยัง

ต้องมาฟังการอบรมจากเรา ขบขันไหมล่ะ ฟังซิน่ะ

เรื่องสงสารโลกสงสารจริง ๆ วันนี้คิดไปแจกทางโน้น ๆ พวกจนตรอกจนมุม โถ จนตรอกจริง ๆ นะข้าวไม่มีในครัว อาหารการกินเอามากองพะเนินเทินทึกก็ไม่มีความหมายเพราะไม่มีข้าวเป็นหลัก กับเป็นเครื่องอาศัยนี่นะ ไม่มีอะไรจริง ๆ กินข้าวเปล่า ๆ ยังกินได้จะว่าอะไร เราเคยกินแล้วกินข้าวเปล่า ๆ เราไม่เห็นตาย กินแต่กับเราไม่เคย กินข้าวเปล่า ๆ เราเคย เพราะฉะนั้นข้าวจึงเป็นของสำคัญน่ะซิ ไม่มีอะไรก็ตามขอให้มีข้าวในกระติบข้าวในหม้อข้าวเถอะน่ะ มือล้วงลงไปจัดปุ๊บปั๊บ ๆ แล้วกินไปเรื่อยเดินไปเรื่อยทำงานได้ ถ้ามีแต่กับแล้วตายแหละ เป็นอย่างนั้นนะ ข้าวนี่สำคัญมาก

ฝั่งลาวก็จะไปส่ง น่าสงสารมากนะมนุษย์ตาดำ ๆ ด้วยกัน กมฺมสฺสโกมฺหิ กมฺมทายาโท สัตว์ทั้งหลายเกิดด้วยกรรมหมด เอาลงตรงนี้แล้วก็อยู่กันสนิทคนเรา เพราะอยู่ด้วยกันอย่างพระพุทธเจ้าท่านสอนไว้จริงนี่นะ ตรงไหนที่พอช่วยได้ก็ช่วยกันไป ๆ นี่ถ้าเขามาติดต่อเราก็จะส่งข้าวไปอีก ส่งไปแต่ละครั้งนี้เป็นร้อย ๆ ตันนะไม่ใช่ธรรมดา ส่งข้ามไปในเขาให้ผู้ที่ไว้ใจรับไปแจก อย่างคราวที่แล้วก็แจกเงินคนในหุบนั้นที่จำเป็นมาก ๆ เอาเงินสดไปเลยเทียว มันสงสารนี่นะ ท้องแห้งไม่ได้กินข้าวนี่ โอ้โห ตัวสั่น อดข้าวนี่ตัวสั่นได้นะมันจะตาย อด

จริง ๆ มันถึงหิวมากนะ ถ้าอดข้าวจะไม่กินนี้ไม่เป็นนะ คือ จิตไม่ได้อยู่กับข้าวมันอยู่กับธรรมเสีย อันนั้นไม่ได้อยู่กับธรรมมันอยู่กับข้าว จ่ออยู่แต่ข้าว ตัวสั่นมันหิว

เอาละให้พร

ทางเดินจงกรมของหลวงตา

ฉะนั้น กระผมไปอยู่ที่ไหนถ้าไม่ได้กราบท่านอาจารย์มั่นแล้ว นอนไม่ได้ อยู่ที่ไหนก็เหมือนกัน แม้ที่สุดจะเดินจงกรม ก็ต้องหันหน้าไปไหว้ท่านเสียก่อน ถ้ามีรูปท่านเป็นที่หมายของสมมุติ ก็กราบไหว้รูปของท่าน หากไม่มีอะไรเลยก็เอาคุณธรรมของท่านประกอบเรื่องของสมมุติน้อมนมัสการไป พระคุณของท่านไม่มีวันจืดจางประหนึ่งว่าท่านไม่ได้ล่วงลับไป ธรรมชาติอันหนึ่งเป็นอย่างนั้น เหมือนกับดูเราอยู่ตลอดเวลา

นี่บรรดาสาวกท่านที่เห็นหลักความจริงของพระพุทธเจ้าอย่างเต็มใจแล้วจึงได้ยอมพระพุทธเจ้าคือยอมในหลักความจริงอันเป็นหลักธรรมชาติ ไม่ได้ยอมในรูปในนามอะไร ยอมตามหลักความจริงว่าเป็นเหมือนกันแล้ว ย่อมไม่มีวันจืดจาง ถึงจะอยู่ใกล้อยู่ไกลกันขนาดไหนก็ไม่มีวันเวลาจืดจาง เพราะความจริงเป็นเหมือนกันอย่างที่ว่าท่านนิพพานไปแล้วสองพันห้าร้อยกว่าปีก็ไม่มีปัญหากระทบกระเทือนกับความจริงที่ปรากฏอยู่ในใจเรานอกจากเป็นกาลของสมมุตินิยมของเวร่ำเวลาหรือของธาตุขันธ์ไปเท่านั้น แต่หลักความจริงนั้นไม่เคลื่อนที่ เป็นผู้บริสุทธิ์อยู่เช่นนั้นทั้งที่มีชีวิตอยู่และนิพพานไปก็เป็นผู้บริสุทธิ์ อันนี้เป็นความจริงอันตายตัว ผู้ที่รู้ในหลักความจริงก็ย่อมเชื่อต่อหลักความจริงอันนั้นเหมือนกันหมดเพราะพุทธะแท้ ธรรมแท้สังฆะแท้อยู่ที่ใจ ใจที่บริสุทธิ์แท้คือ พุทธะ ธรรมะ สังฆะโดยสมบูรณ์ ไม่มีกาลสถานที่เข้าไปเกี่ยวข้องวุ่นวายเหมือนสมมุติทั่ว ๆ ไป

พระราชญาณวิสุทธิโสภณ

(ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน)